

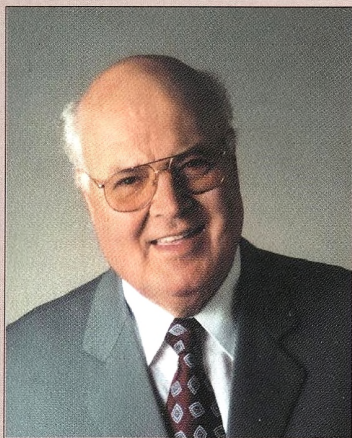
Jože Debevc

**SLOVENSKO
TEKSTILSTVO
SKOZI ČAS**

**(obdobje od 1930.
do začetka 80-ih let)**

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Življenjska pot Jožeta Debevca se je začela v Mariboru 7. junija 1931. Osnovno in meščansko šolo je končal v Mariboru. Še ne šestnajstletni mladenič se je novembra 1946 zaposlil v Mariborski bombažni tkalnici Maribor kot tekstilni delavec – tkalec. Z izobraževanjem in prizadevnim delom je kmalu napredoval v tehničnega manipulanta.

V letu 1948 ga je vodstvo podjetja kot štipendista poslalo v Tekstilni tehnikum v Kranju. Diplomiral je 1951. leta. Še istega leta je odšel na služenje vojaškega roka.

V jeseni 1952. leta se je vrnil v Maribor in se zaposlil v Mariborski tekstilni tovarni kot podmojster, kmalu zatem pa je bil postavljen za obratnega tehnika. Organizacija, planiranje, dezeniranje – to so bila področja, ki so ga navduševala. Leta 1958 je bil imenovan za planerja tkalnic MTT in ob ustanovitvi dispozičijskega oddelka za njegovega vodjo.

Ob delu je 1971. leta diplomiral na prvi stopnji Visoke ekonomske komercialne šole v Mariboru. Vodstvo podjetja mu je leta 1975 poverilo odgovorno nalogo, in sicer vodstvo novoustanovljene marketinške službe.

V letu 1978 se mu je ponudil nov življenjski izziv – tajniško mesto na Visoki tehniški šoli v Mariboru. Kot tajnik šole je uspešno delal vse do upokojitve.

Jožetovo zunaj tekstilno udejstvovanje je bilo bogato in pestro. Od konca leta 1953 do 1962 je bil igralec in vodja amaterskega gledališča Slava Klavora v Mariboru. Osem let je sodeloval v Kulturni skupnosti Maribor, kjer je bil štiri leta njen predsednik, in v Kulturni skupnosti Slovenije kot predsednik zbora uporabnikov. Je pisec in režiser številnih prireditev in akademij v MTT in na Visoki tehniški šoli Maribor.

Leta 1963 je bil izvoljen za tajnika slovenskega tekstilnega društva, kasneje Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Bil je njen tajnik tri desetletja.

Za svoje ustvarjalno delo je bil odlikovan z Redom za zasluge za narod s srebrno zvezdo (1973) in Redom za zasluge za narod z bronastim vencem. Univerza v Mariboru mu je podelila srebrno plaketo UM (1983). Mariborsko društvo in slovenska zveza tekstilcev ga je izvolila za častnega in zaslužnega člana.

Univerza v Mariboru

Fakulteta za strojništvo

SLOVENSKO TEKSTILSTVO SKOZI ČAS

(obdobje od 1930. do začetka 80-ih let)

Jože Debevc

Februar 2023

Naslov <i>Title</i>	Slovensko tekstilstvo skozi čas (obdobje od 1930. do začetka 80-ih let) <i>Slovenian Textile Industry Over Time (the Period from the 1930s to the Beginning of the 80s)</i>		
Avtor <i>Author</i>	Jože Debevc		
Urednica <i>Editor</i>	Anica Levin		
Lektorica <i>Language editing</i>	Alenka Raič-Blažič		
Oblikovanje in računalniška priprava <i>Designer</i>	Vilma Zupan, Žaba design, Ljubljana		
Osvetljevanje <i>Lighting</i>	RAF, d.o.o.		
Skeniranje <i>Scanning</i>	Univerzitetna knjižnica Maribor		
Tehnični urednik <i>Technical editor</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)		
Založnik <i>Published by</i>	Univerza v Mariboru Univerzitetna založba Slomškovo trg 15, 2000 Maribor, Slovenija https://press.um.si , zalozba@um.si		
Izdajatelj <i>Issued by</i>	Univerza v Mariboru Fakulteta za strojništvo Smetanova ulica 17, 2000 Maribor, Slovenija https://www.um.fs.si , fs@um.si		
Izdaja <i>Edition</i>	Prva izdaja elektronske knjige	Vrsta publikacije <i>Publication type</i>	E-knjiga
Izdano <i>Published at</i>	Maribor, februar 2023	Tiskana izdaja <i>Printed edition</i>	Izdana v Mariboru leta 2001
Dostopno na <i>Available at</i>	https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/757		

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

677(497.4)(091)(0.034.2)

DEBEVC, Jože, 1931-
Slovensko tekstilstvo skozi čas :
(obdobje od 1930. do začetka 80-ih let)
[Elektronski vir] / Jože Debevc. - 1. izd.
- E-knjiga. - Maribor : Univerza v
Mariboru, Univerzitetna založba, 2023

Način dostopa (URL):
[https://press.um.si/index.php/ump/catalog/
book/757](https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/757)
ISBN 978-961-286-704-1
doi: 10.18690/um.fs.1.2023
COBISS.SI-ID 142426627

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ University of Maribor, University Press

Besedilo / Text © Debevc, 2023

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna. / This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 International License.

Uporabnikom je dovoljeno reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ISBN 978-961-286-704-1 (pdf)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.fs.1.2023>

Cena
Price Brezplačni izvod

Odgovorna oseba založnika
For publisher prof. dr. Zdravko Kačič,
rektor Univerze v Mariboru

Citiranje
Attribution Debevc, J. (2023). *Slovensko tekstilstvo skozi čas (obdobje od 1930. do začetka 80-ih let)*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.fs.1.2023

Jože Debevc

**SLOVENSKO
TEKSTILSTVO
SKOZI ČAS**

**(obdobje od 1930.
do začetka 80-ih let)**

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Maribor, 2023

Zahvala

Ob izidu knjige se zahvaljujem Fakulteti za strojništvo v Mariboru, njenemu dekanu red. prof. dr. Maksu Oblaku, Oddelku za tekstilstvo in predstojnici Inštituta za tekstilne in konfekcijske procese, izr. prof. dr. Jelki Geršak ter za služnemu prof. dr. Adolfu Šostarju, ki so omogočili izdajo te knjige.

Zahvaljujem se glavni in odgovorni urednici revije Tekstilec Anici Levin, univ. dipl. soc. za pomoč in spodbudo za pisanje te knjige.

Zahvala lektorici Alenki Raič Blažič, prof. slov. jezika za njen jezikovni pregled in nasploh za njen dolgoletni prispevek pri uveljavljanju lepega slovenskega tekstilno-tehničnega izrazoslovja. Tomažu Završniku, univ. dipl. inž. se zahvaljujem za koristne predloge in nasvete.

Zahvaljujem se tudi grafični oblikovalki Vilmi Zupan, ki je s svojo tenkočutno oblikovno zasnovo in grafično postavitvijo omogočila, da je zapisana vsebina dobila tudi privlačno zunanjo podobo.

Avtor

Spremna beseda

Pred nami je knjiga, napisana po izjemnem spominu, s podrobnimi opisi pomembnih dogodkov ter sestavljena iz izbranih dokumentov pričevanj tekstilnih strokovnjakov, razlag in analiz, ki jo je izdal gospod Jože Debevc.

Dolgoletni funkcionar tekstilnih društev, tekstilnih organizacij in izobraževalnih institucij je v knjigi predstavil nastanek, razvoj in dejavnost ene najpomembnejših industrijskih vej v Sloveniji in to v času, ko se je Slovenija industrializirala. Knjiga ne predstavlja samo povzetka razvojnih faz ter z njimi povezanih dogodkov, nastanka novih izobraževalnih, strokovnih in proizvodnih organizacij, temveč je v njo avtor vnesel vso zanesenost, dušo in srce strokovnjaka, ki je sam opisano obdobje tudi doživeljal in sooblikoval.

Razpored, obseg in vsebina poglavij so napisani izjemno natančno v tako preglednem vrstnem redu in časovnem zaporedju, da podobnega strokovnega čtiva stežka najdemo tako v domači, kakor tudi tuji industriji. S knjigo podoživljamo rast in življenje ene najpomembnejših industrijskih vej v Sloveniji ter imenoma vse pomembne tvorce, nosilce in razvojnike tekstilne panoge.

Res je v knjigi poudarek na razvoju strokovnega šolstva tekstilstva od bornih začetkov strokovnih šol do univerzitetnega in podiplomskega študija. Vendar lahko skozi prizmo nosilcev in izvajalcev strokovnega šolstva sledimo vplivu tega usposobljenega kadra na vedno večjo kakovost, zahtevnejšo proizvodnjo in večjo konkurenčno sposobnost tekstilne industrije.

Knjiga zaključuje svoja poglavja z obdobjem prave renesanse tekstilne industrije in človek danes ne more verjeti, da je sprememba družbenega reda oz. da so njeni nosilci uspeli v slovenskem Manchesteru – Mariboru to industrijsko vejo danes skoraj popolnoma izbrisati s spiska industrijskih vej.

Strinjam se z željo avtorja, ki nagovarja mlade rodove, ki so bistveno bolj oboroženi s sodobnimi znanji, da se na izkušnjah, ki jih je ustvaril razvoj in razcvet tekstilstva, naučijo oblikovati povsem nov pristop za razvoj tehnološko zahtevnejše tekstilne industrije. Knjiga ni samo pomemben prispevek k zgodovini razvoja neke stroke, temveč daje vzorno sliko pomembnega dela slovenskega strokovnega šolstva, usposobljenost kadra in vso zagnanost, kreativnost in energijo, ki so bili v razvoj šolstva vloženi.

Gospod Debevc je napisal tudi pomemben prispevek k razvoju tekstilne industrije in strokovnega šolstva v Mariboru, Sloveniji ter tudi v povezavi z razvojem te industrijske veje v Jugoslaviji. Prav zaradi tega bo to strokovno in kronološko čtivo dobrodošlo in uporabno tako strokovnjakom, zgodovinarjem in širši javnosti, ki še vedno z upanjem spremljajo nadaljnji razvoj tekstilne industrije ter strokovnega šolstva tekstilstva na Slovenskem in v Mariboru še posebej.

prof. dr. Adolf Šostar

Kazalo

UVOD	8
POGLAVJE 1	
Začetki slovenskega tekstilnega šolstva in združevanja slovenskih tekstilcev med obema vojnama	9
Prva slovenska tekstilna šola	10
Društvo tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol	12
POGLAVJE 2	
Obdobje po drugi svetovni vojni: obnova tekstilne industrije, razvoj tekstilnega šolstva in ustanovitev slovenskega društva tekstilcev in podružnic	17
Tekstilna industrija je prispevala levji delež v državni prihodek	18
Ustanovitev tekstilne sekcije inženirjev in tehnikov	19
Prvi koraki izobraževanja tekstilnih delavcev ter začetek šolanja povojnih generacij tekstilnih tehnikov	20
Zametki raziskovalnega dela in domače tekstilne strojogradnje	23
Vstop mlade generacije tekstilnih tehnikov v življenje ...	24
Drugo rojstvo društva inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije	31
POGLAVJE 3	
Prvo desetletno obdobje povojnega društva tekstilcev (1953–1963)	39
Prvi kongres inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije je bil v Sloveniji	40
Aktivnosti društva in podružnic slovenskih tekstilcev	45
Ustanovitev Tekstilnega odseka na Tehniški fakulteti Univerze v Ljubljani	52
Slovenska tekstilna industrija se odpira v svet	53
Nova tekstilna šola v Kranju – sanje postanejo resničnost	57
Vedno več podružnic in članov ob koncu 60-ih let	59
Po petih letih ponovno ustanovljena Industrijska tekstilna šola v Mariboru	61

Ustanovitev Višje tehniške šole v Mariboru	63
Gradnja zgradbe Odseka za tekstilno tehnologijo v Ljubljani	65
Stalna prizadevanja za boljše razmere in položaj panoge	68
Preimenovanje organizacij inženirjev in tehnikov	72
Družabnost med članstvom	74
Dejavnost ZITTS v drugem mandatnem obdobju	76
POGLAVJE 4	
Čas modernizacije, dviga proizvodnosti in kakovosti v 60-ih letih	79
Neskladje med primarci in konfekcionarji se je poglobilo	80
Dejavnost stanovske zveze (1963–1966) – vpeta v industrijo in izobraževanje	81
Prvi koraki na področju slovenske tekstilne terminologije	87
Ekonomska dogajanja ob koncu 60-ih let ...	93
Rojstvo strokovnega glasila tekstilcev – Tekstilec	97
Konec drugega desetletja delovanja ZITTS (leta 1973)	99
POGLAVJE 5	
150-letnica tekstilne industrije Slovenije	105
Položaj slovenske tekstilne industrije ob koncu 70-ih let	106
Viri	112
POGLAVJE 6	
Sprehod skozi čas	113
Mejniki razvoja Društva slovenskih tekstilcev	114
Častni in zaslužni člani Zveze inženirjev in tehnikov – tekstilcev Slovenije	120
Predsedniki Društva – Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije, 1953–1993	123
Gibanje števila članstva od leta 1953–1984	124
Članstvo po strukturi izobrazbe – leta 1984	124

Uvod

*Te zapise posvečam vsem,
ki so zapustili v
slovenskem tekstilstvu
in stanovskemu društvu
svoja najboljša leta in jima
dali svoje najboljše moči.*

Pred vami so spomini in utrinki, poskus zgodovinskega zapisa o slovenskem tekstilstvu in o ljudeh – tekstilcih, ki so dajali pečat razvoju slovenskega tekstilstva v obdobju od 1930. do začetka 80-ih let.

Iz mozaika zapisnikov, glasil slovenskih tekstilcev, številnih zbornikov, predvsem pa od leta 1963 lastnih zapisov, ki sem jih kot tajnik slovenske stanovske zveze tekstilcev vestno in kronološko pisal, sem izbral najpomembnejša dogajanja, ki so zaznamovala razvoj slovenskega tekstilstva in vzporedno z njim razvoj slovenske stanovske organizacije – Društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Delo Društva in pozneje Zveze je bilo vedno v središču življenja slovenskega tekstilstva. Zgodovino ustvarjajo ljudje, zato moji spomini in utrinki govorijo o ljudeh, ki so to zgodovino pisali, vse od ustanovitve prve tekstilne šole v Kranju leta 1930.

Absolventi te šole in tekstilne šole v Leskovcu – Srbiji, tekstilnih šol v Nemčiji in Češki, s tisočero množico tekstilnih delavcev so »avtorji« teh zapisov.

Vež prijateljstva, sodelovanja in pripadnosti svojemu stanu so potrdili že leta 1936 z ustanovitvijo društev v Mariboru in Kranju in leta 1938 s prvim slovenskim društvom s sedežem v Mariboru – takratnim slovenskim Manchestrom. Maribor in njegova tekstilna industrija sta bila domovanje vodstva tekstilnih inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije vse do današnjih dni.

Slovenska tekstilna industrija se je pogosto borila z večjimi ali manjšimi viharji. Kljubovali smo jim in jih premagovali. Zlasti je bil hud boj s političnim orkanom 70-ih let, ki nas je hotel prestrukturirati v elektronsko industrijo. Z vsemi močmi, z delom in znanjem smo se mu uprli in ga premagali. Bil je to čas srčnih tekstilcev, ki so verovali vase in v svoje znanje. Osemdeseta leta sem si tudi izbral za zaključek mojih spominov.

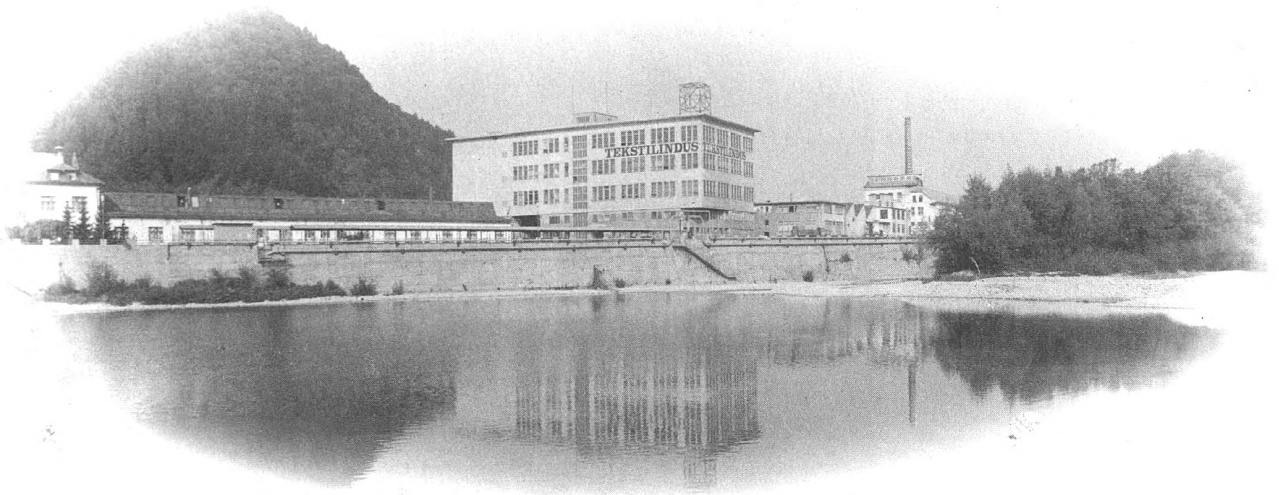
Polagam jih v roke zanosnim tekstilcem – prijateljem, ki še danes stojijo kot vzor slovenskemu tekstilstvu. Namenjam pa jih tudi mlajšim tekstilnim generacijam, ki še nosijo vse breme in odgovornost za nov rod tekstilcev in za ohranitev bogate tradicije slovenskega tekstilstva.

Jože Debevc

1. Poglavje

Začetki slovenskega tekstilnega šolstva in združevanja slovenskih tekstilcev med obema vojnama

Prva slovenska tekstilna šola

Pisalo se je leto 1930, leto pričetka izobraževanja v prvi slovenski tekstilni šoli. Prva misel o ustanovitvi tekstilne šole tkalske in pletilske smeri se je porodila kranjskim mestnim svetnikom že leta 1925. Tako so 13. novembra 1925 na seji mestnega odbora predlagali ustanovitev šole. V naslednjem letu je Mestna hranilnica zgradila šolsko poslopje v surovem stanju. Potrebni bi bilo še 42.500 dinarjev za dokončanje in opremo, vendar je bil predlog zaradi pomanjkanja denarja zavrnjen. Tako je misel na ustanovitev tekstilne šole začasno ugasnila. Šele leta 1929, ko sta akcijo za ustanovitev šole prevzela Ministrstvo za industrijo in trgovino ter ljubljanska samouprava, so nadaljevali gradnjo šolske stavbe. Še več, v tujino sta bila poslana prof. dr. inž. Franjo Kočevar in inž. Maks Stupica z nalogo, da si ogledata učne programe, metode in organizacijo tamkajšnjih tekstilnih šol.

Franjo Kočevar, prvi ravnatelj prve Državne tekstilne šole v Kranju

Franjo Kočevar je z dvaindvajsetimi leti diplomiral za inženirja kemije v Brnci, leta 1929, ko je bil star šestindvajset let in redno zaposlen, pa je na ljubljanski univerzi že bil promoviran za doktorja tehniških znanosti. V tujini se je v letih 1929 in 1930 specializiral v tekstilni stroki. Z znanjem, obdarovan z voljo in veliko organizacijsko sposobnostjo, se je posvetil tekstilstvu, ki mu je ostal zvest celih 50 let. Zato ni bilo naključje, da ga je ministrstvo imenovalo **za prvega ravnatelja prve Državne tekstilne šole v Kranju**. Kot profesor in ravnatelj je odločilno prispeval k razvoju šole, učnih programov, organizacije in namestitvi dobrih učiteljev strokovnjakov. Neprecenljiva je njegova zasluga pri šolanju tekstilnih strokovnjakov, ki so izšli iz te šole v predvojnem obdobju.

Kot prva predavateljica sta bila nastavljena Maks Stupica in Otmar Zupančič. V letu 1932 sta se kot redna učiteljica zaposlila Franc Korbar in inž. Jakob Mlakar. Leta 1935 se jim je pridružil Črtomir Zorec, absolvent iz prve generacije tekstilne šole (1932). Splošne predmete so poučevali zunanji sodelavci, pretežno profesorji kranjske gimnazije.

Pouk v šoli se je pričel 17. septembra 1930, in to v prostorih kranjske gimnazije. Čez nekaj tednov je šola dobila svoječasne prostore v bivšem Narodnem domu, od koder se je umaknila Puškarska šola, ki se je izselila v Užice. Spomladi 1931. leta so poslopje v Tomšičevi ulici 14 toliko uredili, da je pouk lahko redno potekal. Okupatorjev vdor pa je delo prekinil.

Iz Državne tekstilne šole v Kranju je do leta 1941 izšlo deset generacij tekstilnih tehnikov. V celoti je šolo uspešno končalo 208 dijakov, od teh 194 moških in 14 žensk. Šola je dobila sloves odličnega zavoda in kandidatov pri vsakoletnih sprejemnih izpitih je bilo mnogo več, kot jih je bilo možno sprejeti. Prihajali so tudi dijaki iz Hrvaške, Srbije, Bosne in Hercegovine ter Vojvodine.

Sloves, ki ga je tekstilna šola pridobila zaradi svojega strokovnega in vzgojnega dela ter zaradi vse večjih potreb po domačih strokovnjakih, je prispeval k odločitvi takratne Dravske banovine, da zgradi novo, moderno šolsko poslopje, ki naj še bolj dvigne raven strokovnega dela. Načrt novogradnje je izdelal priznani arhitekt za šolska poslopja inž. arh. Emil Navinšek.

Dnevno časopisje je v aprilu 1940 takole utemeljevalo nameravano gradnjo: *»Nobena industrija v Sloveniji ni v zadnjem desetletju dosegla takega razvoja kakor tekstilna industrija, ki postaja glede na veliko število zaposlenih delavcev ena najpomembnejših industrij Slovenije. Da dobe podjetja tudi lahko strokovno izkušeno in primerno šolano osebje, ki bo sposobno prevzemati odgovornejša mesta v tekstilnih obratih, je bila ustanovljena tekstilna šola v Kranju. Z njo je bila izpolnjena velika vrzel v našem strokovnem šolstvu, saj je znano, kako veliko število tujcev je zaposlovala pri nas tekstilna industrija. Z ustanovitvijo tekstilne šole pa je bil ustvarjen predpogoj, da omogočimo slovenskim dekletom*

Prvi absolventi tekstilne šole v Kranju leta 1932. Črtomir Zorec je v sredini v prvi vrsti.

in fantom, da ne služijo samo le strojem, ampak da zasedejo tudi vsa druga mesta, pri katerih so bili doslej neobhodno potrebni tujci. Tekstilna šola v Kranju že več let z uspehom deluje, bori pa se z velikim pomanjkanjem primernih prostorov in učnih naprav. Da odpomore tej stiski, je sklenila banovinska uprava, da bo financirala gradnjo nove tekstilne šole».

Odobreni so bili krediti v vrednosti 5.383.822 din. Spomladi 1940 so se pričela zemeljska dela. Vdor okupatorja pa je gradnjo žal prekinil in tako so od lepe zamisli ostali le betonski temelji, na katerih so po vojni 1945. leta postavili provizorije Gumarske industrijske šole.

Društvo tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol

Z ustanovitvijo slovenske tekstilne šole so bili postavljeni čvrsti temelji za izobraževanje domačih strokovnih kadrov. Ko so prvi absolventi začeli iskati službe v tekstilnih tovarnah, se je pričela tekma s tujci, ki so bili lastniki tovarn, ali pa so zasedali pomembna delovna mesta v njih. Do slovenskih tekstilnih tehnikov so bili tujci sovražno razpoloženi, saj so jim ogrožali delovna mesta. Po tedanji zakonodaji je namreč moral lastnik tovarne na enega tujca zaposliti enega slovenskega. Le redko kje so ta zakon spoštovali.

Najpogosteje so slovenske strokovnjake zaposlovali kot tkalce, podmojstre, vlagalce in na druga, slabše plačana delovna mesta. Če pa je komu uspelo zasesti odgovornejše delovno mesto, je bil izpostavljen šikaniranju s strani tujcev, ki so kljub vsemu ostali v tovarni in krojili usodo slovenskemu tekstilcu. Plače tujcev so bile v primerjavi s plačami slovenskih strokovnjakov tudi za trikrat višje.

Slovenski tekstilci so se proti takšnemu razlikovanju bojevali z najučinkovitejšim orožjem – znanjem. Odločili pa so se tudi ustanoviti svojo združbo, da bi združeni nastopili pri organih oblasti in tovarnarjih. Tako so absolventi tekstilnih šol iz Maribora in okolice leta 1936 ustanovili organizacijo, ki so jo poimenovali Organizacija tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol. Za predsednika so izvolili Franja Orešiča, tekstilnega tehnika druge generacije (1933) kranjske tekstilne šole.

Še istega leta so jim sledili tekstilni tehniki Gorenjske in ljubljanske pokrajine. Ustanovili so svojo organizacijo z enakim nazivom. Za predsednika so izvolili Črtomirja Zorca, tekstilnega tehnika I. generacije (1932). Pričevanja in zapisi o delovanju organizacije v obdobju od leta 1936–1938 so zelo skopi. Zato sem za njihove spomine in morebitne zapise zaprošil Franja Orešiča, Alojza Jereta in Heriberta Samudo, ki je žal preminul pred knjižnim izidom teh spominskih pričevanj.

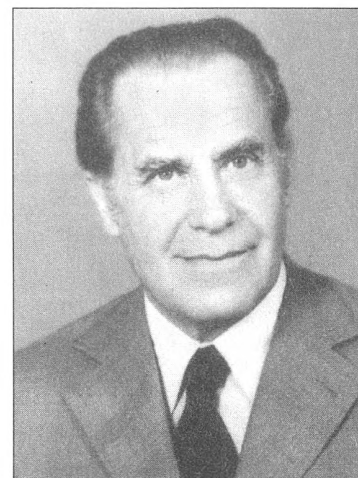
Iz Kranja sem se vrnil v Maribor leta 1933 kot mlad absolvent kranjske tekstilne šole. Kot podmojster pripravljavnice sem se zaposlil pri Marku Rossnerju v Tekstilni industriji Maribor, obrat Jugosvila. Leto zatem sem šel k vojakom, od koder sem se v Maribor vrnil leta 1935. Z velikimi težavami sem dobil zaposlitev v tekstilni tovarni Mautner d.d., kjer sem delal do leta 1939 najprej kot podmojster v tkalnici, nato pa kot mojster. Tega leta sem šel nazaj k Marku Rossnerju v obrat Jugosvila, kjer sem zasedel delovno mesto obratovodje tkalnice. Po vrnitvi iz vojske sem leta 1935 našel večje število svojih kolegov, ki so prišli iz tekstilnih šol. Družili smo se in izmenjavali mnenja o stroki in problemih, s katerimi smo se dnevno srečevali na delovnih mestih. Časi so bili težki in nam, slovenskim izobražencem, nenaklonjeni. Le z vztrajnim delom, nenehnim izobraževanjem, trmo in upornostjo si se lahko povzpел na odgovornejši vodstveni položaj.

Dnevno sem se srečeval z mladimi ljudmi, zaposlenimi v tekstilnih tovarnah, ki so opravljali nekvalificirana dela, zelo pa so si želeli učiti, spoznavati strokovno-teoretične osnove tekstilne tehnologije in s tem znanjem tudi poklicno napredovati. Uspeli smo prepričati socialdemokratsko stranko, da je pri vodstvih tovarn dobila soglasje in sredstva za organizacijo dveletnega večernega tekstilnega tečaja. Vodstvo tečaja sva prevzela Amand Kovačič, absolvent tekstilne šole v Brnu, in jaz. Oba sva bila tudi predavatelja strokovnih predmetov. Učilnico nam je dala na razpolago v večernih urah Meščanska šola v Krekovi ulici.

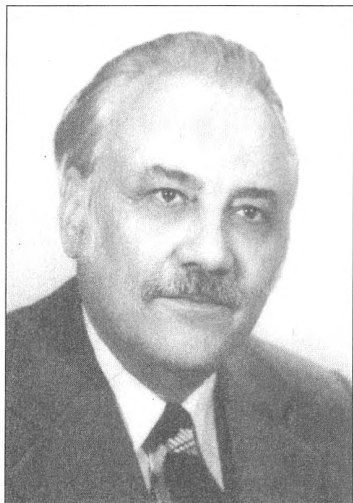
Spominjam se, da se nas je v letu 1936 zbralo v Mariboru okoli 15 tekstilnih tehnikov. Sklenili smo, da ustanovimo lastno organizacijo.

Tako smo, ne spominjam se datuma, ustanovili združbo, ki smo ji dali ime Organizacija tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol. Izvolili so me za predsednika, podpredsednik je bil Rudi Polak, blagajnik pa Oto Gobec. Upravni odbor je isto leto prevzel vodstvo tekstilnih tečajev, ki so potekali vse do leta 1941. Amanda Kovačiča je kot predavatelja zamenjal Jože Tomažič, absolvent kranjske tekstilne šole.

Franjo Orešič, ustanovitelj Organizacije tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol v Mariboru

Franjo Orešič, prvi predsednik slovenskega društva tekstilcev

Heribert Samuda, prvi tajnik prvega slovenskega društva tekstilcev

Na prvem skupnem občnem zboru mariborskih in kranjskih tekstilcev v Kranju leta 1938 je bilo sklenjeno, da bo sedež organizacije tekstilnih tehnikov-absolventov tekstilnih šol v Mariboru, kjer je bila večina članov in dejavnost večja. Za predsednika so izvolili mene.

Tajniško mesto je prevzel absolvent VII. generacije (1938) Heribert Samuda, ki je vse do leta 1941 nadvse prizadevno vodil tajniške posle organizacije. Zaradi službene obremenjenosti sem predsedniško mesto predal Rudiju Polaku, ki je bil podpredsednik.

Vse do leta 1941 sem predaval v večernem tečaju. Zelo rad se spominjam teh časov, svojega osebnega in strokovnega dozorevanja. Tekstilci smo živeli kot velika družina.

**Alojz Jere, prvi predsednik
Zveze tekstilnih
strokovnjakov Jugoslavije
(ustanovljene l. 1941)**

Bil sem absolvent druge generacije (1932/36) Srednje tekstilne šole v Leskovcu. Iz Ljubljane sem prišel v Dravograd oziroma Otiški vrh, kjer sem bil zaposlen pri firmi Ornik-Mitrovič, tkalnica, barvarna in apretura Meža kot vodja izmene pripravljavnice. V tovarni nisem bil dolgo, za to so poskrbeli moji sodelavci, ki jim je bil mlad šolan tehnik nevaren za njihov obstoj. Bilo mi je vsega dovolj, dal sem odpoved in se odpravil iskat zaposlitev v Maribor. Uspelo mi je, da sem se zaposlil aprila 1937 v Mariborski mehanični tkalnici in apreturi »Doktor in drug« kot kontrolor v tkalnici. Kaj kmalu sem si pridobil zaupanje obratovodje Webra. V tovarni je bilo zaposlenih večje število Čehov in Sudetskih Nemcev, ki so bili pretežno mojstri. Poskušali so z nizkimi udarci omajati zaupanje, ki sta mi ga namenjala obratovodja in njegov pomočnik. Moj odgovor je bilo strokovno znanje in dosledno delo. Preden je Weber odšel nazaj v Nemčijo, me je predlagal na svoje delovno mesto. Tako sem malo pred okupacijo zasedel delovno mesto obratovodje tkalnice.

Alojz Jere

V organizacijo tekstilnih tehnikov sem se vključil po prihodu v Maribor. Tu sem se zopet srečal s sošolcem Mirom Šerblom in Rupertom Strmškom. Spominjam se prizadevnosti in delavnosti mladega tajnika Heriberta Samude po prevzemu dolžnosti leta 1938. Bil je med pionirji in vizionarji, ki smo pričeli graditi temelje bodočega stanovskega društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Organizacija je štela prek 60 članov in iz leta v leto se je večala. Z večanjem članstva se je povečevala tudi skrb za njihovo zaposlovanje in napredovanje.

Vsako prvo nedeljo v mesecu smo se sestajali v hotelu Orel. Upravnemu odboru je uspelo najeti za društveno delo del zgornjih prostorov današnje umetnostne galerije v Strossmayerjevi ulici. V teh prostorih smo se zbirali. Zaradi izmenskega dela je bilo živahno dopoldne in popoldne. Tudi poveseliti smo se znali, saj je upravni odbor vsak mesec priredil društveni ples ali zabavno prireditev. Osnovna skrb pa je veljala predvsem zagotavljanju osnovnih pravic zaposlenih v tekstilnih tovarnah. Pritisk je bil proti letu 1941 vse večji. Sklenili smo svojo organizacijo razširiti z zavednimi mojstri tekstilci drugih narodnosti države Jugoslavije. V Ljubljani sem imel sestanek s Črtomirjem Zorcem. Dogovorili smo se za sestanek z mojstri v Kranju. Ta sestanek je bil v Kranju v hotelu Jelen. Navzoči so podprli naš predlog za reorganizacijo in pogoje za članstvo. Prisotna je bila tudi policija, ki me je dvakrat opozorila, da prekoračujem mejo »dovoljenega«.

Ustanovni občni zbor je bil 9. 2. 1941 v dvorani hotela Orel v Mariboru. Na zboru smo ustanovili Zvezo tekstilnih strokovnjakov Jugoslavije. Mene so izvolili za predsednika, za tajnika Heriberta Samudo, za blagajnika pa Marjana Pahorja.

Po ustanovnem občnem zboru smo obiskali župana mesta Maribor gospoda Juvana in lavantinskega škofa gospoda Tomažiča. Seznanili smo ju s svojim programom in z vedno večjo nevarnostjo, ki je grozila s strani nacionalistov in petokolonašev. Z razumevanjem in veliko zaskrbljenostjo sta nam pritrjevala, vendar pomagati nam nista mogla. Zadnje dejanje naših prizadevanj, da bi obrnili tok dogodkov, je bil obisk pri banu Natlačenu v Ljubljani. Precej dolgo sem moral čakati, saj me je prehitel general Rupnik. Ban Natlačen me je pozorno poslušal in ob koncu razgovora dejal: »V obmejnem mestu Mariboru se take stvari ne smejo dogajati.« Na žalost je bilo že vse prepozno, čez dober teden so nemške horde že vkorakale v Maribor in zasedle Štajersko. Kot vse, kar je bilo slovensko, je tudi naša organizacija prenehala delovati. Zaradi nevarnosti, da me bodo Nemci in njihovi zvesti hlapci, ki so se nekaj let v tovarnah pripravljali na prevzem oblasti, zaprli, sem odšel v Ljubljano in ne dolgo zatem v partizane.

Prizadevanja obeh predvojnih organizacij tekstilcev v Mariboru in Kranju so rodila prve uspehe. Takratna oblast je omejila izdajanje dovoljenj inozemskim mojstrom za bivanje in zaposlitev v Sloveniji. Na žalost pa je bil pritok iz tekstilnih šol v Kranju in Leskovcu nezadosten. Rešitev je bila le ena – mladim in znanja željnim delavcem omogočiti teoretično strokovno izobrazbo.

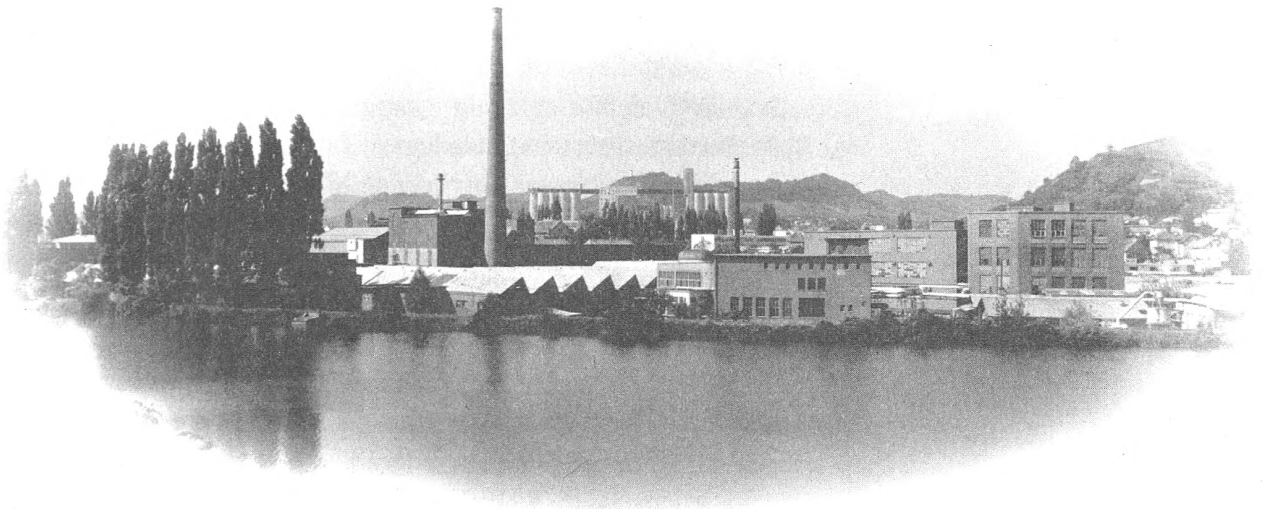
Tekstilni tečajji
v Kranju in Mariboru

V Kranju so večerni tečaji potekali v sklopu Državne tekstilne šole. Iz zapisov je razvidno, da se je prvega enoletnega tečaja udeležilo 56 delavcev iz kranjskih tekstilnih tovarn. Pouk je bil vsak večer po dve uri, dvanajst ur na teden, kar je bilo dokaj naporno za tečajnike, saj so delali v dveh, ponekod tudi v treh izmenah. Predavanja so obsegala nauk o tekstilnem materialu, kemično enciklopedijo, barvarstvo, apreturno pletilstvo, strojeslovje, tkalstvo, vezave, dekompozicijo in strokovno računstvo. Poučevali so redni predavatelji iz tekstilne šole. Tako je do leta 1941 v Kranju tečaje absolviralo 658 delavcev.

In v Mariboru? Organizirani so bili dvoletni večerni tečaji. Vsako leto je bilo potrebno tečaj prijaviti predstojništvu mestne policije. Vodja tečaja g. Orešič mi je odstopil originalni dopis o prijavi tekstilnega tečaja in pogodbi za prepustitev učnih prostorov za izvajanje tečaja. Iz obeh dokumentov je razvidno, da je tekel pouk ob nedeljah od 8. do 12. ure in ob sredah in četrtek od 19. do 21. ure. Izvajanje tečajev je na prošnjo društva odobrila kraljevska banska uprava v Ljubljani. Tudi v Mariboru so tekli tečaji vse do leta 1941. Skupno je tečaj absolviralo okoli 120 mladih delavcev. S tem jim je bilo omogočeno, da so napredovali na mesta podmojstrov ali mojstrov. Tekma s tujimi strokovnjaki je bila uspešna. Imeli so učinkovito orožje – znanje!

Pogledi na obdobje 1930–1941 temeljijo na pričevanju posameznikov, na zapisih in člankih, objavljenih po letu 1945. Mnogi med predvojnimi slovenskimi absolventi tekstilnih šol doma in v tujini so postali velikani slovenske tekstilne industrije, tako na področju znanosti, izobraževanja, gospodarstva in kulture.

**Obdobje po drugi svetovni vojni: obnova
tekstilne industrije, razvoj tekstilnega
šolstva in ustanovitev slovenskega društva
tekstilcev in podružnic**

Tekstilna industrija je prispevala levji delež v državni prihodek

Ob koncu druge svetovne vojne je bila tekstilna industrija – štiri leta je bila v rokah okupatorja in je proizvajala za njegovo vojno industrijo – v težkih razmerah. Velika večina tovarn je bila poškodovanih, predvsem pa so ostale brez osnovnih surovin, brez bombaža, volne, kemikalij, barvil in reprodukcijskega materiala. Ponekod je bil strojni park namerno poškodovan in uničen. Za popravila ni bilo rezervnih in pomožnih delov in nadvse potrebnih utenzilij. Marsikje so delavci tik pred zlomom še preprečili, da bi se izdelki odpeljali, ali pa so že prej s počasnim delom zavlačevali in dosegli, da so bili izdelki nedokončani. Le-ti so bili v prvih mesecih osvoboditve nadvse dragoceni.

Člani predvojnega tekstilnega društva – absolventi tekstilnih šol – so se pričeli vračati v svoje bivše tovarne in tam po nalogu okrožnih in okrajnih odborov Osvobodilne fronte zasedali odgovorna vodilna mesta. Spominski zapis ne bi bil popoln, če ne bi povzel pretresljivega podatka, da je od 208 dijakov tekstilne šole v Kranju, ki so šolo končali v letih 1932 do 1941, življenje žrtvovalo 42 absolventov. Na žalost je bil krvni davek tekstilnih tehnikov še mnogo večji, saj kronisti niso zajeli absolventov drugih tekstilnih šol doma in v tujini.

Obnova se je pričela takoj po končani vojni. V tovarnah se je delalo dan in noč, tudi ob nedeljah, če ne za stroji pa udarniško na čiščenju ruševin, popravilih cest in gradnji. Ko se je v tovarnah iz nemogočega ustvarjalo mogoče, se je potrjevala visoka strokovnost naših mladih tehnikov. Potrjevala pa se je tudi kakovost izobraževanja naše slovenske tekstilne šole in predvojnih dveletnih večernih tekstilnih tečajev v Mariboru in Kranju. Tečajniki, ki so tečaje uspešno končali, so takoj po vojni zasedli mojstrska in delovodska mesta, mesta, ki so bila zaradi odhoda tujih strokovnjakov najbolj iskana.

Na tekstilnih tehnikih in peščici tehnično usposobljenih delavcev je ležala teža ponovne obnove strojnega parka in proizvodnje. Ljudi za delo v tekstilnih tovarnah je primanjkovalo, prihajali so s podeželja in bilo je dosti težav z njihovo nastanitvijo. Za različna delovna mesta je bilo treba prirejati tečaje za priučitev, da so lahko opravljali dela predilca, tkalca, barvarja, apreterja itd. S skrajnimi napori so se pričeli vrteti tekstilni

stroji, ki so v večini nosili še letnico iz prejšnjega stoletja avstro-ogrske monarhije. Na teh muzejskih primerkih so predli prve kilograme preje in tkali prve metre tkanin, ki so za silo zadovoljevale potrebe prebivalstva po tekstilu.

Prva slovenska vlada v Ljubljani je v okviru Ministrstva za industrijo in rudarstvo osnovala upravo tekstilne industrije LRS. Prevezela je funkcijo strogo centralnega vodenja podjetij. Konec leta 1946 se je uprava preimenovala v glavno direkcijo tekstilne industrije LRS. Imenovani so bili sektorski direktorji, med drugimi France Žitnik, Dušan Horjak in Marjan Sadar, tekstilni tehniki, ki so z mnogimi drugimi pričeli pisati novejšo zgodovino tekstilstva v Sloveniji. Vsa tekstilna industrija je v teh po vojnih letih zaposlovala okrog 24000 ljudi, od tega 2400 uslužbencev – skupno s podjetji zvezne direkcije v Sloveniji pa še 8000 več, torej okrog 32000 vseh zaposlenih. Distribucija končnih proizvodov je potekala po razdelilniku zvezne planske komisije. Cene izdelkov so bile enake v vsej državi. Vsa akumulacija podjetij se je stekala v direkcijo. Direkcija je razpolagala z velikimi sredstvi, saj je največ akumulirala v LR Sloveniji. Skoraj tretjino do dveh tretjin slovenskega proračuna je pokrivala takratna tekstilna industrija.

Ustanovitev tekstilne sekcije inženirjev in tehnikov

Po zagonu tekstilnih tovarn so se v letu 1946 med tehniki pričele porajati prve pobude po združevanju in lastni organizaciji. Kaj kmalu je bil izbran iniciativni odbor, ki je izvedel vse priprave za sklic ustanovnega občnega zbora in ustanovitve samostojnega društva inženirjev in tehnikov – DIT Slovenije. Tako so se v Ljubljani 24. 3. 1946 zbrali inženirji, tehniki in strokovnjaki, ki so se izkazali pri tehničnem delu na ustanovnem občnem zboru. Skupščina je sprejela sklep o ustanovitvi Društva inženirjev in tehnikov Slovenije, izvolila 57 članski plenum in nadzorni odbor. Še istega dne je bila prva seja plenuma, kjer je bil izvoljen prvi izvršni odbor in sekcije po panogah. Za tekstilstvo so bile predlagane štiri sekcije, in to v Ljubljani, Kranju, Celju in Mariboru. Za vsako od sekcij je bil izvoljen predstavnik, ki je bil član plenuma DIT-a. Tekstilno sekcijo Ljubljana sta zastopala Marjan Sadar in Maks Stupica, Maribor je zastopal Alojz Jere, inž. France Štrukl iz Celja in Črtomir Zorec iz Kranja.

Območja delovanja tekstilnih sekcij

- **Tekstilna sekcija Ljubljana:** Ljubljana, Litija, Novo mesto, Grosuplje, Medvode, Škofja Loka, Št. Vid, Tacen, Domžale, Jarše in Kamnik.
- **Tekstilna sekcija Kranj:** Kranj z okolico, Tržič, Radovljica, Bled in Jesenice.
- **Tekstilna sekcija Celje:** Celje z okolico, Laško, Žalec, Sv. Peter v Savinjski dolini, Prebold, Polzela in Škofja vas pri Celju.
- **Tekstilna sekcija Maribor:** Maribor z okolico, Murska Sobota, Ptuj, Majšperk, Slovenske Konjice, Slovenska Bistrica in Dravograd.

Po ustanovnem občnem zboru DIT Slovenije so v navedenih štirih mestih ustanovili tekstilne sekcije. Mariborska je bila ustanovljena 27. 3. 1946, njen predsednik je bil Alojz Jere, ljubljanska pa 25. 1. 1947. Podatkov za Kranj in Celje nisem uspel najti.

Takšna organiziranost tekstilcev je tekla vse do leta 1953, ko so se tekstilci Slovenije 10. junija 1953 zbrali v Mariboru in ustanovili Društvo inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije.

Prvi koraki izobraževanja tekstilnih delavcev ter začetek šolanja povojnih generacij tekstilnih tehnikov

Pri povojnem zagonu tovarn je v vseh tekstilnih podjetjih primanjkovalo strokovnega tehničnega kadra. Večino izpraznjenih delovnih mest – odhod tujih strokovnjakov – so zasedli delavci, ki niso imeli potrebne teoretične in praktične izobrazbe. V večjih podjetjih so si pomagali s prirejanjem večmesečnih tečajev za pridobitev kvalifikacije poklica predilec, tkalec, barvar, apreter, pletilec, itd.

V Kranju in Mariboru sta se ponovno pričela dvoletna večerna tečaja. V Kranju v sklopu Tekstilne šole, v Mariboru na pobudo tekstilnih predvojnih absolventov na čelu s Franjem Orešičem, ki je tečaje vodil že pred vojno. Tudi predavateljski kader je bil pretežno isti. Predavanja so se pričela septembra 1945.

Na pobudo tekstilnih sekcij Maribora in Celja ter vodstev tekstilnih tovarn, zlasti Mariborske tekstilne tovarne, je glavna direkcija v Beogradu izdala odlok o ustanovitvi tekstilne industrijske šole v Mariboru. Z rednim poukom je pričela 20. oktobra 1947 na štirih oddelkih: kovinarskem, predilskem, tkalskem in plemenitilskem oddelku. Šola je imela svoje prostore v Mariborski tekstilni tovarni – obratu II. Ko je bila končana novogradnja v ulici Kraljeviča Marka 21 (gradnjo je načrtoval že lastnik Hutter), se je šola preselila v novo zgradbo. Imela je lepe zračne učilnice in zelo dobro opremljene šolske delavnice za praktični pouk. Predavatelji, med njimi tudi Heribert Samuda, ki je pričel svojo življenjsko pot kot predavatelj, bila je dolga celih 38 let, so po tekstilnih tovarnah zbirali noveje tipe tkalskih, predilnih, barvalnih in apreturnih strojev za šolske delavnice.

V šolskem letu 1947/48 je bilo v 1. letnik vpisanih 109 učencev, od tega 62 deklet in 47 fantov. Iz Slovenije je bilo 37 učencev, iz Hrvaške 8, iz BIH 17, iz Črne gore 14, iz Srbije 18, iz Makedonije 11 in iz Albanije 4. Vpis učencev iz drugih tedanjih republik ne preseneča, saj je bila Mariborska tekstilna tovarna zvezni center za tekstilno izobraževanje vse do leta 1953. Dve leti je bila Industrijska tekstilna šola v sklopu Mariborske tekstilne tovarne. V šolskem letu 1949/1950 pa je šola postala samostojna vzgojno izobraževalna ustanova, katere osnovna naloga je bila izobraževati kvalificiran tekstilni kader za potrebe tekstilne industrije.

Prvi direktor, vzoren šolnik Simon Petrovič, je oral trdo ledino do leta 1948, za kratko obdobje sta ga zamenjala pravnik iz MTT Artur Pahor in za njim tekstilni tehnik Pavel Bader. V šolskem letu 1949/50 je vse do razpustitve šole 1953 šolo nadvse uspešno vodil pedagog profesor Janko Žurman, po letu 1953 dolga leta ravnatelj vzorne in kvalitetne II. Gimnazije M. Zidanška v Mariboru. V začetku so poučevali štirje strokovni predavatelji – absolventi predvojnih tekstilnih šol – in 11 učiteljev splošnih predmetov, kasneje je ravnatelj Žurman nastavljal še 16 predavateljev strokovnih predmetov. Učenci, ki so končali triletno šolanje, so se takoj zaposlili kot mojstri v tekstilnih tovarnah po vsej državi. Mnogi se niso več vrnili v svoje republike, zaposlili so se v slovenskih tovarnah, pretežno v mariborskih. Nekateri so šolanje nadaljevali na tekstilni šoli v Kranju in na Delavskem tehnikumu v Mariboru. Leta 1953 je bila tekstilna šola ukinjena, predvsem zato, ker se je pojavila potreba po ustanovitvi Tekstilnega inštituta, ki je zasedel stavbo šole.

Ustanovitev
Industrijske tekstilne šole
v Mariboru

Ustanovitev Delavskega tehnikumuma v Mariboru

Ministrstvo železnic Jugoslavije je leta 1948 na podlagi Uredbe o delavskih tehnikumih ustanovilo Delavski tehnikum v Mariboru, v sklopu katerega je bil tudi tekstilni oddelek.

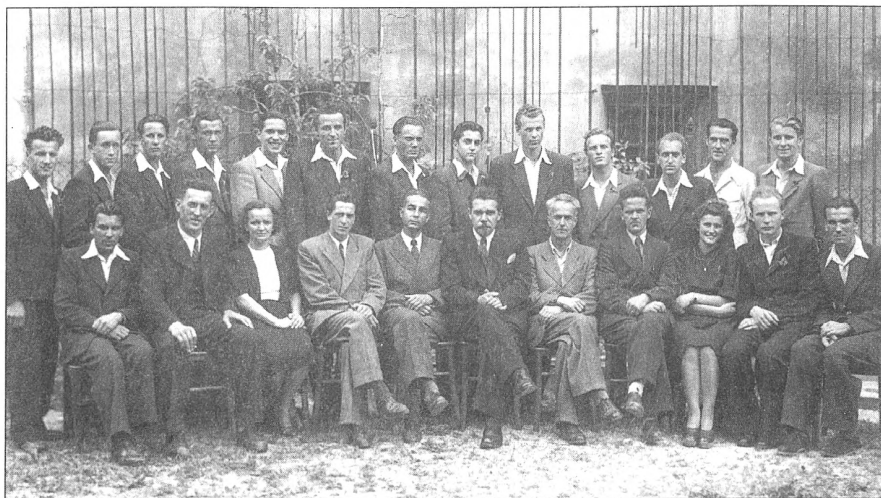
Šolanje je trajalo 3 leta. Predavanja so potekala v popoldanskem času, slušatelji so bili zaposleni, delali so po 6 ur dnevno. Tovarne so bile dolžne za vsakega slušatelja plačati po 200 dinarjev mesečno. Po ustanovitvi samostojnih tehničnih srednjih šol je bil leta 1952 Delavski tehnikum ukinjen.

Reorganizacija kranjske tekstilne šole

V Kranju je v šolskem letu 1947/48 prišlo do prve reorganizacije. Ustanovljen je bil tkalski, predilski in apreterski odsek. Leta 1948 so odšli iz šole zadnji absolventi dveletne tekstilne šole. V šolskem letu 1948/49 so se dijaki že vpisovali v triletni Tekstilni tehnikum.

Po treh letih 1951/52 se je šola ponovno reorganizirala, postala je štiri-letna srednja tekstilna šola. Svoje prostore je imela od ustanovitve naprej v dvonadstropnem poslopju v Tomšičevi ulici.

Bivši predvojni absolvent I. generacije 1932. leta Črtomir Zorec je bil imenovan za prvega povojnega ravnatelja. V letu 1949 ga je zamenjal inž. Viktor Konjar. Po sedmih mesecih je mesto ravnatelja prevzel Alojz Jere (1. 8. 1949). V letu 1952 je ponovno prevzel krmilo šole Črtomir Zorec, ki je šolo uspešno krmaril do svoje upokojitve.

*Prvi povojni absolventi kranjske
tekstilne šole z učitelji junija 1946*

Zametki raziskovalnega dela in domače tekstilne strojegradnje

Leta 1947, ko so bila obnovitvena dela v tekstilnih tovarnah deloma končana in ko so tovarne pričele z normalno proizvodnjo, je postala očitna potreba po ustanovitvi posebnih centralnih industrijskih raziskovalnih laboratorijev s preskuševališči materiala za surovine in pomožna sredstva ter končne tekstilne izdelke. Ti raziskovalni laboratoriji naj bi imeli nalogo, da v okviru republiških tekstilnih direktij prevzamejo reševanje dolgoročnih del, ki zahtevajo poleg izkušenj predvsem podrobno študijsko in laboratorijsko delo.

Tako je bil leta 1947. pri Mariborski tekstilni tovarni ustanovljen prvi Centralni tekstilni laboratorij v obliki preskuševališča, pri katerem bi se vzgajal laboratorijski kader za tovarniške laboratorije. Ustanovitelj MTT ga je leta 1951 preimenoval v Tekstilni inštitut. Oblikovane so bile raziskovalne skupine iz vrst najboljših tekstilnih strokovnjakov: inž. Sazonov, inž. Burger, inž. Domicelj, inž. Pehani, inž. Lipovec, dr. Šmidt, inž. Vodeb, inž. Kolarič, inž. Bajec, tekstilna tehnika Orešič in Batič ter kot zunanji sodelavec prof. dr. Kočevar.

Kot prvi direktor je inštitut vodil tekstilni tehnik Dušan Marinšek. Prvi večji projekti inštituta so bili: tehnološki projekt za predilnico Kosovko v Prištini, leta 1951 tehnološki projekt predilnica Dalmatinka Sinj, Predilnica Zadar in druge. Tako so slovenski strokovnjaki gradili nove moderne tovarne širom po Jugoslaviji. Kadri za te tovarne so se šolali v obratih Mariborske tekstilne tovarne. V Tekstilnem inštitutu se je načrtovala tudi prva tekstilna tovarna v Etiopiji. Naši tehniki in mojstri so dve leti priučevali domačine veččin tkanja in drugih tekstilnih opravil.

Stalno pomanjkanje utenzilij je narekovalo ustanovitev tovarne tekstilnih potrebščin. Tako je bila leta 1946. leta ustanovljena Utensilia v Ljubljani. V novo tovarno je bil vključen bivši Favorit iz Maribora in vsi bivši obrtniki, ki so izdelovali utenzilije za tekstilno industrijo.

Podjetje je vodil Avgust Pogačnik. Po njegovem odhodu pa absolvent kranjske tekstilne šole, Marjan Sadar. Leta 1947 je iz Tržiča za tehničnega

Ustanovitev prvega tekstilnega inštituta

Ustanovitev prve tekstilne tovarne utenzilij v državi ...

vodjo prišel Tone Tadel, prav tako absolvent kranjske tekstilne šole. Moža, ki sta veliko prispevala k razvoju tekstilstva in društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Ljubljane in Slovenije.

Ustanovitev
podjetja Remont ...

Strojne opreme ni bilo mogoče uvoziti, pač pa je bilo na Gorenjskem veliko statev iz predvojnega časa shranjenih na deželi pri kmetih. Direkcija je ustanovila podjetje Remont v Kranju, ki je stroje zbralo, razstavilo, očistilo in ponovno zmontiralo. Naloga je uspela in stroji so se pričeli vrteti in tkati prve metre v novoustanovljenih tkalnicah v Ajdovščini in Novem mestu. Mnogo kasneje so jih zamenjale moderne statve.

Če gledamo na ta čas z današnje perspektive, se sprašujemo, kako so znali s primitivnimi proizvodnimi sredstvi delati in doseči razmeroma visoko proizvodnost. Ti stari stroji so dali ljudem kruh, založili domači trg s tekstilnimi izdelki in korak za korakom omogočili modernizacijo, ne sicer preveč rožnato, a vendarle modernizacijo. Pri tem velja poudariti, da ni bilo nič prinesenega na pladnju, samo s trdim delom tisočih pridnih rok in z znanjem tehniške inteligence je bilo prigarano in z odrenkanjem privarčevano.

Vstop mlade generacije tekstilnih tehnikov v življenje ...

Bilo mi je dobrih 15 let, ko sva se z mamom podala v tekstilno tovarno Mariborska bombažna tkalnica, obrat Jugosvila. Želel sem, da bi šolanje nadaljeval na takratni realki, saj mi je na klasični gimnaziji v prvem razredu spodletelo. Bil sem skregan z latinščino, tudi matematika mi ni bila preveč pri srcu. Imel sem skrito željo postati učitelj. Želja, ki se mi na žalost ni nikoli izpolnila. Mogoče bi lahko nadaljeval šolanje, če ne bi zbolel oče. Vdal sem se v usodo, da začnem novo življenje, življenje tekstilnega delavca z upanjem, da bom pozneje nadaljeval šolanje. Bilo mi je tesno pri srcu, z mamom nisva spregovorila po poti besede, vem, da je tudi njej bilo zelo hudo.

»Osem let še nisem imela.

Dali so me stariši,

Da vreteno tu obračam,

Ino predem cele dni«

(Anton Martin Slomšek)

Pri pisanju teh spominov sem se spomnil pesmi Antona Martina Slomška *Ubogi otrok v faberkah*, pesmi, ki sem jo nekajkrat recital ob proslavah v tovarni in zunaj nje.

Prišla sva do vratarja, ki naju je napotil k obratovodji Jugosvile Milošu Nikoliću. Kmalu sva stala pred velikim močnim možem, ki me je premeril od glave do nog. »Nič ne bo s službo, je premajhen in premlad za tkalca«, je po hitrem premisleku dejal. Po pregovarjanju mame in tudi verjetno zaradi žalostnega videza moje malenkosti se je le omehčal. »Sprejeli ga bomo; bomo že nekaj našli za vašega malega«, je na koncu dejal. Pokazal se je kot dober, prijazen človek. Tkati sem se učil pri eni od boljših tkalk, delala je na štirih starih statvah Roscher. Prvi dnevi so bili zelo težki. Neznosen hrup prek 200 statev, ki so imele še transmisijski pogon, večno tekanje pred in za stroji, nenehno vezanje pretrganih niti (osnove), menjavo votka, glasno sporazumevanje (kričanje) me je begalo, utrujalo in ustrahovalo. Le prigovarjanje moje učiteljice – tkalke mi je dalo moč, da sem vzdržal. Že po 14-dnevnem priučevanju sem dobil svoje lastno delovno mesto – statve. Po dveh mesecih so me premestili na skoraj nove svilarske statve firme Saurer.

Za tisti čas so bile moderne polavtomatske statve z lastnim pogonskim motorjem. Kaj kmalu sem se z njimi seznanil in pridno delal. Veselje je bilo kratkotrajno. Statve so demontirali, naložili na kamione in jih odpeljali v Beograd v eno od tekstilnih tovarn. Mnogo let pozneje sem izvedel, da je bilo veliko modernih strojev odpeljanih na jug, pretežno v Srbijo. Ponovno sem pričel tkati na starih Roscher statvah v oddelku za inlet, to je gosta tkanina, pretežno za posteljnino. Zaradi velike gostote osnovnih in votkovnih niti je prišlo do številnih pretrgov. Nenehno vezanje, predvsem pa paranje zaradi gnezd, me je do kraja izčrpavalo. Najhujše so bile nočne izmene. Po polnoči je bilo najhujše: ko je ura ena, dve, ves obraz postane nekako trd, veke težke, zbrati moraš dodaten napor, da ostaneš buden in da stroji ne tečejo brez nadzora. Takrat sem spoznal trpljenje tekstilnih delavk. Mnoge med njimi so bile žene, matere, ki niso mogle, kot jaz, po prihodu domov leči in spati, temveč se je za njih začela »druga izmena«. Spoštoval sem te žene, postale so mi zgled pridnosti, predanosti, skromnosti in požrtvovalnosti. Celih 40 let je moralo preteči, da so delavkam za tekstilnimi stroji priznali benefi-ran staž. Bitka za ukinitvev nočnega dela žensk pa še vedno traja.

Čutil sem, da postajam bolj samozavesten. Že nekaj novink sem priučil za tkalke. Tu in tam se je na mojih statvah znašla zastavica kot priznanje za prekoračitev norme. Spoznaval sem nove prijatelje, tovarna je postala prijaznejša, postala je moj drugi dom. Tako sva se spoprijateljila z

Albertom Likavcem, ki je delal na ročnem tiskarskem stroju. V prostem času je hodil v baletno šolo. V šestdesetih letih je bil prvak baleta Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru.

Skupaj z Jožetom Zorkom sva tkala v oddelku Inlet. Jože je bil sijajen fant – dober prijatelj. Leta 1947 je odšel v Kranj na tekstilno šolo. Ob delu je končal višjo tehniško šolo – tekstilni oddelek in ob ustanovitvi Visoke tehniške šole v Mariboru postal študent ob delu na tekstilnem oddelku. Diplomiral je 1981. leta.

Kot predelavka je v Jugosvili delala Rezika Motore in kot tkalec Zdravko Bedžuh, vsi trije smo leta 1948 kot štipendisti Mariborske bombažne tkalnice odšli na Tekstilni tehnikum v Kranj.

Konec leta 1947 je v tovarni prišlo do velikega škandala. Notranja uprava je odkrila veliko krajo tekstilnega blaga. Obtoženi so bili vodilni delavci tovarne. Izrečene kazni so bile izredno visoke: direktor MBT J. Korosec in M. Nikolič sta bila obsojena na smrt z ustrelitvijo, drugi so dobili večletne zaporne kazni. Nikoli se ni odkrila dejanska količina ukradenega blaga, vendar po presoji večine količina ukradenega blaga ni bila tako velika, da bi lahko zahtevala tako visok krvni davek. Mnenja sem, da je šlo za politični sodni proces. Po današnji zakonodaji bi bile kazni mnogo milejše. Po procesu so sledile številne kadrovske spremembe. Tudi sam sem bil premeščen na delovno mesto poenterja v tehnično pisarno obrata Roteks. Pričelo se je novo življenje, enoizmensko dopoldansko delo. Delo je bilo umirjeno, čeprav je zahtevalo doslednost in zanesljivost. Med drugim sem moral dnevno izpolnjevati številne obrazce o dnevni, tedenski in mesečni proizvodnji. Nekateri formularji so bili tako veliki, da sem pri izpolnjevanju moral stati in skoraj leže na pisalni mizi izpolnjevati številne rubrike.

Zaradi teh poročil sem prihajal v službo že ob petih zjutraj, ob 8. uri sem jih predal posebnemu kurirju, bilo jih je več, ki so poročila dnevno vozili v Beograd na zvezno direkcijo.

No, tudi tega je bilo kmalu konec. Avgusta sem se poslovil od Mariborske bombažne tkalnice ter kot njihov štipendist odšel na Tekstilni tehnikum v Kranj. Konec avgusta me je čakal še sprejemni izpit. Tako se mi je po slabih treh letih uresničila želja po nadaljnjem šolanju.

Leta 1948 so odšli iz šole zadnji absolventi dvoletne tekstilne šole, v naslednji letnik so se dijaki že vpisovali kot slušatelji triletnega tekstilnega tehnikuma. Tekstilni tehnikum je imel predilski, tkalski, plemenitilski in tekstilno-kemijski odsek. Vpisal sem se na tkalski odsek. Konec avgusta sem se pripeljal v Kranj na sprejemni izpit. Resno sem se pripravljaj, saj bi mi uspešen zagovor zagotavljal nadaljnje šolanje, ki sem ga leta 1946 tako nasilno prekinil. Sprejemni izpit je zajemal tri predmete, slovenščino, matematiko in kemijo. V spominu mi je ostal izpit iz kemije pri prof. Demetru Kimovcu. Sedel je za katedrom, njegov pogled je bil prijazen in blag. Opazil je mojo veliko tremo, nasmehnil se mi je in dejal: »No, mladi mož, saj ne bo tako hudo«. Bil je sproščen pogovor o kemiji, življenju in željah. Ob zaključku najinega pogovora se mi je spodbudno nasmehnil.

Sprejemni izpit je bil za mano. Naslednji dan je na seznamu med sprejetimi bilo tudi moje ime. Zdaj je bilo treba najti sobico. Srečo sem imel. Našel sem jo pri tekstilni mamici, nasproti šole v Tomšičevi ulici. Dan pred pričetkom pouka smo se v sobi prvič srečali trije mladi fantje. Di-jak industrijske tekstilne šole Jože Jančar iz Maribora, Zvone Černe iz Javornika in jaz. Zvone je bil najstarejši, zato je prevzel patronat nad obema. Z Zvonetom sva postala dobra prijatelja, to prijateljstvo se je ohranilo do današnjih dni.

Prvi šolski dan ... V predavalnici 1. tkalskega razreda se je zbralo 20 deklet in 16 fantov.

Tekstilni tehnikum v Kranju 1948 – 1951

V učilnici 1. letnika tkalskega odseka pri učni uri – vzorčno risanje (šolsko leto 1948/1949)

Pred pričetkom pouka nas je pozdravil ravnatelj šole Črtomir Zorec. Čutili smo, da nam govori visoko omikan in svetovljansko razgledan človek – pedagog in kulturni delavec. Na žalost je bil naš ravnatelj samo dobre tri mesece ...

Upor dijakov ...

Bilo je na začetku decembra 1948, ko so nas sošolci »stare bajte« ob 01. uri zbudili. Poklicali so nas, naj pridemo takoj na Titov trg pred postajo milice. Ubogali smo ter odhiteli ne daleč stran na trg. Zvedeli smo, da je milica priprla dva naša dijaka in da proti takemu početju protestiramo. »Stare bajte«, dijaki tretjih letnikov so bili vedno glasnejši. V tej zmedi je odjeknil strel. Na trgu smo utihnili. Kdo je streljal, je kdo zadet? Nekaj naših fantov je hotelo s silo vdreti v policijsko postajo in osvoboditi sošolca. Miličnik je v opozorilo streljal skozi zaprta vrata. Nesreča je hotela, da je krogla zadela našega sošolca Cofa v nogo. Prišel je rešilec in ga odpeljal v bolnišnico. Milica je tudi izpustila oba priprta. Molče smo se razšli po domovih.

Zjutraj je bilo v šoli obsedno stanje. OZNA je odpeljala ravnatelja Črtomirja Zorca in nekaj profesorjev. Tudi člani mladinskega vodstva in ZK so bili poklicani na zaslišanje. Komaj na zaslišanju nam je postalo jasno, da je naša demonstracija, ki je bila sad mladostne zaletavosti, deklarirana kot politično protidržavno dejanje. Posledice so bile izredno hude in boleče. Suspendiran je bil naš ravnatelj Črtomir Zorec, predavatelj mehaničnega tkalstva Alojz Batič in predavatelj predmeta dezeniranje Srečko Lenard. Izključena sta bila tudi dva dijaka 3. letnika. Z novim letom 1949 je bil za ravnatelja imenovan profesor inž. Viktor Konjar. S šolskim letom 1949/50 je mesto ravnatelja prevzel Alojz Jere.

Črtomir Zorec se je oktobra 1952 vrnil kot ravnatelj ter bil do upokojitve 1964 prvi mož na njemu nadvse dragi tekstilni šoli. Črtomir Zorec je nadaljeval s predvojno aktivnostjo tekstilcev Gorenjske ter bil med najdelavnejšimi člani tekstilne sekcije Slovenije pri Zvezi inženirjev in tehnikov. Bil je med pobudniki in soustanovitelji samostojnega društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Z njim sem bil povezan od dijaških let do njegove smrti. Povezoval naju je skupen imenovalec – kultura. Trudil sem se ostati zvest njegovim idealom, vendar je njegov prispevek k razvoju tekstilstva v Sloveniji, zlasti njegove srčike, tekstilnega šolstva in slovenski kulturi, enkrat in neponovljiv.

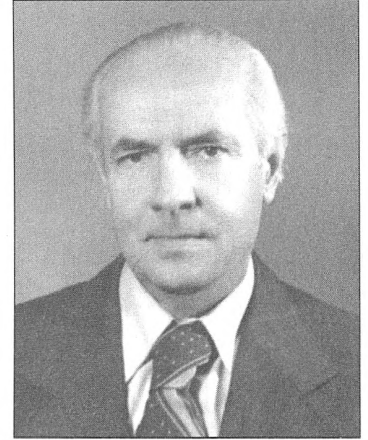
Med priljubljenimi profesorji takratne kranjske tekstilne šole je bil tudi prof. **Demeter Kimovec**, dipl. inž. kemije, ki je bil takrat razrednik našega tkalskega razreda.

Demeter Kimovec se je rodil 16. avgusta 1909 v Trstu. Kot mnoge slovenske družine se je tudi njegova leta 1920 pred fašisti izselila v Maribor. V Mariboru je maturiral, leta 1931 pa diplomiral na Visoki šoli v Gradcu za kemijskega inženirja. Zaposlil se je v kranjski Jugočeški kot kemik in kolorist. Leta 1945 se je zaposlil v tekstilni tovarni Šent Pavel pri Preboldu, nato je bil prestavljen v kranjsko Iskro.

Svojo pedagoško pot je pričel 1. julija 1947 na Tehnični tekstilni šoli v Kranju, kjer je deloval kot profesor kemijske tehnologije in kot vodja tekstilno-kemijskega oddelka do svoje upokojitve 1972. leta. Celih 25 let se je posvečal vzgoji tekstilnih kadrov, tekstilno-kemijski znanosti in strokovni publicistiki. V tujih in domačih strokovnih revijah je objavljaval poljudnoznanstvene prispevke in članke. Je avtor sedmih učbenikov s področja tekstilno-kemijske tehnologije. Njegov delež pri slovenski tekstilni terminologiji je velik. Kot član terminološke komisije pri Zvezi inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije je bil sooblikovalec Tekstilno tehničnega slovarja. V društvu tekstilcev Kranja je sodeloval od ustanovitve (1953). Opravljal je številne zadolžitve, predvsem na področju šolsstva in izobraževanja. Za svoje delo na strokovnem, pedagoškem in organizacijskem področju ga je društvo izvolilo za častnega člana, Zveza tekstilcev pa za zaslužnega člana.

Prof. Kimovec je bil med tistimi priljubljenimi profesorji, ki so »čutili« mladega človeka. Nikoli ni zahteval, nikoli ukazoval. Narava mu je podarila notranjo moč opazovanja in rabsodbe, ki se ni odražala v besedah, temveč v dejanjih. Hodil je skozi življenje in delal dobra dela. Neverjetna treznost in skromnost sta spodbujala k obrambi stvarnosti in zdrave pameti. Njegova moč požrtvovalnosti je izražala človeško velikost in človeško srce. Imel je duha močnega sočutja, požrtvovalnosti, potrpljenja – imel je dušo.

Po opravljeni diplomii sem dobil dekret Glavne direkcije tekstilne industrije Slovenije za službo v tekstilni tovarni Predilnica in tkalnica Tabor. Odločil sem se, da sprejem povabilo Milana Ostermana, obratovodje

Demeter Kimovec, med prvimi profesorji v povojni kranjski tekstilni šoli

Ponovno v MTT ...

Milan Osterman, dipl. tekstilni tehnik, obratovodja tkalnice v MTT v začetku 50-ih let

tkalnice perila A, MTT za zaposlitev v tkalnici. Zaposlil sem se takoj, ko sem prišel od vojakov, oktobra 1952. Delal sem kot podmojster, nato kot obratni tehnik. **Milan Osterman** mi je bil učitelj, vzornik in prijatelj. Skupaj sva načrtovala in sodelovala v dobro podjetja. Vcepil mi je za vest pripadnosti in ljubezni do tekstilnega stanu.

Zibelka mu je stekla v Kranju. Bil je absolvent VIII. generacije kranjskih tekstilcev (1938).

Kot mlad tehnik se je 1938. leta zaposlil v tekstilni tovarni Hutter. Zapustil je svojo drago Gorenjsko in se odločil, da si osnuje novi dom v Mariboru.

Po vojni je bil obratovodja, vodja tkalnic, vodja razvojnega sektorja ter nosilec številnih razvojnih nalog v MTT. Njegovo dolgoletno delo je vtakano v napredek podjetja, zlasti tkalnic. Bil je spoštovan in priljubljen. Odlikoval ga je njegov topli človeški odnos do vsakogar, s komer je imel opravka. Kljub velikim zadolžitvam v tovarni je sodeloval v številnih strokovnih telesih, bil je tudi aktiven v društvu mariborskih tekstilcev. Za svoje delo v društvu in stroki je bil imenovan za zaslužnega člana DITT Maribor. Neprecenljivo pa je njegovo vzgojiteljsko delo med mladimi. Številni mladi tehniki so začeli svojo strokovno pot pod njegovim vodstvom in mentorstvom. Njegovi varovanci so postali vodilni strokovnjaki doma in v tujini.

Tkalnica perila A v MTT, oddelek mojstra Horvata. Levo v drugi vrsti je mojster in desno avtor knjige Jože Debevc.

Drugo rojstvo društva inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije

Leto 1950 štejemo kot prelomnico nadaljnega razvoja tekstilne industrije Slovenije. Sproščena je bila trgovina s tekstilnim blagom, to je pomenilo, da si je vsak lahko nabavil tekstilno blago brez točk, a po višjih cenah. V letu 1951 so bile ukinjene direkcije, z njimi pa tudi centralna skladišča. Podjetja so dobila samostojnost, odprla se je pot samostojnega odločanja in svobodnega delovanja na tržišču. Podjetja so se razraščala v večja in se pričela specializirati. Razvile so se povsem nove dejavnosti, kot na primer konfekcijske tovarne in tovarne pletenin. Močno se je povečala industrija volnenih izdelkov z graditvijo novih predilnic in povečanjem tkalnic. Tako se je v petdesetih letih tekstilna industrija skoraj podvojila. Postala je najmočnejša panoga v preskrbovalni industriji Slovenije. Včasih je morala prebroditi nerešljive težave, bodisi glede zastarelosti in izrabljenosti strojnega parka, bodisi zaradi škodljivih gospodarskih ukrepov. Ustvarjena velika akumulacija je odtekala v izgradnjo drugih industrijskih vej. Kljub vsem tem težavam pa tekstilci niso klonili. Tekstilni tehniki s tisočimi in deset tisočimi tekstilnimi delavci so se trudili, da bi čimprej ujeli korak s sodobno industrijo. Pri vseh se je budila želja postati dober obrat, dobra tovarna, izdelovati boljše – kakovostnejše. Pridnosti in poletu so se pridružile poglobljena ustvarjalnost, racionalnost in poslovnost. To je bil čas spoznavanja novih tehnologij in modnih trendov v svetu. Rodila se je želja po prodoru v svet, ki se je ustvarila v začetku sedemdesetih let, ko so pričeli prve metre doma izdelanega blaga izvažati v svet.

Čeprav je delavnik tekstilnih strokovnjakov – vodstvenih delavcev presegal tudi po dvanajst in več ur na dan, se je našel čas za druženje s kolegi, prijatelji in sošolci. Ne samo za predah in sprostitev, temveč za resen pogovor in izmenjavo mnenj o težavah pri delu, strokovnih razpravah in medsebojnem sodelovanju. Prijateljstvo, skovano v tekstilnih šolah, in stanovska navezanost, ki se je kovala v dijaških letih ter se z leti še poglobljala, je bila trdna združitvena vez slovenskih tekstilcev.

Bil je to čas za prave srčne tekstilce, ki so verovali vase in v svoje znanje. Brez srčnosti in pripadnosti svoji stroki ne bi bilo možno iz nemogočega ustvariti mogoče in iz dneva v novi dan dosegati dobre rezultate. Biti tekstilec v petdesetih in šestdesetih letih je bil ponos. Na teh srečanjih se

je tudi porodila misel po ponovni ustanovitvi stanovskega društva. Predvsem je ta misel zorela med kranjskimi in mariborskimi tekstilnimi tehnikami, ki so pred vojno imeli svoje stanovsko društvo. Njim so se kaj kmalu pridružili tekstilci iz Ljubljane, Celja in Jarš.

Maribor – rojstno mesto slovenskega društva tekstilcev

Na pobudo mariborskih tekstilcev so se sestali ter se dogovorili za iniciativni odbor, ki naj pripravi sklic ustanovnega občnega zbora. Dogovorili so se, da bo občni zbor 10. junija 1953. leta v Mariboru. Posebna skupina Mariborčanov je bila zadolžena za sestavo osnutka društvenega pravilnika.

Sobota, 10. 6. 1953, je bil lep sončen dan. Pred Zadrudnim domom v Mariboru, na prijaznem majhnem trgu pred frančiškansko cerkvijo so se po 14. uri pričeli zbirati tekstilci iz vseh krajev Slovenije. Prišli so iz Ljubljane, Kranja, Celja, Jarš in od drugod. Srečanje sošolcev, prijateljev in znancev, ki so se ponovno videli po več letih, je bilo ganljivo in veselo. Obujali so spomine na doživetja iz dijaških let. Po pričevanju udeležencev je bilo razpoloženje čudovito. Organizatorji so se morali zelo potruditi, da so udeležence napotili v dvorano. Udeležba je bila tako velika, da so morali mnogi stati, saj je bilo v dvorani samo 120 sedežev.

Malo po 16. uri je inž. Pavle Domicelj iz Mariborske tekstilne tovarne pričel ustanovni občni zbor Društva inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije. V imenu mariborskih tekstilcev in iniciativnega odbora je pozdravil vse navzoče tekstilce Slovenije in goste, med njimi župana Maribora Toneta Boleta, absolventa Srednje tekstilne šole v Leskovcu.

Predlagal je dnevni red, v katerem sta bili osrednji točki predlog osnutka društvenega pravilnika in volitve izvršnega in nadzornega odbora.

Ustanovni občni zbor so vodili: Dušan Marinšek, Tone Bole, Milko Trpin in Mirko Hartner. Uvodni referat je podal inž. Pavle Domicelj.

Referat o pomenu društva je podal tekstilni tehnik Heribert Samuda, predvojni tajnik organizacije absolventov tekstilnih tehnikov v Mariboru.

Osnutek društvenega pravilnika je v imenu šestčlanskega odbora predstavil Vilko Ivič, tekstilni tehnik iz Maribora.

Razprava o osnutku je bila zelo burna. Zlasti je bila odmevna razprava Toneta Boleta, ki mu je očital velike napake. Podal je svoj predlog organiziranosti društva. Sedež društva naj bi bil Maribor, po ostalih krajih Slovenije pa naj bi bile podružnice. Delo društva bi vodil izvršni odbor, izvoljen na skupščini. Izvršni odbor bi iz svoje srede izvolil delovni sekretariat.

V razpravi ni prišlo do soglasja, zato pravilnik ni dobil potrditve. Sprejet je bil sklep, da se novi osnutek pravilnika pripravi do 1. plenuma. Za sestavo so bili imenovani Tone Čare, dr. Matija Meznarič, Dušan Marinšek in Franjo Orešič. Občni zbor pa je potrdil organizacijsko shemo društva, skupščino – izvršni odbor in delovni sekretariat.

Izvršni odbor naj šteje 15 članov, delovni sekretariat pa 3 člane. Sprejeto je bilo tudi določilo, da se podružnice ustanovijo povsod tam, kjer obstajajo možnosti za njihov obstoj.

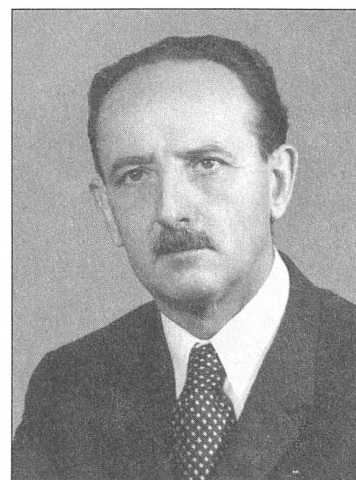
V izvršni odbor so bili izvoljeni: Anton Čare, Miro Pinter, Justa Lenardon, Milan Ovin, Jože Barbič, Miro Šerbelj, inž. Pavle Domicelj, Tone Bole, Mirko Kus, inž. Jože Kolarič, vsi iz Maribora; Leo Fogler in Anton Tadel iz Ljubljane; Tone Rebernik iz Celja; Franc Kelner iz Novega mesta; Črtomir Zorec iz Kranja in Stane Žagar iz Škofje Loke.

Za prvega predsednika je bil izvoljen **Tone Čare**, direktor Predilnice in tkalnice Maribor, in za podpredsednika **Stane Žagar**, direktor Gorenjske predilnice v Škofji Loki. Za tajnika društva sta bila izvoljena **Justa Lenardon** in **Miro Pinter** iz Maribora.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni Zvone Černe iz Kranja, Bernart Bernard iz Ljubljane in Leo Gasparin iz Maribora.

Inž. Pavel Domicelj je obvestil udeležence, da so mariborska tekstilna podjetja nakazala iniciativnemu odboru 320.000,00 din kot zagonska sredstva novemu društvu tekstilcev Slovenije.

Predsedujoči Tone Bole se je ob zaključku v imenu novoizvoljenega izvršnega odbora zahvalil za izkazano zaupanje in navzočim za sodelovanje in številno udeležbo. Ko danes po tolikih letih na osnovi zapisnika in pričevanj udeležencev obujam spomine na pretečeno pot in čas

Tone Čare, prvi predsednik slovenskega društva tekstilcev po drugi svetovni vojni

prvih korakov naše stanovske organizacije, ponovno občudujem daljnovidnost in smelost ter globoko vero v lepši jutri tedanje generacije slovenskih tekstilcev.

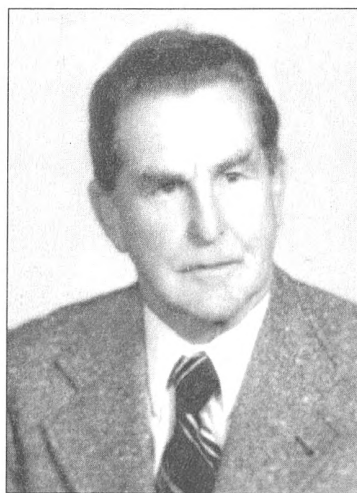
Ustanovitev prvih
»podružnic« inženirjev in
tehnikov tekstilne industrije

*Dušan Marinšek, prvi predsednik
podružnice Maribor*

Po ustanovnem občnem zboru v Mariboru so se udeleženci pri skupni večerji še dolgo v noč pomenkovali o uspešno opravljenem delu in nalogah, ki so jih čakale. Prijetno in veselo srečanje je bil tudi kraj sprostitve, kjer so se znanci, sošolci, kolegi in prijatelji pomenkovali o tem in onem. V poznih nočnih urah so se razšli po vsej Sloveniji z zavestjo, da so bili udeleženci pomembnega dogodka – ponovnega rojstva stanovske organizacije. Prvi so se organizirali tekstilci **mariborskega bazena**. K sodelovanju so povabili tekstilne tehnike, zaposlene v tekstilnih tovarnah v Ptujju in Majšperku. Ustanovni občni zbor je bil 13. oktobra 1953. Iz obširnega referata in živahne razprave so se izoblikovala delovna področja podružnice. Glavni poudarek – strokovno izobraževanje.

Za prvega predsednika je bil izvoljen **Dušan Marinšek**, direktor Tekstilnega inštituta v Mariboru. Za tajnico **Boža Vidic**, s srcem in dušo predana tekstilka, ki je z njej dano delavnostjo vodila tajniške posle celo desetletje. V upravni odbor so bili izvoljeni: Milan Osterman, Pavel Bader, Anton Stanjko, Amand Kovačič, Ernest Zupan, Heribert Samuda in Anton Traven. Tekstilci, ki so s svojim strokovnim in društvenim delom zaznamovali povojni razvoj tekstilne industrije v Mariboru in Slovenije. V mariborsko podružnico so bili včlanjeni tudi vodilni člani republiškega društva, predsednik Tone Čare, tajnica Justa Lenardon in blagajnik Jože Barbič. Kot je bila zibelka predvojnega društva Maribor, tako je po vojni stekla zopet zibelka v Mariboru. Sedež Društva (DITTS), kasneje Zveze (ZITTS), je vse do današnjih dni ostal v Mariboru. Iz mariborskega društva so izšli vsi predsedniki slovenskih tekstilcev, razen v mandatnem obdobju 1966–1973, ko je predsedoval Zvezi inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije Anton Tadel, direktor tovarne Utenzilija Ljubljana. Mariborska podružnica je ob ustanovitvi združevala 140 članov.

Tone Tadel, prvi predsednik ljubljanske podružnice

Tekstilci **ljublanskega bazena**, Zasavja, Dolenjske, Notranjske in Slovenskega Primorja so se na ustanovnem občnem zboru zbrali 24. novembra 1953 v Ljubljani. Ob ustanovitvi je podružnica Ljubljana štela 37 članov. Zadali so si osnovne naloge: zbrati vse tekstilne tehnike in inženirje na svojem teritoriju, stalno dopolnilno izobraževanje članov s tečaji,

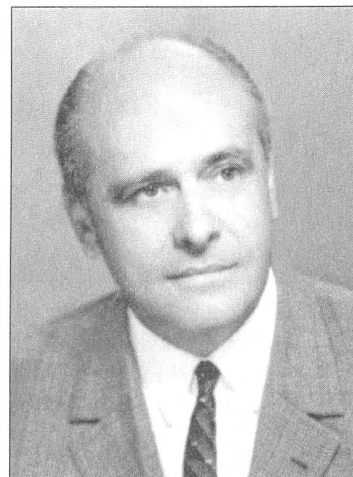
posvetovanji, simpoziji, ekskurzijami in predavanji. Za prvega predsednika je bil izvoljen **Anton Tadel**, tehnični vodja Utenzilije Ljubljana, za tajnika pa **Ivo Nebec**.

Zbirati so se začeli tudi **gorenjski tekstilci** iz tekstilnih tovarn v Kranju, Škofji Loki, Tržiču, Zapužah v Begunjah, Bledu in Šentvidu nad Ljubljano.

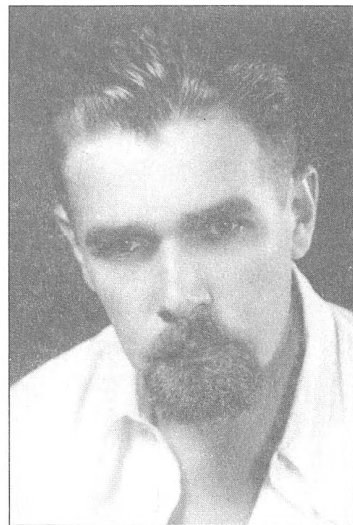
Na ustanovnem občnem zboru 16. novembra 1953 se je zbralo 65 tekstilnih tehnikov. Sprejeli so programsko zasnovo delovanja podružnice. Tudi pri njih je prevladovala osnovna naloga – izobraževanje – prirejanje tečajev za kvalifikacijo, predavanja, strokovne ekskurzije, priprava diplomskih izpitov za absolvente predvojne dveletne tekstilne šole, ureditev strokovne knjižnice, organiziranje dopisništva, sodelovanje s panožnim združenjem, Gospodarsko zbornico in drugimi gospodarskimi subjekti kakor tudi tesno sodelovanje s tekstilno šolo v Kranju. Za predsednika je bil izvoljen **Jože Aleš**, mesto tajnice je prevzela **Danica Narat**. V odbor so bili izvoljeni: Leo Horwitz, Stane Gala, Stane Seliškar, Demeter Kimovec, Ivo Bele, Emil Maver, Jože Ferjančič, Zvone Černe in Črtomir Zorec, osebnosti, ki so bile vrsto let steber gorenjske tekstilne industrije. Mnogi med njimi so se vpisali kot velikani v povojno slovensko zgodovino tekstilstva.

Eden izmed njih je bil nedvomno **Črtomir Zorec**, ravnatelj Srednje tekstilne šole v Kranju. Vodenje tekstilne šole je prevzel leta 1945 in jo s kratko prekinitvijo 1948/1951 vodil do upokojitve leta 1964. Bil je humanist, razumnik, kulturni delavec, pisec in pesnik. Njegovo delo, posebej skrb za izobraževanje tekstilcev in skrb za strokovno literaturo, ostaja sedanjosti in prihodnosti. Po upokojitvi je s somišljeniki in s podporo občanov Kranja ustanovil Prešernov muzej v hiši, kjer je pesnik umrl. Z veliko ljubeznijo ga je vrsto let vodil in dopolnjeval ter se tako zapisal med prešernoslovce v zgodovino slovenskega slovstva.

Textilci **savinjskega bazena**, ob ustanovitvi jih je bilo 46, so imeli svoj ustanovni občni zbor 22. novembra 1953. Za predsednika so izvolili **Veljka Repiča**, direktorja Tovarne nogavic Polzela. Ob njem so bili v odboru Dana in Ivo Marinc, Valter Gorinšek, Edo Jerič, Janko Kmecl in drugi. Vodilna delovna mesta so morali tudi na tem področju prevzeti absolventi kranjske in leskovške tekstilne šole. Tudi oni so si v delovni program zapisali na prvem mestu – izobraževanje. Posebnost dela celjskega

Jože Aleš, prvi predsednik kranjske podružnice

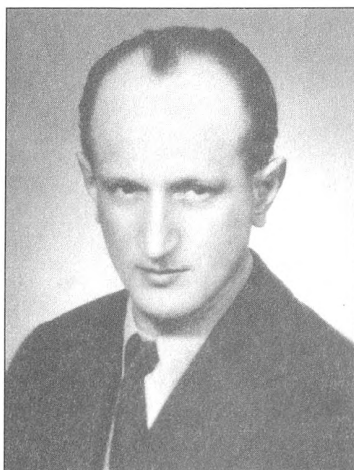
Črtomir Zorec, dolgoletni ravnatelj Srednje tekstilne šole v Kranju, eden izmed najdejavnejših članov strokovnega društva, ki je še posebej namenjal skrb stalnemu izobraževanju tekstilcev in strokovni literaturi.

Veljko Repič, prvi predsednik celjske podružnice tekstilcev

društva je bilo sodelovanje in nudenje strokovne in materialne pomoči pri ustanavljanju šolskih delavnic za praktični pouk v osnovnih šolah in na učiteljskišču. Inicijativno in konkretno izvajanje je bilo delo **Iva Marinca** iz Metke Celje. Svoje delo je usmeril na povsem novo področje – izobraževanje v podjetjih. Bil je pisec strokovnih tekstilnih učbenikov, ki so dosegali zavidljive naklade. Pred več kot dvajsetimi leti se je usmeril v strokovno novinarstvo – uredništvo drugega slovenskega strokovnega lista *Tekstilec*, katerega pobudnik in soustanovitelj je bil. Sam pravi, da se je v društveno delo vključil zato, ker je videl in čutil v društveni in strokovni dejavnosti tiste človeške vzgibe, ki omogočajo naprednemu in ukaželjnemu mlademu človeku širšo dejavnost in udejstvovanje. *Tekstilec* s srcem, razdajajoč sebe za slovensko tekstilstvo, zavzema v slovenskem tekstilnem strokovnem novinarstvu častno mesto.

Zadnja izmed podružnic, ustanovljenih v letu 1953, je bila **Podružnica Jarše**. Konec decembra se je sestalo 39 tekstilcev iz Domžal, Mengša, Kamnika in Jarš na ustanovnem občnem zboru v Jaršah. Ker so bile Jarše srce društva, je podružnica dobila tudi njeno ime, ki ga nosi še danes. Za predsednika so izvolili **Franca Jeraja**, tekstilnega tehnika iz Induplati Jarše. V upravni odbor so bili izvoljeni Otmar Lipovšek, Franc Cvek, Lado Zabukovec, Mira Bergant, Jože Pogačnik, Matko Vrtačič, Ivo Sešek in Silvo Balantič. V zvestem kronistu, tovarniškem zapisu »Konoplana«, je Mira Bergantova objavila prvi zapis o Podružnici Jarše. Orisala je namen in cilje novoustanovljenega društva. Osnovni namen je bil pomagati članom pri dopolnilnem izobraževanju. Velika želja večine članov je bila obvladati vsaj en tuj jezik. Avtorica zapisa nato še navaja, da je namen društva seznanjati svoje člane z delom in življenjem sorodnih podjetij. To naj bi bila vez za vzpostavitev medsebojnih stikov za občasna obiskovanja. Vrhunske dosežke pa bi si ogledali organizirano na sejnih doma in v tujini. Dejavnost društva je vedno potekala zunaj delovnega časa, udeležba pa je bila vedno zelo dobra. Med usmeritvami sta svoje mesto našla tudi družabnost in športno udejstvovanje.

Franco Jeraj, prvi predsednik podružnice Jarše

Zavedam se, da sem dogajanja po ustanovnem občnem zboru tekstilcev Slovenije – ustanovitev prvih podružnic – zajel enciklopedično. Osredotočil sem se predvsem na ljudi – tekstilce, ki so pričeli orati prve brazde organiziranosti in skupnega dela, ter na rast stanovske organizacije. Vse je vodila velika želja po znanju, spoznavanju novih tehnologij in uvajanju le-teh v proizvodne dvorane podjetja.

Na ustanovnem občnem zboru v Mariboru so določena organizacijska vprašanja ostala nedorečena. Po štirih sejah republiškega odbora se je izoblikovala zahteva po sklicu prvega plenuma slovenskega društva. 1. plenum je bil sklican 14. februarja 1954 v Celju. Na plenumu so bili zastopani: za Podružnico Maribor 36 delegatov, za Podružnico Celje 25, za Podružnico Jarše 3, za Podružnico Kranj 27 in za Podružnico Ljubljana 5 delegatov. Plenum je vodil domačin in gostitelj **Veljko Repič**, predsednik savinjskega bazena. Pomembnejše točke dnevnega reda: Organizacijsko poročilo o delovanju DITTS-a od ustanovitve (10. 7. 1953) do danes, poročevalec tajnik **Miro Pinter**; Vprašanje kvalifikacije tekstilnih delavcev, poročevalca **Milan Osterman** in **Leo Gasparin**; 1. kongres inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije, poročevalec **Tone Čare**.

I. plenum DITTS
v Celju

Iz poročila tajnika **Mira Pinterja** povzemam glavne poudarke iz organiziranosti in delovanja republiškega odbora in ustanovljenih podružnic: Skupaj združujejo podružnice Maribor, Kranj, Celje, Ljubljana in Jarše 373 članov. Kolektivno je vključenih deset tekstilnih podjetij. Delo podružnic je potekalo povsem samostojno, pri čemer je imel republiški odbor vlogo koordinatorja in predlagatelja. Imel je štiri redne seje v tekstilnih tovarnah v Mariboru, Celju in Trziču. Seje v podjetjih so imele osnovni namen – popularizacijo stanovskega društva in neposreden stik z zaposlenimi tehniki in inženirji. Republiški odbor se je takoj spoprijel z življenjskimi vprašanji članstva – kvalifikacija tekstilnih delavcev kot pogoj za razporeditev stroke v plačilne razrede, kategorizacija delovnih mest. Sprejete uredbe so bile krivične do tekstilnih delavcev.

Vprašanje kvalifikacije tekstilnih tehnikov ni bilo zadovoljivo rešeno. Zato so bila ta vprašanja postavljena v ospredje odločanja na plenumu. Plenum je sklenil, da se imenuje komisija, ki izdela novo nomenklaturu delovnih mest ter jo preda centralnemu odboru sindikata v ponovno odločanje. V zvezi s kategorizacijo tekstilnih tehnikov je bila sprejeta zahteva, da ravnateljstvo Tekstilnega tehnikuma pošlje priziv Prosvetnoizvršnemu svetu v Beograd.

Tajnik Miro Pinter je seznanil delegate s sklepom občnega zbora republiških zvez v Zagrebu, da se skliče I. kongres inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije v Mariboru. Društvu tekstilcev Slovenije je bila poverjena organizacija. Za predsednika pripravljalnega odbora je bil imenovan Tone Čare, predsednik slovenskih tekstilcev. Plenum je sprejel

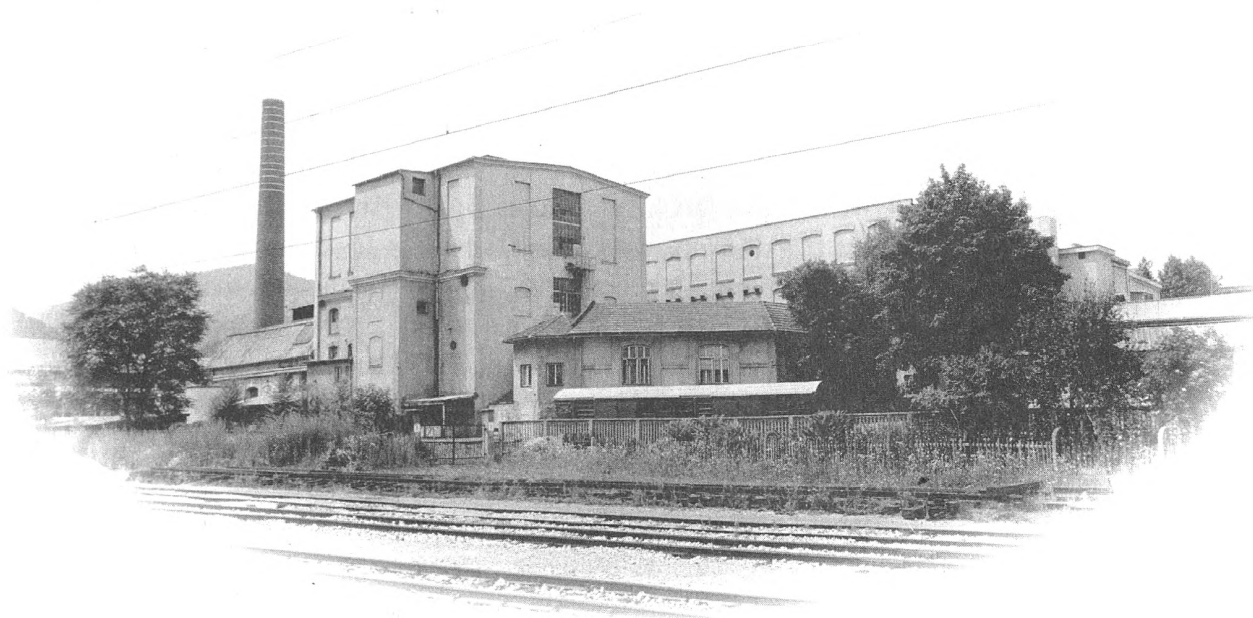
tudi pomembno odločitev, da mesečni list RAZGLED, ki ga je od leta 1951 izdajala Mariborska tekstilna tovarna, postane prva slovenska tekstilna revija pod imenom TEKSTILNI RAZGLED. Združevala naj bi slovenske tekstilce, skrbela za dvig strokovne in kulturne ravni tekstilcev. Glavni in odgovorni urednik je bil Lojze Orešič, obratovodja tkalnice v MTT. Za člane uredniškega odbora so bili imenovani: Črtomir Zorec, Maks Stupica, Ivan Drev, Srečko Stegnar, Miro Pinter, Pavel Bader, Anton Traven in Franjo Lipovec. Revijo je urejala Slava Čuješ. Izdajalo jo je: Društvo inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije. Revijo je prejemal vsak član, cena izvoda je bila 20 din. Razliko v ceni so krila tekstilna podjetja in Združenje tekstilnih podjetij Slovenije.

Delegati so sprejeli tudi sklep, da se republiško društvo včlani v Zvezo inženirjev in tehnikov Jugoslavije. Ob zaključku je bil sprejet sklep, da se podaljša mandat upravnim odborom podružnic in republiškemu odboru do meseca februarja 1955.

II. plenum DITTS v Jaršah

Že po osmih mesecih je republiški odbor sklical 9. oktobra 1954 2. plenum DITTS-a v Jaršah. Plenum je odprl podpredsednik Stane Žagar ter opravičil odsotnost predsednika Toneta Čareta, ki je nastopil novo službeno mesto v Nišu. Organizacijsko poročilo o delu republiškega odbora je podal Jože Barbič. Plenum je pozdravil predsednik Združenja tekstilnih podjetij LRS, direktor tekstilne tovarne Induplati, Kamilo Marinc. Bil je med pobudniki ustanovitve takratnega slovenskega DITT-a in njen veliki mecen. Živahna razprava, ki se je razvila med delegati, je bila v glavnem o pripravah na kongres. Sklep je bil, da se preloži kongres na prihodnje leto. Za predsednika pripravljalnega odbora kongresa je bil izvoljen inž. France Žitnik, za organizacijskega sekretarja pa Edi Sitar iz Mariborske tekstilne tovarne. Do naslednjega občnega zbora je prevzel mesto predsednika Društva dotedanji podpredsednik Stane Žagar. Z 2. plenumom Društva inženirjev in tehnikov tekstilne stroke Slovenije je bilo končano obdobje organizacijskih priprav, ustanovitve republiške stanovske organizacije in organizacij podružnic v večjih tekstilnih centrih Slovenije. Čeprav v kratkem časovnem razdobju, je bilo opravljeno odmevno delo, ki je pokazalo, da bo morala družba z njo računati kot z enakopravnim partnerjem.

**Prvo desetletno obdobje povojnega
društva tekstilcev (1953–1963)**

Prvi kongres inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije je bil v Sloveniji

V času po 2. plenumu DITTS 1954 in 2. občnim zborom 1955 je bilo društveno delo pretežno naravnano na organizacijo kongresa tekstilcev Jugoslavije. Republiški odbor je pripravo in organizacijo poveril mariborski podružnici, kjer je bil sedež slovenskega društva tekstilcev. Predsednik takratnega društva slovenskih tekstilcev je bil Tone Čare. Redakcijski odbor je vodil Črtomir Zorec iz Kranja.

Zakaj so republiška vodstva DITT in združenje tekstilne stroke izbrala Maribor za mesto kongresa? Maribor je imel hitro rastočo tekstilno industrijo, v tistem času so obratovali: Mariborska tekstilna tovarna, Predilnica in tkalnica, Tovarna volnenih in vigogne izdelkov, Svila, Tovarna pletenin in konfekcije, Tovarna trakov in sukanca. V Mariboru je imela sedež tudi prva raziskovalna ustanova Tekstilni inštitut. V Mariborski tekstilni tovarni je deloval tudi prvi Zvezni center za tekstilno izobraževanje. V tem centru so se priučevali bodoči predilci, tkalci, oplemenitilci, podmojstri in mojstri ter drugi strokovnjaki za tekstilna podjetja, ki so bila v gradnji, zlasti iz Bosne in Hercegovine, Črne Gore in Makedonije. Večino teh proizvodnih tekstilnih podjetij so načrtovali strokovnjaki Tekstilnega inštituta. Izdelani so bili številni elaborati za rekonstrukcijo in modernizacijo že obstoječih obratov, saj so slovenski tekstilni strokovnjaki uživali sloves odličnih praktikov in teoretikov.

Kljub intenzivnemu delu pripravljalnega in redakcijskega odbora pa ni bilo mogoče prirediti kongres v letu 1954, kot je bilo načrtovano. Poglaviti vzrok – skrajno odklonilno stališče tekstilnih vodstvenih kadrov, predvsem v Srbiji. Organizatorje pa takšna odkrita in prikrita negativna stališča niso odvrnila od sprejete naloge. Zakaj so Slovenci tako trmasto vztrajali na sklicu kongresa? Tekstilna panoga je od leta 1945 dajala družbi večji del svoje akumulacije, sama pa je životarila kot zapuščena, pozabljena pastorka. Tekstilna akumulacija je odtekala za gradnjo takratnih ključnih družbenih objektov. Toda tako ni moglo iti še naprej, saj panogi ni ostajalo denarja za lastno tehnološko posodobitev in nakup novih strojev. V tem času pa se je tekstilna industrija v svetu razvijala z veliko hitrostjo in na tržišču ponujala nove kakovostne izdelke, surovine. Naši tekstilci temu razvoju v svetu niso mogli več slediti. Zato je bil kongres strokovne tekstilne organizacije priložnost in mesto, da se to

ustrezni javnosti jasno in glasno pove. Seveda ni šlo samo za potrebna sredstva za tehnološko obnovo proizvodnje, pač pa so tu še potrebne surovine, barve, kemikalije, pripomočki in pomožna sredstva. Reševati je bilo potrebno tudi vprašanja izobraževanja strokovnih kadrov in s tem v zvezi strokovnega šolstva. Številni »zakaji« so zahtevali odgovore in kongres je nudil možnost, da ponudi odgovore.

Precej je bilo ovir, s katerimi se je moral spopasti pripravljalni odbor. Presenetilo ga je predvsem odklonilno stališče vodstev srbskih tekstilnih podjetij, ki na okrožnice niso niti odgovarjala. Tako je propadla zamisel o delnem financiranju kongresa iz objav tekstilnih podjetij in reklam v Tekstilnem adresarju, ki ga je pripravljala mariborska podružnica. Tudi redakcijski odbor se je srečeval z velikimi težavami. Zaradi vsega tega so morali kongres preložiti na leto 1955. Dotedanje delo pripravljalnega odbora je pripeljalo do spoznanja, da brez stalnega poklicnega sodelavca – sekretarja – ne bo mogoče koordinirati vseh nalog.

Z vodstvom Mariborske tekstilne tovarne je bilo doseženo soglasje, da do kongresa odstopi vodjo dezignature, **Edija Sitarja**, ki naj bi opravljal funkcijo sekretarja pripravljalnega odbora. Kaj kmalu se je pokazala upravičenost nastavitve in spoznanje, da se je »našel« pravi človek. Že konec leta 1954 je bil v Celju sestanek republiškega odbora DITTS, zveznega odbora in pripravljalnega odbora, kjer so se zelo konkretno dogovorili o nalogah. Določeno je bilo, da bo kongres od 19. do 23. maja 1955. Predsednik združenja tekstilne industrije Jugoslavije Kamilo Marinc, bivši direktor Induplati Jarše ter njen dolgoletni član je zagotovil financiranje kongresa s strani združenja. Število delegatov se je od 650 znižalo na 350. Postavljen je bil tudi ključ zastopanosti delegatov – glede na velikost tekstilne industrije po republikah. Slovenija naj bi bila zastopana s 150 delegati, Hrvaška z 90, Srbija z 80, Makedonija z 20, Bosna in Hercegovina ter Črna Gora s po 10 delegati.

V letu 1954 so bili skoraj vsak mesec sestanki pripravljalnega, redakcijskega in drugih odborov s posebnimi zadolžitvami. Tako je bil na zadnjem sestanku konec leta 1954 imenovan kongresni odbor. Za predsednika je bil imenovan inž. Franc Žitnik, generalni sekretar Združenja tekstilne industrije Jugoslavije, sekretar Edvard Sitar, za člana pa Dušan Marinšek, direktor Tekstilnega inštituta Maribor in Jože Barbič, vodja prodaje v MTT.

V redakcijski odbor je bil kot predsednik imenovan prof. dr. Franjo Kočevar, za člane pa: prof. dr. Sebastijan Rysner, docent Ekonomske visoke šole v Zagrebu, inž. Mihajlo Friedländer, svetnik sekretariata za gospodarstvo Hrvatske iz Zagreba, inž. Žitoslav Ristić, iz tekstilne tovarne Partizanka iz Beograda in Perov Djaković, tekstilni tehnik, direktor tekstilne tovarne Brčko. Tehnično organizacijo je prevzela podružnica Maribor. Iz pripravljalnega odbora se je oblikovalo 7 pododborov.

Seveda ni šlo vse tako lahko. Skozi celotno pripravljalno obdobje so bili stalni spori z DITT Srbije. Zagrozili so, da bodo na kongres poslali samo enega delegata, ki bo v svojem nastopu povedal, da to ni kongres tekstilcev Jugoslavije pač pa le Hrvatov in Slovencev. Po nekaj mesecih je inž. Ristiću le uspelo ohladiti pregrete glave posameznih članov republiškega odbora Srbije. Prevzeli so tudi dva referata: Volnarska industrija Jugoslavije in Umetna vlakna v tekstilni industriji glede na takratno gradnjo tovarne umetnih vlaken v Loznici.

S tem je bil zaokrožen program kongresa. Zajel je celotno problematiko tekstilne industrije. Vsi referati in koreferati naj bi bili objavljeni v strokovnem časopisu Tekstil in v Tekstilnem razgledu. Sklenjeno je bilo, da bo Tekstilni razgled objavil še program kongresa, turistične zanimivosti Maribora in poleg orientacijskih organizacijskih podatkov tudi referate, specifične za slovensko tekstilno industrijo.

Opravljen je bilo veliko delo, ki je slonelo na ramenih slovenskih tekstilcev, predvsem na mariborskih. V predkongresno delo in za časa poteka kongresa je bilo vključenih prek 180 tekstilcev iz vse Slovenije. Zahvaljujoč odlični organizaciji pod taktirko inž. Franca Žitnika in neumornega Edija Sitarja je Maribor že 18. maja gostoljubno sprejel prve goste.

Uspeh in odmevnost
1. kongresa stanovske
tekstilne zveze

19. maja 1955 je bil Maribor svečano okrašen, v teh dneh je proslavljal 10. obletnico osvoboditve, tekstilci pa so dodali lepe letake, ki so opozarjali na njihov kongres. Narodni dom, po vojni Dom JNA, katerega častitljiva zgradba in okusno okrašena dvorana sta nudili dostojen okvir kongresu, na katerem se je zbralo 460 delegatov in gostov.

Ob napovedani uri je bila dvorana zasedena do zadnjega mesta. Kongres je pričel predsednik Društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije

prof. dr. Sebastijan Rysner iz Zagreba. Predsednik mestnega ljudskega odbora Maribor Tone Bole je prvi izrekel dobrodošlico zbranim delegatom. Ob zaključku pozdravnega nagovora je tudi kot tekstilec osebno pozdravil svoje stanovske kolege. V imenu republiškega društva Slovenije in mariborske podružnice je delegate pozdravil Dušan Marinšek, predsednik podružnice Maribor, ter zaželel kongresu dobro delo in sprejem smernic za bodoče delo pri napredku tekstilne industrije. Direktor tovarne Varteks in predsednik združenja tekstilnih podjetij Ivan Kurtalj, bil je velik prijatelj slovenskih tekstilcev, je poudaril, kako velik prispevek ima tekstilna industrija v desetih letih pri izgradnji porušene dežele in izgradnji industrije. To je v veliki meri delež strokovnih kadrov, ki so na svojih ramenih nosili glavno breme. Od dela kongresa pričakuje tekstilna industrija rešitev mnogih težav, posebej na področju tehnoloških procesov, koristnih predlogov za rekonstrukcijo in obnovo strojnega parka.

Za slovensko kemijsko društvo je inž. Marcel Žorga v svojih pozdravnih besedah poudaril, da je kemična industrija dosegla velike uspehe največkrat v ozki povezanosti s tekstilno industrijo in s tekstilno tehniko. Kongres je z diplomatsko spretnostjo vodil inž. France Žitnik.

Kongres je uspel. V dveh dneh so se zvrstili štiri kongresni referati, 18 strokovnih referatov in 19 koreferatov ter številne razprave; razgrnila se

Otvoritev 1. kongresa Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije, ki je bil leta 1955 v Mariboru.

Prof. dr. Franjo Kočevar je imel na kongresu referat z naslovom Organizacija raziskovalnega dela za tekstilno industrijo.

Zaključki 1. kongresa Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije

je vsa problematika, s katero so se dnevno srečevali inženirji in tehniki. Hkrati pa je bila nakazana pot na vseh področjih: ekonomiki, raziskovalnem delu, tehnologiji, organizaciji, izobraževanju in šolstvu.

Slovenske tekstilce je lahko navdajal ponos, saj so pretežni del referatov in koreferatov in razprav prispevali sami, med njimi: prof. dr. Franjo Kočevar, inž. Pavle Domicelj, inž. Guido Burger, inž. Bogomir Bajec, prof. dr. Franc Smolik, Črtomir Zorec, Andrej Koman, inž. France Žitnik, Srečko Stegnar, inž. Stane Seliškar, inž. Marjan Škofič, Heribert Samuda, Dušan Marinšek, Marjan Sadar, Tone Tadel, Franjo Orešič in France Štrukelj.

Z velikim zadoščenjem so delegati sprejeli zaključne besede pokrovitelja kongresa Franca Leskovška, ki je poudaril, da je treba odslej posvetiti večjo pozornost tej panogi. Prekiniti je treba z dosedanjo prakso, da ni bilo namenjenih dovolj sredstev za obnovo te panoge. Zato je obljubil tudi svojo podporo. Predsedujoči inž. France Žitnik je glede na to izjavo ugotovil, da so se končno odprla vrata, ki so bila doslej zaprta in na katera so tekstilci zaman trkali. Delegati so se razšli s prepričanjem, da bo kongres prelomnica med staro prakso in novim gledanjem na to industrijo. Poznejši dogodki so le potrdili, da se je začelo premikati na bolje.

Navajamo nekaj glavnih sklepov s kongresa:

- investicijski programi za gradnjo novih kapacitet se naj predložijo republiškemu strokovnemu društvu in podružnicam v strokovno oceno in pretres;
- storiti je treba vse, da se poveča gospodarnost pri uporabi energentov v tekstilnih podjetjih;
- zadovoljiveje rešiti vprašanje preskrbe s kakovostnimi utenzilijami (povečati njihovo izbiro in kakovost);
- vzpostaviti neposredno sodelovanje tekstilne in strojne industrije, zlasti pa povezave tekstilnih in strojnih tehnikov;
- povečanje proizvodnje in asortimana izdelkov in izboljšanje kakovosti domačih surovin;
- inženirji in tehniki naj svoje delo postavljajo na znanstveno eksaktne metode, ne pa zgolj na izkušnje; znanstveno-raziskovalno delo je ena izmed osnovnih nalog, predvsem pa jo povezati s pedagoškim delom;
- dolžnost inženirjev in tehnikov je, da organizirajo kakovostno kontrolo v vseh fazah tekstilne proizvodnje in določajo kakovostne lastnosti

končnih proizvodov. Izdelati je treba standarde za tekstilije, ki bodo jamčili kakovostni minimum;

- dvig strokovne izobrazbe tehnikov, inženirjev, mojstrov in delavcev;
- omogočiti prevajanje iz tuje literature. Na tehniških fakultetah je treba oblikovati oddelke za poučevanje tekstilne tehnologije;
- posveti strokovnjakov – izmenjava izkušenj in osvajanje sugestij pri reševanju strokovnih problemov;
- članstvo naj se aktivneje vključi v razprave o reševanju ekonomskih problemov našega gospodarstva nasploh, pri tem naj sodeluje z društvi ekonomistov.

Po vsej Sloveniji so tekstilci navdušeno prebirali Tekstilni razgled, ki jih je celovito obveščal. Tedanja generacija pretežno tekstilnih tehnikov kranjske in leskovške tekstilne šole je nam mlajšim generacijam utirala pot naprej.

Aktivnosti društva in podružnic slovenskih tekstilcev

Prvi kongres društev inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Jugoslavije je razkril vso težo problema zastarelosti in obrabljenosti strojnega parka. Pokazalo se je, da je skrajni čas za rekonstrukcijo in modernizacijo.

Konec novembra leta 1956 je bilo v industriji Slovenije zaposlenih 143.900 delavcev in uslužbencev, od tega 16 % ali okoli 25.800 v tekstilni industriji. Tekstilna industrija je dajala 27 % realiziranega dohodka vse industrije Slovenije. Bila je ena najpomembnejših panog industrije Slovenije. Zato ni bil zgolj slučaj, da je petletni plan 1956-1960 predvideval za rekonstrukcijo in razširitev tekstilne industrije 23 milijard dinarjev. Polovico potrebnih sredstev bi prispevali centralni skladi, druga polovica bi šla iz amortizacije.

Podjetja so pozvali, naj podajo predloge za načrt rekonstrukcij svojih podjetij. V pripravo teh načrtov so se vključili vsi tekstilni tehniki, inženirji ter ekonomisti. Po načrtih, ki so bili predloženi Upravnemu odboru Združenja tekstilne industrije – odbor za Slovenijo, bi za rekonstrukcijo potrebovali 16,5 milijard dinarjev. Imenovane so bile komisije strokovnjakov za predilnice in tkalnice bombaža, tkalnice svile, oplemenitilnice bombaža in svile, predilnice in tkalnice volne, trikotáže, klobučarstva in

polsti, za konfekcijo in splošne obrate, da bi podrobno in po potrebi na mestu samem v obratih proučile predložene načrte, jih uskladile z možnostmi in potrebami ter določile prednost posameznih faz prenove. O tej splošni osnovi je razpravljal plenum strokovnjakov, predstavnikov vseh podjetij in jo je po odobritvi predložil Splošnemu združenju tekstilne industrije Jugoslavije. Po pregledu potreb po strojih, ki jih pri nas niso izdelovali, se je odbor združenja za Slovenijo povezal prek državnega sekretariata za gospodarstvo Slovenije, Zavoda za gospodarsko planiranje ter Trgovinske zbornice Slovenije z zastopniki strojne industrije, da bi ugotovili, katero strojno opremo bi lahko izdelale naše strojne tovarne. Na žalost so bila prizadevanja, da bi se strojna industrija Slovenije vključila v prenovo, zelo minimalne.

4. redna skupščina DITTS v Litiji ...

Na 4. redni skupščini DITTS leta 1957 je predsednik **Miro Pinter** v poročilu o načrtovanju rekonstrukcij podal elaborat za predilnice Slovenije, ki je bil dokončno izdelan in tudi odobren. V elaboratu so bile med drugim naslednje postavke:

Število vreten v Sloveniji v l. 1955	159.084	
Število vreten po rekonstrukciji	181.496	
Povečanje števila vreten	22.412	(14 % povečanje)
Proizvodnja preje v kg l. 1955	16.527.000	
Proizvodnja preje v kg po rekonstrukciji	22.076.000	
Povečanje letne proizvodnje preje v kg	5.549.000	(33 % povečanje)

Glede na splošno pomanjkanje preje je bila predvidena izgradnja predilnice v Ajdovščini. Če ta projekt združimo s projekti rekonstrukcije, dobimo naslednjo sliko:

Vretena v letu 1955	159.084	
Število vreten po dokončanju obeh projektov (rekonstrukcije in izgradnji nove predilnice v Ajdovščini)	199.960	
Povečanje števila vreten	40.876	(25 % povečanje)
Proizvodnja preje v letu 1955 (v kg)	16.527.000	
Proizvodnja preje v kg po dokončanju obeh projektov	24.426.000	
Povečanje proizvodnje preje v kg	7.899.000	(48 % povečanje)

Izvedba obeh projektov bi ugodno rešila nesorazmerje med potrebami tkalnic ter proizvodnjo predilnic. In ne samo to, izboljšala bi se izkoriščenost surovin in kakovost preje ter s tem prav tako tudi kakovost tkanin.

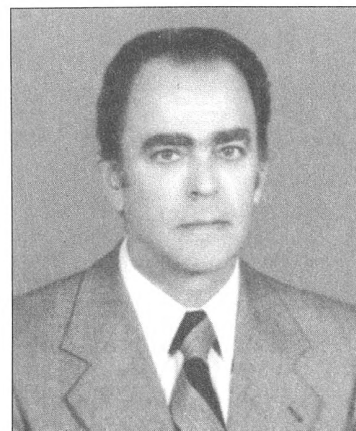
Obraznava elaborata rekonstrukcije slovenskih predilnic in gradnja nove predilnice v Ajdovščini nam kažeta na skrb in prizadevanja slovenskih tekstilnih strokovnjakov za svojo panogo in na tesno povezanost z Združenjem – odborom za Slovenijo ter vodstvu podjetij.

Poročilo in razprava na skupščini sta zajela tudi pomembno vprašanje organizacije in produktivnosti dela. Ugotovitev, da je organizacija dela še na zelo nizki stopnji v primerjavi s srednjeevropskim povprečjem, je narekovala tehnikom in inženirjem pri izboljšanju tehnološkega procesa, proizvodnje in povečanja produktivnosti večjo skrb. Predsednik Miro Pinter je dejal: *»Prav naše društvo slovenskih tekstilnih strokovnjakov mora prek članstva prenašati izkušnje in novosti v organizaciji dela ter pri naporih za večjo produktivnost podjetij. Tu imamo priložnost, da s svojim strokovnim znanjem izdatno pomagamo, ter se tako uveljavimo kot društvo in kot posamezni član na področju tekstilne dejavnosti.«* (citat)

Svojo poklicno pot je pričel po mali maturi l. 1936 kot tekstilni delavec v tekstilni tovarni Doktor in drug v Mariboru. Na tekstilno šolo v Kranju se je vpisal l. 1940. Druga svetovna vojna mu je preprečila nadaljnje šolanje. V tekstilno šolo se je vrnil šele 1947. leta, kjer je 1948. leta diplomiral. Kot odličnjak ter dober poznavalec predilske stroke z veliko sposobnostjo prenašanja znanja je bil še istega leta imenovan za rednega strokovnega učitelja na tekstilni šoli v Kranju. V času učiteljevanja je zaradi pomanjkanja strokovne literature napisal nekaj učbenikov in priročnikov. Kljub veliki učni obveznosti, bil je nosilec štirih predmetov ter vodja predilskega odseka in učne delavnice, je našel čas za lastno izobraževanje, saj je bilo njegovo vodilo nuditi bodočim tekstilnim tehnikom strokovno znanje o zadnjih tehnoloških dosežkih na področju predilstva. Obiskoval je tudi pedagoške tečaje ter si pridobil potrebna pedagoška znanja, ki so mu koristila tako v šoli kot pozneje v proizvodnji.

Želja, da bi se vrnil v Maribor, se mu je uresničila 1953. leta. Mariborska tekstilna tovarna mu je ponudila mesto obratovodje. Kaj hitro se je vključil v krog mariborskih tekstilcev, kolegov še iz predvojnega časa in

Miro Pinter – prvi tajnik Društva tekstilcev Slovenije in njegov predsednik v mandatnem obdobju 1956/57

Miro Pinter

bivših svojih učencev iz tekstilne šole v Kranju in v sekcijo tekstilnih tehnikov pri Zvezi društev.

Na ustanovnem občnem zboru so mu slovenski delegati poverili mesto prvega tajnika društva. Delo tajnika je opravljal vse do leta 1956. Na tretji redni skupščini društva istega leta je bil izvoljen za predsednika Društva tekstilcev Slovenije.

To prvo obdobje je zaznamovano z njegovim prispevkom za odpravo velike tehnološke in organizacijske zaostalosti tekstilne industrije. Njegovo ime je povezano z uvajanjem sodobnejših organizacijskih metod v predilnicah, tehnoloških postopkov na področju predelave naravnih in umetnih vlaken in modernizacije strojnega parka. Zapažena so bila njegova prizadevanja za ukinitvev nočnega dela žensk. Bil je prvi, ki je začel z uvajanjem skrajšanega nočnega dela žensk v predilnici. Kljub številnim zadolžitvam v tovarni in zunaj nje je 1962. leta diplomiral na Oddelku za tekstilno tehnologijo na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani. Za svojo diplomsko nalogo je prejel Prešernovo nagrado za študente.

V letu 1960 je prevzel posle tehničnega direktorja in 1963. leta bil imenovan za glavnega direktorja Mariborske tekstilne tovarne. Leta 1968 je sprejel nov izziv, zaposlil se je v podjetju za mednarodno trgovino Intertrade v Ljubljani na Oddelku za zastopstvo IBM računalniške opreme. Prevzel je mesto direktorja poslovne enote Center za velike sisteme. In ni zgolj naključje, da so mnoga podjetja, tudi tekstilna, pričela uvajati elektronsko obdelavo podatkov. Bil in ostal je slovenski tekstilec. Njegov prispevek k razvoju tekstilne industrije je neizmerljiv. Povsod, kjer je deloval, v ekonomskem svetu SRS, fakultetnem svetu Univerze v Ljubljani, Fakultete za naravoslovje in tehnologijo, svetu VTŠ v Mariboru, Poslovnem združenju proizvajalcev tekstila in konfekcije, Gospodarski zbornici Slovenije ali v drugih združenjih, se je zavzemal za uveljavitev tekstilne industrije v gospodarstvu Slovenije in za njen razvoj. Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev ga je leta 1973 izvolila za svojega zaslužnega člana.

Delo podružnic tekstilcev Slovenije

Iz poročila tajnice DITTS Juste Lenardon je razbrati, da je v mandatnem obdobju 1954/56 delovalo pet podružnic:

- podružnica Celje s 50 člani; predsednik Karlo Kos;
- podružnica Jarše s 40 člani; predsednik Janez Ukmar;

- podružnica Gorenjske s 70 člani; predsednik Jože Senica;
- podružnica Ljubljana s 75 člani; predsednik Tone Tadel;
- podružnica Maribor s 160 člani; predsednik Jože Kolarič.

V začetku leta 1957 je bila ustanovljena še podružnica Trzič s 25 člani, njen prvi predsednik je bil Vlado Rosin. Skupno je bilo v šestih podružnicah vključenih 420 članov.

Najaktivnejša je bila mariborska podružnica. Dejavnost društva je bila usmerjena v skupno reševanje gospodarskih, strokovno-tehničnih in stanovskih vprašanj, spremljanje razvoja tekstilne industrije v svetu s pomočjo strokovne literature, s predavanji in ekskurzijami.

Zlasti uspešna je bila pri organizaciji in vodenju tečajev za kvalificirane in visokokvalificirane delavce tekstilne stroke. Srečko Stegnar, tehnični vodja obrata III. v MTT je izdelal izpitni program, ki je bil v skladu z učnim načrtom ustreznih odsekov obrtne šole, oziroma šole za učence v gospodarstvu. Tečaji so trajali šest mesecev.

Rezultati tečajev so bili zelo dobri, saj je bila to edina veljavna pot, po kateri so lahko delavci prišli do kvalifikacije in ob vstopu v pokoj do ustrezne pokojnine. Na željo praktikantov iz Makedonije je podružnica organizirala tečaj, kjer so bili v programu poleg strokovnih predmetov

Na 6. rednem občnem zboru, 14. 3. 1959, DITTS-a v Celju; delovno predsedstvo: Evgen Ferlan, Mirko Pogačnik, Franc Hvalec. Za govorniškimi odrom je Anton Špes, predsednik DITTS-a.

tudi splošni predmeti in nemški jezik. Duša in srce izobraževalne dejavnosti podružnice je bila Justa Lenardon.

Med večjimi problemi, ki jih je reševala podružnica, je bilo vprašanje ustanovitve vajeniške šole za tekstilno stroko. Tajništvo za prosveto in kulturo MLO Maribor je na predlog Gospodarskega sveta Maribor posredovalo v pretres problematiko zaposlitve mladine do 16. leta starosti v tekstilni industriji na območju Maribora. Ustanovili naj bi vajeniško šolo, kjer bi se kandidati usposabljali za poklic kvalificiranega predilca in tkalca. Podružnica je predlog zavrnila. Navedla je tudi razloge za zavrnitev. Osnovni razlog – za mladino pod 16. leti starosti je delo v tekstilni industriji (predvsem za dekleta) škodljivo glede na higienske pogoje in težavnost dela (nočno delo). Predlagala je ustanovitev splošno usmerjene šole za industrijo v Mariboru, tako da bi industrija mladino štipendirala. Skupščina MLO Maribor je stališče podružnice upoštevala in ni odobrila ustanovitve vajeniške šole.

Bivši dvoletni tekstilni šoli v Kranju so priznali stopnjo popolne srednje šole

Vprašanje kvalifikacije tekstilnih tehnikov je bila pogosta tema srečanj. Tako je na drugem plenumu 1954 v Jaršah Leon Gasparin, diplomirani tekstilni tehnik, podpredsednik mariborske podružnice tekstilcev v referatu izpostavil vprašanje kvalifikacije tekstilnih tehnikov.

Pri kvalifikaciji tekstilnih tehnikov je prišlo do velikih absurdov. Tekstilni tehniki, absolventi tekstilnih šol, ki so zasedali po drugi svetovni vojni mesta direktorjev podjetij, tehničnih direktorjev in obratovodij, so po obstoječi kvalifikaciji bili kvalificirani delavci, tehniki z dvoletno tekstilno šolo, v Kranju pa celo polkvalificirani delavci. Še več, predavatelji – tekstilni tehniki na industrijskih šolah in strokovnih tečajih za kvalifikacijo so imeli isto kvalifikacijo kot učenci po izobraževanju. Bil je to verjetno edinstven primer v strokovnem šolstvu. Dolgoletni obratovodje, ki so bili pred vojno mojstri in nadmojstri, torej visokokvalificirani, so postali kvalificirani delavci. Storiti je bilo treba vse, da bi bila ta nesorazmerja odpravljena, in da bi bila tekstilnemu tehniku priznana visoka kvalifikacija. V tekstilni industriji Slovenije je bilo v tem času zaposlenih 343 tekstilnih tehnikov, od katerih je bil velik del, skupno 168, absolventov bivše dvoletne tekstilne šole v Kranju. Med temi strokovnjaki je vladalo soglasno mnenje, da bi bilo treba bivši Državni tekstilni šoli v Kranju in s tem tudi absolventom priznati stopnjo popolne srednje šole. Na

to zahtevo, ki je dobila verifikacijo tudi na prvem kongresu, je direkcija Tekstilnega tehnikuma v Kranju poslala vlogo na Odbor za prosvetna vprašanja pri Zveznem izvršnem svetu v Beogradu.

Ob izdatni podpori komisije za šolstvo pri društvu, ki jo je vodil prizadevni član Upravnega odbora Maks Stupica, in po številnih dopolnilih in obrazložitvah je bila predvojni Državni tekstilni šoli v Kranju priznana stopnja popolne srednje šole. Absolventi, ki so želeli priznanje absolventa srednje šole, so morali vlogo osebno poslati odboru v Beograd. Mnogi med njimi so se odločili za nadaljnje izobraževanje. Vpisali so se v tretji letnik Tekstilnega tehnikuma ter ob delu polagali izpite in diplomino in si tako pridobili naziv »diplomirani tekstilni tehnik«.

Že tri leta so tekale priprave za gradnjo Doma tehnike v Ljubljani. Investitor naj bi bila Zveza inženirjev in tehnikov Slovenije. Pri načrtovanju potreb po prostorih je Društvo slovenskih tekstilcev prijavilo potrebo po 48 m² (10 m² za sekretariat, 10 m² za uredništvo glasila in 28 m² za administracijo). Republiški odbor je predvideval, da se bo sedež društva preselil v Ljubljano. Leta 1961 so priprave za gradnjo doma postale aktualne in pred društvo je bila postavljena zahteva za sofinanciranje. Predvideni stroški gradnje naj bi znašali 100.000 din za m². Tako bi moralo društvo za 48 m² nakazati 4.800.000 din po naslednji dinamiki:

- 1961. leta 5 % – 240.000 din
- 1962. leta 25 % – 1.200.000 din
- 1963. leta 35 % – 1.680.000 din
- 1964. leta 35 % – 1.680.000 din

Odločitev ni bila lahka, saj društvo ni imelo toliko denarja. Prvi obrok bi bilo mogoče nakazati iz sredstev društva, vendar obveznosti do leta 1964 niso bile pokrite. Na podlagi razprave na plenumu, kjer je bila poudarjena potreba, da sodelujemo in s tem pridobimo nadvse potrebne prostore, smo oblikovali naslednja stališča:

- kvadratura 48 m² ostane nespremenjena;
- prvi obrok v višini 240.000 din nakaže društvo iz svojih sredstev;
- imenuje se komisija, ki bo izdelala predlog, kako in kje pridobiti sredstva za plačilo ostalih letnih obrokov;
- pooblasti se republiški upravni odbor, da imenuje predstavnika, ki bo sodeloval pri investicijskem programu.

Zamisel o gradnji
Doma tehnike v Ljubljani

Do gradnje Doma tehnike ni prišlo, čeprav so bili izdelani potrebni načrti in pripravljeno zemljišče v Rožni dolini, predvsem zaradi nesoglasja med Centralno tehniško knjižnico in Zvezo ter zaradi prestižnih razlogov političnih struktur.

Ustanovitev tekstilnega odseka na Tehniški fakulteti Univerze v Ljubljani

Uvajanje novih tehnoloških procesov, novejših strojev, organizacije dela, uvajanje ekonomike v planiranju in gospodarstvu je zahtevalo tudi ustrezno strokovno izobraževanje, predvsem visokokvalificiranih kadrov – diplomiranih inženirjev tekstilne tehnologije.

V tekstilni industriji je bilo pred drugo svetovno vojno zaposlenih nekaj strojnih, elektro- in kemijskih inženirjev. Malokateri od teh je postal pravi tekstilec, večina se jih je ozko specializirala. Podjetja so zahtevala, da je treba šolati tekstilne inženirje, ki bi jih v tistem času v Sloveniji potrebovali okoli dvesto.

V jeseni 1956. leta so se želje slovenske tekstilne industrije uresničile, izpolnjena je bila tudi želja mnogih, ki so si želeli nadaljevati študij tekstilne tehnologije. Ustanovljen je bil tekstilni odsek Tehniške fakultete v Ljubljani. V prvi semester se je vpisalo sto sedem študentov, od tega

Strokovni posvet – spredaj levo Tone Tadel, desno Edo Sitar, v sredini Tine Česnik in zadaj levo Maks Stupica

štiriindevetdeset moških in trinajst žensk. Z gimnazijsko maturo je bilo vpisanih triinpetdeset, z diplomo srednjih tekstilnih šol osemtrideset, z diplomo tehniških strokovnih šol (kemijske, strojne) štirinajst in iz višjih semestrov Tehniške fakultete dva. Vodstvo tekstilnega odseka je bilo v rokah našega strokovnjaka in znanstvenika, rednega univezitetnega profesorja, doktorja tehniških znanosti, Franja Kočevarja.

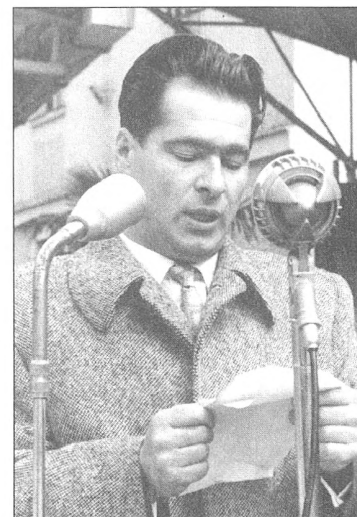
Na redni skupščini DITTS-a se je prof. dr. inž. Franjo Kočevar zahvalil vsem članom društva in podružnic, ki so sodelovali od pobude na 1. kongresu v Mariboru do ustanovitve tekstilnega odseka. Posebej se je zahvalil članom ljubljanske podružnice na čelu s predsednikom Antonom Tadmom in članom odborov, ki so aktivno sodelovali pri izdelavi študijskih programov in pri razreševanju številnih nalog pri ustanovitvi oddelka.

Slovenska tekstilna industrija se odpira v svet

Združenje za tekstilno industrijo – slovenski odbor je sprejel sklep, da se spomladi 1956. leta priredi na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani razstava tekstila z mednarodno udeležbo. Imenovana je bila komisija, sestavljena iz predstavnikov odbora, Trgovinske zbornice Slovenije, DITTS in Gospodarskega razstavišča. Idejni in organizacijski vodja je bil predsednik odbora Kamilo Marinc, direktor podjetja Induplati Jarše. Dogovorjeno je bilo, da naj ima razstava komercialni, tehnični in propagandni značaj. Razstava je imela več manjših razstav, ki so jih spremljala strokovna posvetovanja, konference in predavanja.

Prva strokovna razstava tekstila z mednarodno udeležbo je bila odprta od 28. aprila do 6. maja 1956. Priredilo jo je Združenje za tekstilno industrijo – odbor za Slovenijo skupaj z Društvom slovenskih tekstilcev. To je bila prva specializirana razstava v Sloveniji in prva v tako velikem obsegu. Razstava naj bi tudi pomenila prvi korak organizirane priprave na čas, ko naj bi pričela obratovati tovarna viskoze v Loznici. Proizvodnja viskoze naj bi znašala okoli 20.000 ton viskoznega rajona (umetne svile) in viskoznega staničnega prediva (cela). S tem bi se pričnjala tudi spreminjati struktura proizvodnje. Poraba bombaža (drag uvoz) bi se zniževala, več bi bilo viskoznega rajona in drugih umetnih vlaken. Bombaž in volno bi mešali z večjo primesjo umetnih vlaken. V svetu je bila

Prva razstava tekstila z mednarodno udeležbo leta 1956

Predsednik Združenja tekstilne industrije – odbora za Slovenijo Kamilo Marinc ob otvoritvi 1. strokovne tekstilne razstave v Ljubljani

taka struktura proizvodnje že vpeljana. Z njo se je že seznanil manjši krog naših strokovnjakov. Naloga le-teh je bila, da pridobljena dognanja posredujejo širokemu krogu strokovnjakov, da bi se usposobili za tovrstno proizvodnjo. Prav tako pa je bilo potrebno tudi potrošnike poučiti, da umetna vlakna niso manjvredni nadomestek klasičnih vlaken, bombaža, lanu, volne in svile, temveč da so umetna vlakna nova vrsta surovine z odličnimi lastnostmi.

V komercialnem delu je sodelovalo 131 tekstilnih in trgovinskih podjetij iz cele države in iz tujine. Propagandni del je predstavljala predvsem elitna modna revija, na kateri so pokazali 80 modelov. V okviru spremljajočega strokovno-izobraževalnega dela so potekala ožja poučna predavanja ter strokovna posvetovanja v organizaciji DITTS-a. Strokovnih predavanj, ki so bila 3., 4. in 5. maja, se je udeležilo prek 450 tekstilnih strokovnjakov iz vse države. Na posvetovanju je bilo podanih skupaj 25 referatov, ki so obravnavali problematiko kemičnih vlaken in mešanic z naravnimi vlakni.

Uspeh razstave je bil presenetljivo velik. Razstava izdelkov je bila prava revija zmogljivosti naše industrije. Razstavni prostor je bil oddan do zadnjega kotička. Obiskalo jo je okoli 20.000 ljudi, kar je bilo veliko glede na prvomajske praznike. Komercialni uspeh je bil nad pričakovanji, posebno glede na nekomercialni čas razstave in na trenutno stagnacijo na trgu. Sklenjenih je bilo za okoli 600 milijonov dinarjev naročil. Modna revija je navdušila gledalce, ki so na vseh osmih predstavah napolnili dvorano do zadnjega celo dodatnega sedeža. Referati in razprave so izpolnili svoj poučni namen, odkrili pa so tudi več novih problemov in dali pobude za njihove rešitve. Prva razstava je postavila temelje sejemske dejavnosti slovenske tekstilne industrije. Prvi sejmi so prerasli dobo otroštva, razvili so se v vsakoletno elitno mednarodno razstavo *Sejem mode*. Razstava je iz leta v leto kakovostno rasla in se uvrstila med odmevne razstave Moda v Srednji Evropi.

Prvi katalog vseh tekstilnih podjetij v državi ...

V letu 1955 je izšla prva izdaja *Adresarja tekstilne industrije Jugoslavije*. Izdala ga je podružnica Maribor. Na 522 straneh so bile vse informacije, ki so zanimale gospodarstvenike in trgovce. Zajeta so bila vsa podjetja tekstilne industrije Jugoslavije s podatki o nazivu in naslovu podjetij, brzojavah in telefonih, o vrsti obrata in proizvodnje, o uvozu in izvozu. Razdeljen je bil po podjetjih posameznih republik in po posameznih strokah v

srbsko-hrvaškem, angleškem in nemškem jeziku. Spisku podjetij je sledil seznam uvozno – izvoznih podjetij, ki so bila registrirana pri Zvezni gospodarski zbornici za zunanjo trgovino. Nadalje je bil v adresarju seznam ustanov, ki so se ukvarjale z znanstveno-raziskovalnim delom oziroma laboratorijev, ki so nudili tekstilnim podjetjem strokovno pomoč. Podani so bili tudi naslovi tekstilnih strokovnih organizacij inženirjev in tehnikov.

V teh sestavkih smo zelo malo pisali o konfekcijski panogi in njenih delavcih, saj je zaposlovala le peščico tekstilnih tehnikov. Pretežno je zaposlovala le kvalificirane delavce, ki so se izobraževali v poklicnih šolah, mojstrskih ter modelarskih šolah.

Organizirano izobraževanje konfektionarjev – šivilj in krojačev se je pričelo v letih 1948/49. V Mariboru je bila ustanovljena šola učencev v gospodarstvu za oblačilno stroko. Take šole so ustanovili tudi povsod tam, kjer se je začela razvijati tekstilno-konfekcijska industrija. Med prvimi izobraževalnimi ustanovami za izobraževanje konfekcijskih tehnikov je bila Srednja tekstilna šola v Mariboru. Močan izobraževalni center je pričela razvijati tovarna lahke konfekcije Mura v Murski Soboti.

Industrija tekstilne konfekcije se je v večjem obsegu začela razvijati šele po drugi svetovni vojni. V začetku so bila podjetja prisiljena konfektionirati izdelke s širokim asortimanom. Tehniške možnosti za proizvodnjo asortimana različnih številok velikosti izdelkov, modelov in denov tkanin so bile omejene. Potrebno je bilo specializirati proizvodnjo. Podjetja so se specializirala za izdelavo perila, lahkih in težkih otroških oblačil, poltežkih in težkih ženskih in moških oblek, za žensko konfekcijo in športna oblačila.

Tako zastavljeni razvojni cilji so že dajali prve rezultate. Zmanjšali so prejšnje pomanjkanje posameznih izdelkov, zlasti otroške konfekcije. Večja pozornost je bila posvečena kakovosti tkanin. Tudi kroji so bili modernizirani v skladu z ustreznimi barvami in deseni.

Z uspešnim razvojem tekstilne-konfekcijske industrije se je pokazala potreba po predstavitvi in seznanitvi potrošnikov in trgovine doma in v tujini s konfekcijskimi proizvodi. Center za sodobno oblačenje LRS,

Slovenska konfekcijska industrija se je začela razvijati po drugi svetovni vojni

Treba se je bilo predstaviti potrošnikom in trgovini ...

katerega predsednik je bil Heribert Samuda, direktor tovarne perila in konfekcije Delta, Ptuj, je dal pobudo in imenoval pripravljalni odbor za organizacijo Prvega jugoslovanskega specializiranega sejma konfekcije v Mariboru. Imenovani so bili: Ivo Vezjak, direktor PIK-a Maribor; Janez Varl in Rado Pušenjak, predsednik in podpredsednik upravnega odbora Sejma Mariborski teden; Viljem Hakl, direktor Mure, Murska Sobota; Bogdan Jankov, direktor konfekcije Varteks, Varaždin in Niko Stare, direktor Modnih oblačil, Ljubljana.

Prvi jugoslovanski specializirani sejem konfekcije v Mariboru je odprl 17. junija 1961 predsednik Centra za sodobno oblačenje LRS Heribert Samuda. V svojem otvoritvenem nagovoru je navedel nekaj zanimivih podatkov ter nalog za uspešen razvoj tekstilne konfekcijske industrije:

»Potrošnja tekstila po letih na prebivalca je znašala: 1952. leta 5 m², 1953 – 5,7 m², 1954 – 7,5 m², 1955 in 1956 – 8,2 m², 1957 – 9 m², 1959 in 1960 – 14 m². Šele v letu 1961 bomo dosegli polovico povprečne evropske potrošnje tekstila na prebivalca. Proizvodnja samo lahke konfekcije mora znašati v merilu države 30 milijonov m² od tega v Sloveniji 12 milijonov m². Za izvedbo teh nalog pa so potrebne rekonstrukcije in novogradnje. Da bi dosegli te cilje, moramo zamenjati strojno opremo, predvsem konfekcijske šivalne stroje v vrednosti 1.640.000.000 din in za dopolnilno opremo, predvsem likalnih strojev, še dodatnih 1.380.000.000 din.«

Na sejmu je razstavljalo 25 slovenskih konfekcijskih tovarn, 10 tovarn iz Hrvaške in 4 iz Srbije. Izdelovalce tkanin so zastopale štiri tovarne iz mariborskega bazena. Iz tujine so razstavljala tri velika konfekcijska podjetja iz Münchna in z Dunaja ter tovarna konfekcijskih strojev iz Münchna.

V sklopu sejma je bila organizirana velika modna revija, ki je potekala dvakrat na dan – popoldne in zvečer. Sejem so spremljala posvetovanja in predavanja. Osrednje posvetovanje je organiziralo Združenje tekstilne industrije LRS, odsek za konfekcijo na temo *Problematika konfekcije, standardov, rekonstrukcije in specializacije proizvodnje*.

Sejem je med obiskovalci zbudil veliko zanimanje in navdušenje. Pokazal je, kaj zmore konfekcijska industrija in kakšne desene in kroje ponuja za prihodnjo sezono.

Prvi specializirani sejem Konfekcija 1961 je prispeval svoj delež k napredku konfekcijske industrije. Prvič je ustvaril neposreden stik med potrošnikom, trgovino in proizvodnjo, kar je bil osnovni cilj organizatorjev. Na žalost se želje konfekcijske industrije po vsakoletnem specializiranem sejmu niso uresničile. Sejem v Mariboru je bil prvi in zadnji.

Nova tekstilna šola v Kranju – sanje postanejo resničnost

Povojni razvoj tekstilne industrije je zahteval vsako leto več strokovnega kadra. Tega se je zavedalo tudi društvo tekstilcev, saj je skrb za izobraževanje strokovnega kadra kot prednostno nalogo zapisalo v svoj program. Po posameznih podružnicah so se vrstili tečajji za pridobitev kvalifikacije, komisije za šolstvo in izobraževanje so sodelovale pri sestavi učnih programov, kategorizaciji in nomenklaturi poklicev, itn. Organizirani so bili tečajji tujih jezikov ter poučne strokovne ekskurzije po domovini in na tuje, katerih namen je bil predvsem medsebojno spoznavanje, ogled tovarn in izmenjava izkušenj.

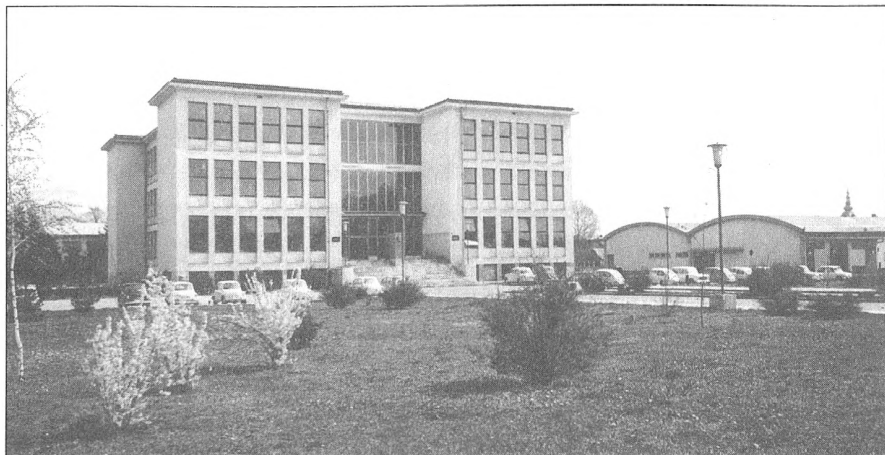
Tudi tekstilna šola v Kranju je doživela več reorganizacij. Šele leta 1951/52 je šola prešla na štiriletni program kot »Srednja tehniška tekstilna šola«. Svoje prostore je imela šola od ustanovitve naprej v dvonadstropnem poslopju v Tomšičevi ulici, ki ji jih je kranjski občinski odbor dodelil leta 1931 v trajno last. Stavba je spočetka povsem ustrezala namenu, saj je imela dve učilnici, kemijski laboratorij, preizkuševalnico tekstila, tkalske prostore, mehanično delavnico, več kabinetov, zbornico in pisarniške prostore. Z leti so postajali prostori vse tesnejši, tako da so se prizadevanja za gradnjo novega šolskega poslopja pričela že pred drugo svetovno vojno, leta 1939. Vdor okupatorja pa je gradnjo žal prekinil. Vprašanje novogradnje je po koncu druge svetovne vojne glede na večji vpis postalo še bolj pereče. Tekstilci, zlasti absolventi tekstilne šole v Kranju, ki so sami v času šolanja občutili veliko stisko in težavne pogoje za učenje in strokovno delo, so skupaj z vodstvom šole pričeli aktivnosti za gradnjo novega šolskega poslopja. Tako je Ministrstvo za industrijo in rudarstvo LRS v letu 1947 za novogradnjo načrtovalo 30 milijonov dinarjev. Za leto 1948 je bila načrtovana delna izgradnja, predviden pa je bil kredit v znesku 8 milijonov din. Žal pa je nastali gospodarski položaj ponovno zavrl gradnjo, predvideni kredit je bil blokiran za »važnejše« investicije.

Znova je misel na gradnjo oživila 1952. leta. Ljudski odbor mestne občine Kranj je v svoj investicijski program vključil tudi izgradnjo novega šolskega poslopja. Leta 1953 je bilo za prva dela nakazanih 5 milijonov din.

Tudi tekstilna industrija se je prek svojega slovenskega odbora Združenja tekstilne industrije aktivno vključila.

Na plenarnem sestanku zastopnikov tekstilnih tovarn 6. maja 1953 je sklenila, da bo tekstilna industrija sorazmerno s številom svojih delavcev in uslužbencev prispevala za gradnjo na zaposleno osebo letno 2.000 din. Tako bi znašal prispevek tekstilne industrije ca. 40 milijonov din vsako leto, dokler šola ne bi bila dograjena. Nekatera podjetja so ta prispevek odvedla v sklad za gradnjo, druga pa so prehitale nove gospodarske uredbe, ki so začele veljati v l. 1954. Zopet je nastal nov zastoj, saj je bil dogovorjen sistem financiranja po novi uredbi nezakonit.

Mrzlično so iskali izhod. Združenje je ponovno na plenarnem zasedanju 21. septembra 1954 soglasno sklenilo, da slovenska tekstilna industrija v sorazmerju s številom zaposlenih prevzame poroštvo za posojilo v znesku 172 milijonov din, ki ga bo Ljudski odbor mestne občine Kranj najel pri Narodni banki. Vendar zaradi nove investicijske politike tudi to pot tekstilci niso uspeli. Po mučnem dogovarjanju z oblastjo so se končno našle poti do sredstev. Prispevali so jih zvezni, republiški in okrajni sklad za kadre. Proračunska sredstva za gradnjo so znašala 194.119.562 din. 1. novembra 1955 se je gradnja pričela. Novo šolsko poslopje je bilo izročeno svojemu namenu v okviru občinskih praznovanj 2. avgusta 1958.

Novo poslopje Srednje tekstilne šole v Kranju

Bil je velik dan. Pred novim, modernim šolskim poslopjem so se zbrali tekstilci iz vse Slovenije. Prišli so absolventi predvojne in povojne generacije, prav tako učitelji in tehnično osebje obeh generacij, dijaki, ki naj bi pričeli novo šolsko leto v novi šoli; prišli so vsi, ki so bili s srcem zapisani tekstilstvu.

Osrednji osebnosti na otvoritvi in prav gotovo najsrečnejša človeka sta bila prof. dr. inž. Franjo Kočevar, prvi ravnatelj Tekstilne šole v Kranju v letih od 1931 do 1941, ki je bil hkrati prvi pobudnik, načrtovalec in organizator gradnje novega šolskega poslopja po načrtih arh. inž. Emila Navinška iz leta 1939, in takratni direktor, bivši absolvent prve generacije, Črtomir Zorec, ki je po 19 letih te načrte uresničil. Srečni so bili tudi dijaki in učitelji, ki so se potem 1. septembra preselili iz starih, majhnih in temačnih predavalnic, laboratorijev in delavnic v svetle, prostorne in funkcionalne učilnice, sodobno opremljene laboratorije in delavnice.

Nova zgradba Srednje tekstilne šole je navdušila tudi občane Kranja. Bili so navdušeni nad prelepo stavbo na Primskovem, predvsem pa so bili veseli, da je šola pripadala mladim tekstilcem, na katere so bili vedno ponosni. Slovesnost, na kateri so nastopili tudi dijaki šole, je bila združena z odkritjem spomenika pred šolo, posvečenega veliki tekstilni stavki 1936. leta.

Ko so odhajali iz Kranja, sta vse udeležence otvoritve navdajala zadovoljstvo in veselje, da so sodelovali pri velikem dogodku tekstilstva Slovenije. Uresničile so se dolgoletne sanje absolventov kranjske tekstilne šole in mladih ljudi, ki so potem v tej moderni strokovni šoli tkali nove vezi med preteklostjo in prihodnostjo.

Vedno več podružnic in članov ob koncu 60-ih let

V mandatnem obdobju 1959/60 je društvo slovenskih tekstilcev združevalo 8 podružnic s 620 člani:

- podružnica Celje 51 članov, predsednik Rafko Petrovič;
- podružnica Jarše 58 članov, predsednik Otmar Lipovšek;
- podružnica Kranj 132 članov, predsednik Ivo Bele;
- podružnica Litija 16 članov, predsednik Maks Senica;

- podružnica Ljubljana 145 članov, predsednik Viktor Lindtner;
- podružnica Maribor 163 članov, predsednik Jože Kolarič;
- podružnica Prebold 26 članov, predsednik Drago Škorjanc;
- podružnica Tržič 29 članov, predsednik, Andrej Hladnik.

Slovensko društvo je vodil predsednik Tone Špes. V letu 1960 je bila v sklopu društva ustanovljena sekcija koloristov z namenom, da bi omogočila članom izmenjavo izkušenj in reševanje skupnih problemov. Tekstilni mojstri so tudi izrazili željo, da bi v okviru podružnice ustanovili svojo sekcijo. Pobuda je sprožila zlasti v Mariboru in Kranju dilemo o priključitvi mojstrov, saj mnogi med njimi niso imeli popolne srednje šole, kar je bil pogoj za članstvo. Po precej mučnih razpravah za in proti je bil sprejet dogovor, da se mojstri, ki so pridobili naziv visokokvalificirani delavec, lahko vključijo v društvo oziroma v podružnico kot izredni člani. Pri podružnicah Maribor in Kranj sta bili ustanovljeni sekciji tekstilnih mojstrov. Obe sekciji sta kasneje prerastli v samostojni društvi tekstilnih mojstrov.

Ustanovitev Fonda za pomoč članom društva slovenskih tekstilcev

Na plenumu društva 8. aprila 1961 v Dobrni je gospod Marjan Sadar v imenu republiškega upravnega odbora podal predlog za ustanovitev Fonda za pomoč članom. Namenjen naj bi bil članom, ki so zaradi dolgotrajne bolezni ali invalidnosti pomoči potrebni.

Republiški upravni odbor je pripravil osnovna določila:

1. Sredstva fonda:

- enkratni prispevek republiškega upravnega odbora v višini 50.000 din;
- enkratni prispevek podružnic v višini 100.000 din; znesek se razdeli na vse podružnice, sorazmerno glede na število članov;
- mesečni prispevek članov v višini 20 din.

Osnovna glavnicata bi znašala 150.000 din, letni prispevek članov pa 162.480 din (od 677 rednih članov l. 1961). S sredstvi upravlja republiški upravni odbor, ki za vsak primer na osnovi predloga podružnic določi višino pomoči.

2. Sredstva so namenjena:

- za pomoč članom v primeru dolgotrajne bolezni;
- za pomoč članom ob stalni invalidnosti;
- za pomoč ob izredni nesreči v družini;
- za pomoč družinam ob smrti člana.

Delegati so predlog in podana določila za ustanovitev Fonda za pomoč članom sprejeli. Naložili so republiškem upravnemu odboru, da pripravi Pravilnik o zbiranju sredstev in dodelitvi pomoči ter ga dostavi podružnicam v potrditev.

Po petih letih ponovno ustanovljena Industrijska tekstilna šola v Mariboru

Tekstilna podjetja severovzhodne Slovenije je vedno bolj pestilo pomanjkanje kakovostnega podmojstrskega in mojstrskega kadra, posebej še po odhodu starejših mojstrov v pokoj. Namestitev tekstilnih tehnikov na ta delovna mesta je bila samo prehodna rešitev, saj je tehnik težil k temu, da je po svoji zmožnosti zasedel vodstveno mesto v neposredni proizvodnji pri opravljanju tehniških poslov, pri načrtovanju proizvodnje in podobno. Na republiških in podružničnih občnih zborih je bil problem strokovnih kadrov stalnica razprav in iskanja učinkovitih ter hitrih rešitev. Prvi je dal pobudo Maribor. Republiški upravni odbor DITTS je zadolžil podružnico Maribor, da dano pobudo aktualizira in izdela predlog za ustanovitev šole, ki bi izobraževala kader za delovna mesta podmojster in mojster. Komisija za izdelavo predloga – vodil jo je tekstilni tehnik Edi Sitar, član upravnega odbora podružnice, zadolžen za šolstvo in izobraževanje – je izdelala program za nižjo mojstrsko šolo in mojstrsko šolo. Šoli bi imeli predilski in tkalski oddelek. Za mojstre oplemenitilnic bi črpali kadre iz kemijskih industrijskih šol.

Predlog je bil poslan združenju, republiškem in podružničnim upravnim odborom in republiškim šolskim organom. Na sestanku prosvetnih delavcev Slovenije je bil predlog z določenimi spremembami sprejet. Zavržen pa je bil predlog za nižjo mojstrsko šolo. Predlog in program za mojstrsko tekstilno šolo so soglasno podprli tekstilna industrija Slovenije ter delegati na 4. redni skupščini slovenskih tekstilcev 12. 2. 1957. V sklepe skupščine so zapisali, naj podružnica v Mariboru izvede vse organizacijske priprave, da bi se lahko pouk pričel že v jeseni 1957.

Ministrstvo za šolstvo in okrajni organi za šolstvo so na žalost predlog in program zavrnil. Zato so podjetja severovzhodne Slovenije sama ustanovila industrijsko tekstilno šolo v Mariboru, ki je izobraževala profila podmojster in mojster. Šola je pričela z rednim poukom v šolskem

letu 1958/59. Za šolske prostore je Mariborska tekstilna tovarna odstopila stavbo na Meljski cesti 74.

Po preureditvi stavbe je šola imela 4 učilnice, kovinarsko delavnico, tkalski kabinet in upravne prostore. Pouk je bil dvoizmenski, prakso pa so učenci opravljali v mariborskih tekstilnih tovarnah.

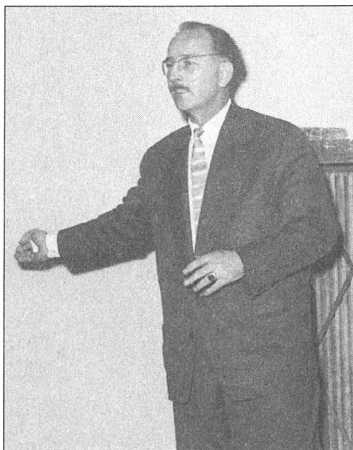
Prvi ravnatelj Industrijske
tekstilne šole Maribor –
Edi Sitar

Za ravnatelja šole so tekstilne tovarne imenovala **Edija Sitarja**, tekstilca, ki je od pobude do realizacije programa bil strokovni vodja. Z njegovim imenom je povezana skoraj dvajsetletna zgodovina tekstilnega strokovnega šolstva v severovzhodni Sloveniji.

Bil je absolvent IV. generacije (leta 1935) Tehniške tekstilne šole v Kranju. Mlademu tekstilnemu tehniku ni bilo dano, da bi se zaposlil v slovenskem tekstilnem podjetju, zato ga je pot do zaposlitve pripeljala v Novi Sad, kjer se je zaposlil v tovarni svile. Ob vdoru Nemcev v Jugoslavijo je pribežal nazaj v Ljubljano. Povezal se je z OF in že leta 1942 odšel v partizane. V eni od bitk so ga Italijani zajeli in ga obsodili na do smrtno ječo. Po propadu fašistične Italije se je ponovno priključil partizanom. Bil je težko ranjen in je osvoboditev dočakal v bolnišnici Pavla. Po demobilizaciji se je zaposlil na Ministrstvu industrije in rudarstva Slovenije. Konec leta 1946 je kot specialist-svilar prevzel tehnično vodstvo v tovarni Svila v Mariboru.

Edi Sitar je bil med ustanovitelji podružnice tekstilcev Maribora in društva slovenskih tekstilcev. Slovenski tekstilci so mu poverili najodgovornejšo nalogo – mesto sekretarja pripravljalnega odbora za sklic I. kongresa tekstilcev Jugoslavije. Nalogo je odlično opravil ter ob zaključku kongresa prejel priznanje in zahvalo delegatov.

V upravnem odboru mariborske podružnice je bil zadolžen za izobraževanje in šolstvo, zato je njegov prispevek k tekstilnemu strokovnemu šolstvu severovzhodne Slovenije neizmerljiv. Že ob dozorevanju predloga za ponovno ustanovitev Industrijske tekstilne šole v Mariboru se je zapisal vzgoji mladih bodočih tekstilnih strokovnjakov. Z njemu lastno energijo in izrednimi organizacijskimi sposobnostmi je položil skupaj s peščico zanesenjakov temeljni kamen za razvoj tekstilnega šolstva v severovzhodni Sloveniji. Kaj kmalu je spoznal potrebo po ustanovitvi

Edi Sitar med predavanjem ...

Srednje tekstilne šole v Mariboru, katere ustanovitelj in njen prvi ravnatelj je bil in jo je do svoje upokojitve uspešno vodil. Istočasno pa je kot predsednik komisije za izobraževanje skupaj z društvom strojnikov, orodjarjev in elektrotehnikov snoval načrte za ustanovitev šole za obratne inženirje, kasnejše višje tehniške šole v Mariboru. Bil je nenehno sredi dela. Z nenavadno izvedenostjo in življenjsko preudarnostjo je vodil njemu nadvse drago tekstilno šolo. Razdajal se je za razvoj tekstilnega šolstva v severovzhodni Sloveniji, predvsem pa je največja skrb veljala njegovim dijakom. Ustvaril jim je možnost izobraževanja doma.

V svojem prostem času, ki ga je bilo zelo malo, je razmišljal o izumu povsem novega tkalskega stroja – statvah. To svojo zamisel je pričel uresničevati v času po upokojitvi. Na žalost ga je kruta bolezen prehitela, tako so njegove statve ostale nedokončane. Posvečal se je tudi oblikovanju tekstilij, izdelal je številne barvne kreacije, ki jih je sam tkal na lastnih domačih lesenih statvah. Zavidanja vreden je njegov prispevek k raziskovanju slovenske narodne pesmi, ki mu je bila posebej pri srcu. Tudi sam je pisal pesmi, nekaj izmed njih je bilo uglasbenih in predvajanih na radiu.

S svojim vsestranskim delom je Edi Sitar stopil med vzornike in velike generacij slovenskih tekstilcev.

Ustanovitev Višje tehniške šole v Mariboru

Prva spoznanja in pobude po uveljavitvi tehniškega višješolskega študija so se porodili v Zvezi inženirjev in tehnikov Maribor že leta 1957. Eden od povodov za to je bila anketa, ki so jo opravili v podjetjih tedanjega mariborskega okraja. Anketa je pokazala, da manjka več kot 1800 strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo in da je pritok z ljubljanske univerze minimalen. Tako naj bi se v desetih letih le tretjina študentov po končanem študiju vrnila v Maribor in severovzhodno Slovenijo. Poleg komisije za ustanovitev šole za obratne inženirje Društva orodjarjev je tudi Društvo slovenskih tekstilcev s podružnico Maribor imenovalo komisijo, ki jo je vodil Edi Sitar. Rezultat pobud, podkrepjenih s podporo industrije severovzhodne Slovenije, je bila ustanovitev skupne komisije, ki jo je vodil Evgen Marek, dipl. inž. strojništva. Za tajnika komisije so imenovali Edija Sitarja. V njej pa so bili zastopani predstavniki strojnega,

tekstilnega, gozdarskega, kmetijskega in elektroinženirstva. O pričetku dela za ustanovitev šole za obratne inženirje je poročala tudi tajnica Društva slovenskih tekstilcev Justa Lenardon v Celju. Delegati so informacijo z veseljem in navdušenjem sprejeli in v sklepih skupščine podprli delo osrednje komisije. Komisija pri Društvu tekstilcev je izdelala predlog predmetnika in programa za dvoletno višjo tehniško šolo-oddelek za tekstilno tehnologijo in ga 2. septembra 1959 predala osrednji komisiji. Pričele so se priprave osnutka zakona in uredbe za ustanovitev. Po obravnavi zakona na Svetu za šolstvo Slovenije in v slovenski vladi je Zakon o višji tehniški šoli v Mariboru Ljudska skupščina Slovenije na svoji 10. redni seji 26. novembra 1959 sprejela. To je bil odločilni rojstni in hkrati zgodovinski dan za šolo in mariborsko visoko šolstvo sploh, saj je mesto dobilo že svojo drugo višjo šolo.

Slovesna otvoritev Višje tehniške šole je bila 5. marca 1960. Prvi direktor šole je postal najvidnejši pobudnik za njeno ustanovitev **Jože Kolarič**, dipl. inž. kemijske tehnologije, direktor Tekstilnega inštituta in dolgoletni predsednik mariborske podružnice tekstilcev.

Šola se je vselila v prostore Srednje tehniške šole, kar je bila kajpada začasna rešitev. Že v začetku študijskega leta 1960/61 se je preselila v lastno stavbo na Smetanovi 17. V zgradbi je bilo 12 učilnic, 8 kabinetov, 5 pisarniških prostorov in v kleti trije laboratoriji.

Zanimanje za vpis je bilo veliko. V študijskem letu 1960/61 se je vpisalo 1348 kandidatov. Po sprejemnih izpitih, ki so bili obvezni za 336

Jože Kolarič, prvi direktor Višje tehniške šole v Mariboru

Stavba Višje tehniške šole Maribor

kandidatov, ki so prihajali iz industrijskih šol, se je vpisalo 956 novincev, od tega 211 rednih in 754 izrednih študentov. Na tekstilni oddelek se je vpisalo 134 novincev.

Z ustanovitvijo višje tehniške šole so bila zaokrožena prizadevanja tekstilcev Slovenije za višjo strokovno raven že zaposlenih in za šolanje novih, mladih generacij tekstilnih strokovnjakov.

Gradnja zgradbe Odseka za tekstilno tehnologijo v Ljubljani

Vpis tekstilcev na Odsek za tekstilno tehnologijo se je od ustanovitve leta 1956 nenehno povečeval. V prvem šolskem letu se je vpisalo 107 študentov. Že v naslednjem šolskem letu 1957/58 je število vpisanih študentov preseгло vsa pričakovanja. Povečan vpis je povzročil nevzdržno prostorsko stisko. Študentje in profesorji so gostovali na Oddelku za kemijo, kjer je bil sedež Odseka, predavalnice in laboratoriji pa so bili na drugih fakultetnih oddelkih. Odsek je nujno potreboval novo zgradbo.

In kot se v zadnjih tridesetih letih na področju izobraževanja tekstilcev v Sloveniji skoraj nič ni zgodilo brez nosilca teh dejavnosti – prof. dr. inž. Franja Kočevarja, tako je tudi ta zgradba njegovo delo in delo peščice njegovih sodelavcev. Kot predstojnik odseka je vodil gradnjo kot njen gradbeni gospodar. Zgradbo sta financirali federacija in republika, vsaka v 50 % deležu vrednosti. Impozantno poslopje – novi dom slovenskih tekstilcev – visokošolskih študentov, je bilo zgrajeno v rekordnem času. Zgradba s skupno zazidalno površino 6000 m² je bila končana leta 1962. Ob tridesetletnici visokošolskega študija tekstilne tehnologije v Ljubljani je prof. dr. inž. Franjo Kočevar med drugim dejal: »Mislim, da smo s to hišo in z ljudmi v njej veliko prispevali k razvoju tekstilne industrije, saj brez visokošolskih in višješolskih kadrov, ki so prišli iz te hiše, zagotovo tekstilna industrija ne bi mogla doživeti takega preporoda.«

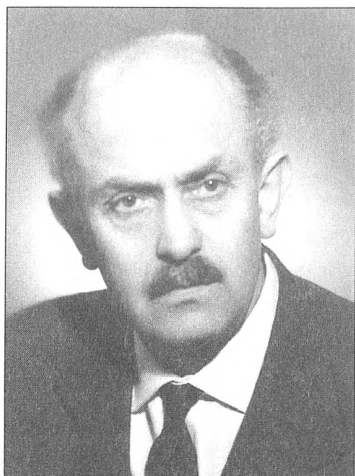
Z vselitvijo v novo šolsko stavbo ter s sistemizacijo mest za učno in pomožno osebje, z opremo laboratorijev, predavalnic, knjižnice in delavnice so bili ustvarjeni pogoji za normalno pedagoško in znanstveno raziskovalno delo. V zgradbi je dobilo svoj sedež društvo ljubljanskih tekstilcev (danes je tu sedež uredništva Tekstilca). S tem so se uresničile

sanje predvojnih slovenskih tekstilnih tehnikov, ki so si želeli študirati v svoji domovini.

V slabih desetih letih po vojni so se te želje uresničile. Od industrijske tekstilne šole v Mariboru do dveh srednjih tekstilnih šol v Mariboru in Kranju, od visokošolske ustanove – Odsek za tekstilno tehnologijo pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo do višješolskega študija na Višji tehniški šoli – oddelek za tekstilno tehnologijo v Mariboru je bil vzpostavljen celovit sistem izobraževanja tekstilnih strokovnjakov. S tem so bili dani vsi pogoji, da se tekstilna industrija z vsemi silami preusmeri v najzahtevnejšo in najsodobnejšo tehnologijo, v kateri bodo dobile odločujočo vlogo znanje, stroka, znanost in ustvarjalnost.

Med prvimi diplomanti Odseka za tekstilno tehnologijo je bil tudi že priznani tekstilni strokovnjak, veliko ime v slovenskem tekstilstvu – prof. **Maks Stupica**. Bil je sopotnik prof. dr. inž. Kočevarja, saj sta skupaj leta 1930 pripravljala ustanovitev prve slovenske tekstilne šole v Kranju.

Maks Stupica je bil rojen leta 1905. Po srednji strojni šoli se je odločil, da bo svoje življenje posvetil tekstilstvu. Abiturientski tkalski tečaj je opravil na državnem vseučilišču v Brnu. Specializiral se je v tekstilnih

Maks Stupica, soustvarjalec slovenskega visokošolskega tekstilnega izobraževanja

Novo poslopje FNT, odseka za tekstilno tehnologijo. Sedež društva tekstilcev Ljubljana.

tovarnah in na inštitutu za mehansko tehnologijo vlaken pri fakulteti za strojništvo v Češki, Švici, Angliji in Nizozemski.

Po ustanovitvi Državne tekstilne šole v Kranju je bil nastavljen kot prvi učitelj strokovnih predmetov. Celih deset let, vse do leta 1941, je desetim generacijam (208 diplomantom) posredoval strokovno znanje, ki jim je dalo osnovo za uspešno strokovno delo. Ob vdoru okupatorjev se je priključil NOB. Po osvoboditvi je bil imenovan za načelnika Oddelka za strokovno šolstvo Ministrstva za industrijo in rudarstvo LRS. Želel si je nazaj v industrijo med svoje bivše dijake in prijatelje. Izvolili so ga za sekretarja Poslovnega združenja tekstilne industrije Slovenije. Bil je gonilna sila obnove porušenih in poškodovanih tekstilnih obratov in načrtovalec novih tekstilnih tovarn.

Povsod, kjer je bilo treba pomagati, izobraževati, načrtovati in delati, je bil Maks Stupica prisoten. Na kongresih, občnih zborih in sestankih je bila njegova beseda tehtna in dragocena. Njegov velik prispevek je vtkan v slovensko tekstilno šolstvo, zlasti pri ustanovitvi visokošolskega izobraževanja tekstilcev.

Leta 1962 je bil habilitiran za višjega predavatelja za predmete kompozicija tekstilij in tehnologija tkanja. Kot nekdanji direktor Šole za umetno obrt je podal pobudo za uvedbo nove študijske smeri – oblikovanje tekstilij in oblačil, kjer je od leta 1974 do 1982 tudi honorarno predaval. Bil je tudi uspešen raziskovalec, zlasti na področju konstrukcije in standardizacije tkanin, tkalskih strojev in barvne metrike. Trajen pomnik med slovenskimi tekstilnimi velikani pa si je postavil s svojim velikim prispevkom slovenski tekstilni terminologiji. Že leta 1931 je na tem področju pričel orati ledino. Številne prve strokovne izraze je črpal iz bogate zakladnice domačega ljudskega izročila. Do zadnjega je tvorno sodeloval pri delu slovenske terminološke komisije pri ZITS. Bil je srečen in ponosen, ko je izšel prvi Tekstilni tehniški slovar, katerega sotvorec je bil. Na žalost ga je smrt 1987. leta iztrgala iz naše sredine. Eno leto po njegovi smrti pa je tudi izšel prvi slovenski Tekstilni leksikon, ki ga je izdala Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, VTOZD testilna tehnologija. Člani terminološke komisije so to veliko delo posvetili spominu na pokojnega sodelavca, predavatelja Maksa Stupico, dipl. inž. in prof. Viktorja Savnika, dipl. inž. Oba je Društvo inženirjev in tehnikov tekstilcev Ljubljana in Zveza tekstilcev Slovenije izvolila za zaslužna člana.

Stalna prizadevanja za boljše razmere in položaj panoge

Zmogljivost tekstilne industrije se je po letu 1950 skoraj podvojila. Postala je pomembna industrijska panoga v državi. Na tej poti so morali slovenski tekstilci prebroditi včasih na videz skoraj nerešljive težave, bodisi glede izrabljenosti opreme bodisi glede gospodarskih ukrepov, ki niso upoštevali storilnosti in visoke akumulativnosti. Brskanje po zapisnikih plenumov, občnih zborov, konferenc, posvetovanj in sestankov odkriva prizadevanja za obnovo strojne opreme, za boljšo organizacijo dela in za uvajanje novih tehnoloških postopkov ter vseh gospodarskih elementov, ki vodijo k sodobnejši industriji.

Iz dokumentacije in iz zapisnikov povzemamo le najpomembnejša vprašanja in naloge, s katerimi so se v prvem desetletju delovanja društva spopadali slovenski tekstilci.

- Leta 1953 ... V Sloveniji so tekstilni stroji dočakali jesen svoje življenjske dobe. Starih tekstilnih strojev z letnicami 1892 in 1909 ni bilo več mogoče obnavljati. Zato so v tem obdobju natkali zadnje metre tkanin. Le dobri organiziranosti in maloštevilnemu odličnemu strokovnemu kadru ter spretnosti in pridnosti tekstilnih delavcev gre pripisati, da so stroji in naprave še delovali. Odločno moramo zato pristopiti k obnovi.
- Leta 1955 ... Za obnovo strojnega parka, zlasti v predilnicah in tkalnicah, so potrebna velika devizna sredstva. Na žalost jih za tekstilno industrijo vedno primanjkuje. Spodbuditi bi morali eno od strojnih tovarn, da bi za tekstilno industrijo izdelovala rezervne dele in stroje. Takšna tovarna bi se lahko razvila iz bivšega podjetja Remont v Kranju.
- ... Organizacija in produktivnost – odločilna elementa proizvodnje
- ... Preučitev vprašanja ukinitve nočnega dela žensk v proizvodnji
- Leta 1957 ... Z obnovo predilnic se želi zmanjšati pomanjkanje preje za tkalnice in zvišati produktivnost na srednjeevropsko raven.
- ... Kakovost je najpomembnejši element konkurenčnosti in trženja. Zlasti je za nas pomembna tehnična kakovost tekstila. Z iznajdbo fizikalnih aparatov in z uporabo matematično-statističnih metod se odpirajo široke možnosti nadziranja in natančnega določanja kakovosti tekstila v vseh fazah proizvodnje od surovine prek vmesnih proizvodov do končnih proizvodov in celo v fazi uporabe tekstila.

... *Pohod sintetičnih vlaken*

Leta 1959

V svetu proizvajajo letno že 550.000 ton sintetičnih tkanin in proizvodnja iz leta v leto raste. Slovenska kemična in tekstilna industrija sta s svojimi strokovnimi kadri poklicani, da zaorjeta to ledino in s svojimi izkušnjami pomagata pri širitvi te veje. Predvidena je postavitev tovarne z zmogljivostjo 350 ton oz. v drugi fazi do 700 ton poliamidne svile.

... *Kakovost, asortiman in standardizacija so trije pojmi, ki se med seboj povezujejo, in za katerih raven odgovarjamo v prvi vrsti tehniki in inženirji.*

... *Izvoz*

Leta 1962

Inženirji in tehniki morajo postati nosilci sodobnega in kakovostnega izbora blaga, ki bo na zunanjih tržiščih konkurenčen. Vprašanje izvoza bo postalo prednostno, saj bo v bodoče le del osnovnih surovin zagotovljen, ostali del pa bo podjetje dobilo le na osnovi udeležbe pri izvozu.

... *Na področju razvoja znanstveno-raziskovalnega dela smo premalo storili. Nekatera večja podjetja imajo sicer odlično opremljene laboratorije in tudi dobre strokovnjake, vendar so ti preobremenjeni s tekočimi operationimi naloga-mi. Tovarniški bazenski raziskovalni centri naj prvenstveno rešujejo industrijsko problematiko, znanstveno-raziskovalno delo pa naj poteka v inštitutih in na fakultetah.*

... *Letošnji družbeni plan je zajel tudi plan tekstilne industrije Slovenije, ki predvideva povečanje proizvodnje za 10 % v odnosu na izpolnitev v letu 1962. Plan izvoza je višji za 35 %. Postopna zamenjava zastarelih in izrabljenih strojev ter delo v treh izmenah lahko zadostita potrebam povišanega plana.*

Leto 1963

Ob izteku desetletnega obdobja delovanja, v letu 1963 je slovensko društvo združevalo dvanajst podružnic oziroma skupno 785 inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Prevzelo je tudi patronat nad dvema samostojnima društvoma tekstilnih mojstrov v Mariboru z 218 člani in v Trziču z 81 člani.

Razvoj in dejavnost društva in podružnic

Podružnica	leto ustanovitve	število članov	predsednik
Maribor	1953	202	Jože Kolarič
Celje	1953	55	Edo Jerič
Ljubljana	1953	143	Viktor Lindtner
Kranj	1953	131	Ivo Bele
Jarše	1954	59	Srečko Bergant

Število podružnic in članov v letu 1963

Podružnica	leto ustanovitve	število članov	predsednik
Tržič	1957	40	Miro Pirih
Prebold	1958	57	Pavel Bader
Litija	1959	16	Maks Senica
Dolenjska	1960	24	Franc Kelner
Grosuplje	1960	16	Desan Bajec
Škofja Loka	1961	22	Jože Ferjančič
Radovljica	1961	20	Viktor Velikonja

Svečana seja Upravnega odbora ZITTS ob 10-letnici Društva slovenskih tekstilcev (l. 1963)

Ob jubilejih radi za hip postojimo, ozremo se na prehojeno pot, na uspehe in neuspehe, na srečanja s prijatelji in na skupno delo. Tudi tekstilci so za trenutek postali, da bi se ozrli na celo desetletje dolgo pot. Začetni koraki so bili težki in okorni. Prva in osnovna naloga društva in podružnic je bila izobraževanje strokovnih tehničnih tekstilnih kadrov in ustvarjanje pogojev za šolanje mladih. Le redno šolani tehniški kadri so bili skupaj z generacijo tekstilnih absolventov tekstilnih šol doma in v tujini porok za ustvarjanje sodobnejše, z novimi tehnologijami podprte tekstilne industrije, ki bi lahko svoje izdelke tržila na evropskem in svetovnem trgu.

Svečane seje so se poleg članov upravnega odbora udeležili: bivša predsednika društva Milan Ovin in Tone Špes, urednica Tekstilnega

Sedijo z desne proti levi: F. Hvallec, T. Tomšič, F. Smolik, J. Lenardon, gost iz Srbije, J. Kolarič; stojijo v prvi vrsti: M. Ovin, J. Debevc, S. Kovač, T. Špes, T. Tadel, B. Likovnik, gost iz Hrvaške, D. Kimovec in J. Barbič; stojijo v drugi vrsti: B. Bernard, I. Bele, E. Jezič, I. Marinc, P. Bader, E. Maver

razgleda Slava Kovač, dolgoletni tajnici mariborske in ljubljanske podružnice Boža Likovnik in Tončka Tomšič ter predstavniki hrvaškega in srbskega društva.

Svečan nagovor je imel predsednik društva oz. zveze **Franc Hvalec**. Orisal je prehojeno desetletno pot društva. Zahvalil se je članom in vodstvom društva in podružnic za izredno dobro in uspešno sodelovanje. Najzaslužnejšim je podelil skromna darila kot priznanje in zahvalo za dolgoletno delo v društvu in podružnicah.

Gostitelj J. Kolarič, predsednik mariborskega društva, F. Hvalec, predsednik Zveze slovenskih tekstilcev in novi tajnik Zveze J. Debevc.

V razgovoru z desne proti levi: J. Lenardon, T. Tadel, B. Likovnik in J. Debevc

Stanovski prijatelji – fotografija za spomin. Od desne proti levi: T. Tomšič, P. Bader, E. Jerič, I. Marinc in J. Barbič

Priznanja so prejeli: Jože Barbič, blagajnik društva od ustanovitve; Justa Lenardon, tajnica društva od ustanovitve; Tončka Tomšič, tajnica ljubljanske podružnice od ustanovitve; Jože Kolarič, dolgoletni predsednik mariborske podružnice od ustanovitve; Boža Likovnik, tajnica mariborske podružnice od ustanovitve.

Preimenovanje organizacij inženirjev in tehnikov

Po petem kongresu Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije 1960. leta so se republiška društva preimenovala v zveze in podružnice v društva. Nove organizacijske nazive je društvo tekstilcev sprejelo in potrdilo na rednem občnem zboru l. 1963, s statutom pa uzakonilo 1965. leta.

Tako je bil **od l. 1963 uradni naziv Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije (ZITTS) in Društvo inženirjev in tehnikov tekstilcev /z območjem delovanja/ (DITT)**. V večjih tekstilnih podjetjih so ustanavljali »aktivne«. Z ustanavljanjem aktivov sta bila dosežena večja neposredna dejavnost in živahnejše delovanje matičnega društva.

Dejavnost podružnic je bilo zastavljeno na številnih področjih. Strnemo jih lahko na:

- področje strokovnega in splošnega izobraževanja – predavanja, posvetovanja, debatni večeri in tečaji;
- sodelovanje v strokovno-gospodarskih odborih, združenjih, strokovnih komisijah, s tekstilnim šolstvom, z drugimi podružnicami ter z občinskimi splošnimi zvezami;
- organiziranje poučnih ekskurzij doma in v tujini;
- družabne prireditve.

Za svoje članstvo so podružnice organizirale številna predavanja z aktualnimi temami: avtomatizacija, racionalizacija, produktivnost, kakovost, novosti v tehnoloških postopkih, investicije, politika plač in proizvodna problematika. Vse več je bilo tudi predavanj z ekonomsko vsebino. Organizirana so bila predavanja, na katerih so informacije in znanja, pridobljene na mednarodnih simpozijih, posvetovanjih in kongresih ter na praksah v tekstilnih in strojegradnih podjetjih v tujini podajali naši udeleženci.

- Publiciranje znanstveno-raziskovalnega dela in vidnejših inovacij ter tehnoloških postopkov v domačih in tujih strokovnih časopisih: Tekstil, Zagreb; Tekstilna industrija Beograd; Melliand Textilberichte, Reylon-Zellwolle, Textil-Rundschau, Das Papier in druge.
- Mariborska podružnica je izdala prvo in drugo izdajo Adresarja in prvi slovenski Tekstilni priročnik.
- Priročnik Tkanina, avtorja Iva Marinca je izdala celjska podružnica.
- Maja 1957 je izšla prva številka Tekstilnega obveščevalca; zamenjal je strokovno glasilo Tekstilni razgled, ki je bilo zaradi finančnih težav v februarju 1957 ukinjeno.
- Kranjska podružnica je 1962 pričela izdajati mesečnik Tekstilni vestnik.
- Študentje tekstilnega odseka FNT so občasno izdajali Tehnologa, ki je objavljala diplomska dela.

Publicistična dejavnost
podružnic in društva

Da bi se članstvo seznanjalo z razvojem tekstilne industrije pri nas in v svetu, so podružnice organizirale ogled domačih in mednarodnih razstav, sejmov in drugih strokovnih prireditev. Organizirali so tudi obiske in ogled slovenskih podjetij, podjetij v drugih republikah in v tujini. Najbolj obiskani sejmi so bili: sejem Moda v Ljubljani, zagrebški in beograjski velesejmi, Mednarodni sejem tekstilnih strojev v Leskovcu v Srbiji, Sejem sodobne elektronike v Ljubljani, tekstilni sejmi v Parizu, Frankfurtu in Kölnu ter drugi. Obiske v domačih podjetjih so podružnice izkoristile za sestajanje s člani drugih podružnic. Izmenjavali so si izkušnje pri reševanju problemov v proizvodnji in pri delu podružnic.

Poučne ekskurzije

Vrata v svet razvoja na tekstilnem področju nedvomno odpira vsaka štiri leta svetovna razstava tekstilnih strojev. Prva ITMA 1951 je bila v mestu Lille v Franciji, druga ITMA 1955 pa v Bruslju v Belgiji. Obeh se je udeležila majhna peščica vodstvenih delavcev iz slovenskih tekstilnih podjetij.

ITMA – svetovna razstava
tekstilnih strojev

Da bi se čimširši krog tekstilnih strokovnjakov seznanil z najnovejšimi tehnološkimi dosežki na področju tekstilne strojegradnje v svetu, je Društvo slovenskih tekstilcev prvič kot organizator pripravilo skupen ogled sejma ITMA 1959 v Milanu. Razstavo si je ogledalo okoli 250 članov iz vseh podružnic. V to število so zajeti tudi tekstilci, ki so se sejma udeležili službeno po upravni liniji. Člani, ki so si sejem ogledali, so v podružnicah priredili predavanja ali debatne večere ločeno po strokah, tako da se je lahko z najnovejšimi tehnološkimi dosežki seznanila pretežna večina članstva.

Družabnost med članstvom

Slovenski tekstilci so se znali tudi veseliti in zabavati

V Mariboru je v mesecu februarju 1953 potekal 1. Pajkov ples – elitni ples mariborskih tekstilcev. Na plesu so gostili tekstilce iz Slovenije, Jugoslavije in tujine. Zaradi visoke kakovosti prireditve je ples tekstilcev v Mariboru postal eden izmed elitnejših plesov v Sloveniji. Postal je tradicija, saj se je kljub izrednim težavam mariborske tekstilne industrije obdržal vse do danes. Ljubljanski tekstilci se srečujejo na letnih občnih zborih ter po zaključku zбора nadaljujejo s prijetnim družabnim srečanjem. Tudi ta srečanja so postala tradicionalna in jih v Ljubljani prirejajo še danes.

Naj končam s srečanja slovenskih tekstilcev na občnih zborih in plenutih, ki so bila vedno povezana z veselimi, sproščenimi družabnimi srečanjem, včasih tudi pozno v noč. Bila so to srečanja sošolcev, sodelavcev, poslovnih partnerjev, prijateljev in znancev. Za vse udeležence je bilo lepo doživetje, povod za pogovor, izmenjavo mnenj in ne nazadnje za sprostitev od vsakodnevnih delovnih obveznosti in skrbi. Ta srečanja so bila predvsem tesna vez med slovenskimi tekstilci.

Slovenski tekstilci niso bili le neutrudni garači, ampak so se znali sprostiti, poveseliti in kdaj pa kdaj tudi športno pomeriti med seboj. Tako so se jeseni 1954. leta sestali trije športni zanesenjaki na belih poljanah, Ivan

Pajkov ples v Mariboru, elitni ples tekstilcev

Orešič iz Maribora, Franc Primožič iz Kranja in Miro Pirih iz Tržiča z namenom, da bi organizirali smučarsko tekmovanje tekstilcev treh mest, znanih po tradiciji tekstilstva. Tako so se zbrali tekstilci v mesecu februarju leta 1955 na prvem tekstilnem veleslalomu na plazovih Begunjščice na Zelenici. Prireditelji so bili sindikati sodelujočih treh tekstilnih podjetij.

Šele po treh letih, torej leta 1958, so se tekstilci ponovno srečali na strmih zasneženih Zelenicah. Tokrat so prišli v mnogo večjem številu, saj so sodelovali tekstilci iz skoraj vseh tekstilnih podjetij Slovenije. Po tem uspešnem srečanju so se zimske športne igre tekstilcev Slovenije vrstile vsako leto. Srečanje je postalo vedno bolj priljubljeno in nepogrešljivo. Tako je bilo vse do leta 1980, ko je bila Mariborska tekstilna tovarna zadnji organizator zimskih športnih iger sindikata delavcev tekstilne industrije Slovenije. V letih 1981 in 1982 srečanj ni bilo.

Na zahtevo velikega števila članov društev tekstilcev Slovenije je v juniju na predlog delegatov skupščina ZITTS sprejela sklep, da se v zimski sezoni 1983 izvede Tekstiliada 1983 pod pokroviteljstvom Zveze. Za organizatorja srečanja so zadolžili ljubljansko društvo. Sklep skupščine je bil uresničen 27. februarja 1983, ko se je zjutraj na Pohorju pri Arehu zbralo prek 730 tekmovalk in tekmovalcev iz 36 tekstilnih podjetij in ustanov. Srečanje prijateljev, kolegov in znancev, ki so se pred dobrima

Smučarske prireditve slovenskih tekstilcev – TEKSTILIADA

Zmagovalci pri smučarskih tekmah treh tekstilnih tovarn – 1. tekstiliada leta 1955

dvema letoma na istem terenu poslovali, je bilo veselo, prisrčno in prešerno. Zveza kot prireditelj in ljubljansko društvo kot organizator sta svoje delo opravila odlično v veliko zadovoljstvo vseh prisotnih. Kljub gospodarsko nelahkim časom se od tedaj še vedno zbere veliko članov na snežnih poljanah Zelenice, Pohorja, Krvavca, Velike planine, Vogla, Zatrnika, Soriške planine, Golte, Koble, Starega vrha in Rogle, kar dokazuje marsikaj. Ne samo, da tekstilce v belo opojnost vleče že samo po sebi, marveč so te prireditve svojevrsten odraz naše vztrajnosti, trdoživosti in prisotnosti v slovenskem prostoru.

Dejavnost ZITTS v drugem mandatnem obdobju

Življenje se je vrnilo na stare tire. Na svečano obeležje prvega desetletnega obdobja so ostali prijetni spomini na srečanja prijateljev, sodelavcev in znancev. Izrečenih je bilo mnogo lepih, spodbudnih besed in pohval, napotkov in predlogov za nadaljnje delo.

Pripadal sem mlajši generaciji, ki ni sodelovala pri ustanovitvi društva, njen član sem postal leto kasneje. Imel sem čast, da sem bil nekajkrat izvoljen za delegata na občnih zborih. Za nas mlade tehnike so bila ta srečanja posebna doživetja, ne samo zaradi zanimivosti in aktualnosti tem in razprav, ki so bile vedno na visoki ravni, temveč tudi zaradi izrednega vzdušja na teh srečanjih.

Bili smo ena sama velika družina. Presenečen sem bil, ko sta mi inženir **Franc Hvalec** in tajnica **Justa Lenardon** predlagala, da sprejemem mesto tajnika zveze. Prosil sem za premislek. Bilo me je namreč strah odgovornosti, ki jo je nosila ta funkcija. Odreči bi se moral marsičemu, kar sem srčno rad počel v prostem času. V tehtanju za in proti sem se odločil »za«. Sprejel sem ponujen, zame nov življenjski izziv.

Na občnem zboru se mi je vtisnil globoko v spomin predsednik delovnega predsedstva, profesor dr. Franc Smolik. S svojo »resno« vedrino je suvereno vodil občni zbor. Bil je tudi prvi, ki mi je čestital in mi zaželel vse dobro ter v imenu vseh vodstvenih članov obljubil pomoč in sodelovanje. Te svoje obljube ni nikdar prelomil. Mnoga leta sem imel čast sodelovati z njim, postal je moj učitelj in velik prijatelj.

Dr. Franc Smolik je bil markantna osebnost, odličen strokovnjak, raziskovalec, zaslužni pedagog in društveni delavec. Kot diplomirani elektroinženir je bil šestindvajset let zaposlen v Bombažni predilnici in tkalnici v Trzinu. Po osvoboditvi je bil glavni energetik v ministrstvu lahke industrije v Beogradu in na generalni direkciji tekstilne industrije Slovenije. Leta 1953 so ga izvolili za rednega profesorja na oddelku za strojništvo Fakultete za elektrotehniko in strojništvo ter leta 1961 za rednega profesorja na oddelku za tekstilno tehnologijo FNT. Več let je vodil oddelek za tekstilno tehnologijo, komisijo za diplomske izpite pa tudi znanstveni raziskovalni inštitut za tekstilno tehnologijo. Vzgojil je številne strokovnjake, diplomirane tekstilne inženirje, ki se ga spominjajo kot znanstvenika, strokovnjaka in odličnega pedagoga. Zaradi svoje priljubljenosti so ga ljubljanski tekstilci nekaj mandatnih obdobjev volili za predsednika društva. V tej funkciji je bil tudi član republiškega upravnega odbora. V tem obdobju so stekli tudi moji spomini na prijatelja, ki sem ga globoko spoštoval.

Franc Smolik, predsednik ljubljanskega društva

S predsednikom inž. Francem Hvalcem sva pripravljala prvo sejo republiškega upravnega odbora novega mandatnega obdobja 1963–1965. Na prvi seji republiškega odbora so se zbrali: Tončka Tomšič, Tone Tadel, profesor Franc Smolik iz Ljubljane; Ivo Marinc iz Celja; Anton Kavčič in Janez Hladnik iz Kranja; Maks Senica iz Litije; Miro Mišigoj iz Grosuplja; Emil Maver iz Jarš; Franc Kelner iz Novega mesta; Marjan Šarabon iz Trzinca; Franc Kapos iz Prebolda; Jože Barbič, Franc Hvalec in Jože Debevc iz Maribora.

Člani republiškega upravnega odbora so se seznanili s prečiščenim besedilom sklepov občnega zbora v Šmarjeških Toplicah:

- *Pri reševanju gospodarske problematike tekstilne industrije Slovenije je povezanost, sodelovanje in odločanje z Gospodarsko zbornico Slovenije, Svetom za oblačilno stroko, Poslovnim združenjem tekstilne industrije in svetom za tekstilno ter usnjarsko in obutveno industrijo pri Sindikatu Slovenije prednostna naloga ZITTS.*
- *Zveza naj dela na koordinaciji, razširitvi in poglobitvi znanstveno-raziskovalne dejavnosti v Sloveniji. Sodeluje naj pri izdelavi enotnih raziskovalnih projektov, programov in nalog ter pri oblikovanju timov za reševanje določenih raziskovalnih nalog. Da bo zvezna komisija za znanstveno-raziskovalno delo lažje opravljala svojo nalogo, naj v njej sodelujejo predstavniki vseh jugoslovanskih inštitutov, raziskovalnih ustanov in centrov.*
- *Komisija za standardizacijo naj pospešeno nadaljuje delo in vanj vključi širši krog strokovnjakov in interesentov.*

- Terminološka komisija v sodelovanju z oddelkom za tekstilno tehnologijo FNT pripravlja spiske izrazov, ki bodo dostavljeni članstvu in podjetjem v pregled, dopolnilo in popravke.
- V sodelovanju s podjetji in šolskimi ustanovami je treba postaviti šolski sistem, ki bo zajel vse oblike in stopnje izobraževanja. Obnoviti je potrebno poklicne šole in predvideti dodatno šolanje za tiste učence, ki imajo pogoj za prestop na srednje, višje in visoke šole. Dajati pobudo za štipendiranje učencev in študentov.
- Potrebno je spremljati zaposlitev mladih strokovnih kadrov, ki prihajajo iz šol, da se bodo ustrezno vključili v proizvodnjo in se tam ob posebni skrbi in z mentorstvom pravilno razvijali.

Skupaj s sklepi društveno-organizacijskega dela je bila postavljena temeljna usmeritev delovanja Zveze in njenih organov za **mandatno obdobje 1963–1966**. Tako se je pričelo drugo desetletje dela in življenja slovenskih tekstilcev.

II. kongres
Zveze inženirjev in
tehnikov tekstilcev
Jugoslavije –
l. 1964 v Zagrebu

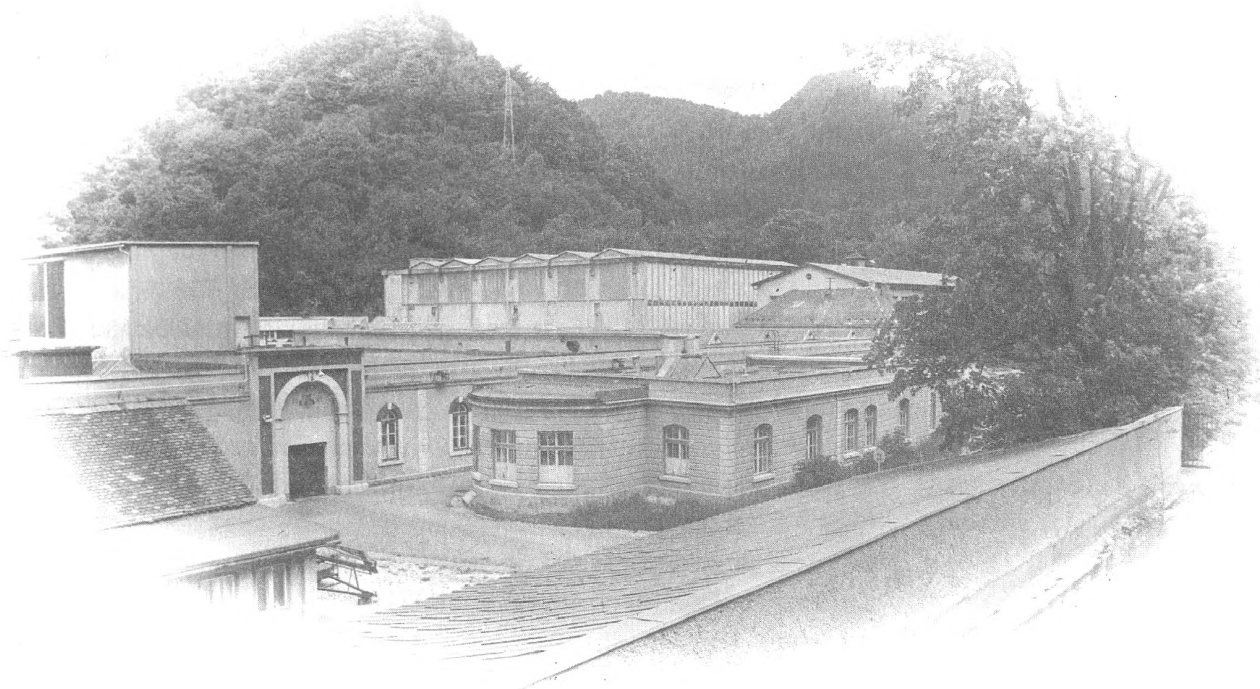
Slovenske tekstilce je zastopalo trideset delegatov. Ugotovitev kongresa: tekstilna industrija se z uvajanjem sodobnejše in produktivnejše opreme razvija iz delovno-intenzivne v kapitalno intenzivno, kar ji daje nov položaj in mesto v sklopu ostale industrije. V razmeroma kratkem času zasedanja je bilo podano gradivo v glavnih referatih in koreferatih. Z referati so sodelovali vrhunski slovenski strokovnjaki. Po razpravi je kongres sprejel zaključke, ki nakazujejo uspešnejšo pot naprej:

- *Dvig potrošnje tekstila od ca. šest kilogramov na prebivalca na evropsko povprečje 9,3 kg. V zvezi s to nalogo se postavlja potreba po tako organizirani proizvodnji, da bi z novimi proizvodi, modeli in modnimi kreacijami in sodobnejšimi tehnološkimi postopki postali prodajno zanimivejši doma in v svetu. Iniciativa na tem področju mora postati ena izmed prednostnih nalog tehnikov in inženirjev tekstilcev na njihovih delovnih mestih.*
- *V svetu je v zvezi z znanstveno-tehnološkimi dosežki in njihovo uporabnostjo v proizvodni praksi že uvedena avtomatizacija predilnih procesov, uvedba visokozmogljivih tkalskih in pletilnih strojev in visokoproduktivnih plemenitilnih naprav, ki nakazujejo preusmeritev celotne tekstilne proizvodnje.*
- *Vloga inženirjev in tehnikov, tako posameznikov kakor tudi društvene organizacije, je zelo velika in zahtevna. Vodstveni delavci so dolžni, da s svojim zgledom, znanjem in predlogi dejavno vplivajo na spremembe.*

Ob zaključku so na kongresu izvolili častne in zaslužne člane. Iz Slovenije so za zaslužne člane izvolili: prof. dr. Franja Kočevarja, Justo Lenardon, Jožeta Barbiča in Toneta Tadla.

4. Poglavje

Čas modernizacije, dviga proizvodnosti in kakovosti v 60-ih letih

Neskladje med primarci in konfekcionarji se je poglobilo

V letu 1964 je slovensko gospodarstvo doživljalo številne pretrese. Posebej močno so jo občutile tekstilna, usnjarska in lesna industrija. Zvezni in republiški organi so sprejeli nove ukrepe za stabilizacijo, za mirnejšo rast investicij in za skladno naraščanje osebnih dohodkov. Nakazane so bile ekonomske usmeritve, odstranitev vseh oblik neracionalnega poslovanja, subvencioniranje gospodarstva ter omogočanje intenzivnega gospodarjenja. To je pomenilo znižanje proizvodnih stroškov, uvajanje kooperacije, opuščanje drobne in neracionalne proizvodnje, uvedbo sodobne organizacije in čim večjo odgovornost pri izkoriščanju notranjih rezerv.

Tekstilna industrija se je znašla v številnih težavah, neke zaradi previsokih izvoznih obveznosti, druge spet zaradi nezadostnih količin uvoženega repromateriala in surovin, spet druge zaradi obojega. Zato so nekateri z nezaupanjem in skoraj malodušjem spremljali izvajanje novih ukrepov. Parole o množičnem odpuščanju delavcev so strahoma krožile po Sloveniji. Do tega na srečo ni prišlo. Bila pa je prisila za dvig produktivnosti in ekonomičnega gospodarjenja. V tekstilni industriji so začeli razmišljati o kooperaciji in specializaciji proizvodnje. Kljub intenzivnemu delu se je gospodarski položaj tekstilne industrije nenehno slabšal. Leto 1966 je bilo za tekstilno industrijo eno najtežjih po letu 1945. Do tega je prišlo zaradi neuravnoteženosti devizne bilance, materialne preskrbe s surovinami, sredstev za uvoz barvil in kemikalij, rezervnih delov in utenzilij.

V Sloveniji je bila materialna bilanca pokrita v trinajstih podjetjih z 29 % – 60 %, v treh tovarnah z 69 % – 71 %, pri ostalih 92,4 %, le pri konfekcijskih podjetjih 100 % in več, saj je tedanji sistem favoriziral finaliste kot nosilce izvoznih poslov. Prejemali so večjo devizno kvoto, ki bi morala biti prenesena na primarne proizvajalce – predilnice in tkalnice. Načrtovana dodeljena sredstva za uvoz v letu 1966 so znašala 5.511.245 \$, po načrtu tekstilne industrije pa bi potrebovala 6.730.000 \$, primanjkljaj – 1.218.755 \$ oziroma 22 % manj sredstev. S temi deviznimi sredstvi podjetja niso mogla pokriti potreb – občutno bi torej morala zmanjšati proizvodnjo ali pa poiskati storitveno delo t.j. »lon« posle. Poleg navedene problematike pri dodelitvi deviznih sredstev je obstajala še druga težava, to je neenako obravnavanje tekstilne industrije po repub-

likah. Tako je Jugobanka v Beogradu pri dodeljevanju sredstev po tako imenovanem sporazumu določala različno pokrivanje potreb – od 40 % na Hrvaškem in v Sloveniji, do 57 % in več v Srbiji. S tem je bila slovenska tekstilna industrija oškodovana za devizni priliv za tisti odstotek, ki so ga prejele posamezne druge republike. To je bila groba diskriminacija ter nepremišljeno favoriziranje konfekcijskih podjetij, ki v danem trenutku niso bila pripravljena sodelovati v okviru tekstilne reproviverige s predilci, tkalci in oplemenitelci. Ta sredstva so konfektionarji uporabljali za uvoz investicijske opreme in rezervnih delov, pa tudi za uvoz tkanin. Na sestanku, ki ga je na zahtevo primarne industrije organiziralo Poslovno združenje tekstilne industrije z direktorji tekstilnih podjetij, Gospodarske zbornice in drugih predstavnikov slovenskega gospodarstva, je bilo predlagano:

- analizira naj se sedanje stanje ter se temu stanju prilagodi proizvodnja;
- izdelati je treba proizvodne in prodajne programe ter pokriti del proizvodnje za izvoz v prvem trimesečju naslednjega leta;
- biro Poslovnega združenja bo na probleme nepokrite devizne bilance opozoril gospodarske forume, ki naj rešujejo problem. Gospodarska zbornica je obljubila pomoč;
- poslovno združenje bo izdelalo analizo asortimana izvoza in predlagalo asortiman, ki bi bil v ekonomskem smislu rentabilen;
- kolikor ne bo mogoče oskrbovati tekstilne industrije tako za domače potrebe kot za izvoz s potrebnimi surovinami, bodo v okviru združenja izdelali program zmanjševanja proizvodnje.

Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije s svojimi društvi je bila s članstvom tesno vpeta v tedanji čas in reševanje gospodarskega položaja podjetij.

Dejavnost stanovske zveze (1963–1966) – vpeta v industrijo in izobraževanje

Kriza, ki je zajela tekstilno industrijo, se je nenehno poglobljala. Iskanje rešitev je bila zato osrednja tema občnega zbora 1966. leta na Bledu. Vzroki, ki so privedli do takšnega stanja, so bili:

- nadzor nad cenami ni bil v skladu s ponudbo in povpraševanjem
- nekontroliran uvoz tekstilnih izdelkov
- nepravilna ureditev uvoza reprodukcijskega materiala

Stanovska združba
o iskanju rešitev iz krize ...

- težave pri izvozu tekstilnih izdelkov
- velike zapreke pri uvozu opreme za modernizacijo
- kupna moč prebivalstva se je zaradi omejevanj posojil zmanjšala.

Nakazani so bili tudi vzroki, ki so bili subjektivni vzroki podjetij, to so:

- individualizem, nepovezanost
- investira se sukcesivno, neusklajeno s skupnimi potrebami in možnostmi razvoja. Počasen napredek pri integraciji in specializaciji.
- produktivnost dela je kljub boljšim rezultatom še vedno nezadovoljljiva itd.

Za izboljšanje gospodarskega položaja so delegati sprejeli zaključke, obvezujoče za slovenske tekstilce:

»Tekstilna industrija SRS mora strniti svoje vrste. Odpraviti je treba individualizem, če gre za skupne interese. Povezovalno vlogo mora dosledneje izvajati Poslovno združenje tekstilne industrije. Le-ta naj bi v sodelovanju s podjetji – članicami opravljala dejavnosti raziskave trga, uvoza surovin in opreme, izvoza, deviznega poslovanja in drugih povezovalnih nalog.

V Sloveniji je zaposlenih 36.000 tekstilnih delavcev, kar predstavlja 16,5 % vseh zaposlenih v industriji. Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev, ki je soodgovorna pred industrijo in družbo, odločno zahteva, da se tekstilna industrija v gospodarskem prostoru enakopravno upošteva in da se loti reševanja predlaganih sistemskih rešitev ...«

Za občni zbor na Bledu sem prvič pripravil tajniško poročilo. Ni mi bilo težko, saj smo skupaj s člani republiškega upravnega odbora, strokovnih komisij in predsedniki društev zadovoljivo rešili zastavljene naloge.

Društveno dejavnost so označevali predvsem trije segmenti: poudarek na gospodarskih in strokovnih vprašanjih; utrjevanje in ustanavljanje novih društev; razširitev in vsebinska obogatitev dejavnosti društev. Republiški odbor, ki je imel 23 članov, je že drugo mandatno obdobje vodil **Franc Hvalec**. Imel je dvajset rednih in eno izredno sejo. Seje so potekale v tekstilnih podjetjih širom po Sloveniji; pretežno tam, kjer so društva imela svoj sedež. S tem je bil ustvarjen neposreden stik z društvu in članstvom.

Za naslednje mandatno obdobje so na tem občnem zboru vodstvo republiškega upravnega odbora in zveze poverili Tonetu Tadlu, tehničnemu direktorju tovarne *Utensilia* v Ljubljani. Delegati so izrekli zahvalo

dotedanjemu predsedniku inž. Francu Hvalcu za uspešno vodenje društva oziroma Zveze slovenskih tekstilcev.

Inž. Hvalec ni bil več zaposlen v tekstilni industriji, v letu 1965 je prevzel vodstvo kemične tovarne Zlatorog. Kljub temu je našel čas, da je svojo funkcijo opravljal do konca mandatne dobe. Za prizadevno in uspešno delo je bil na skupščini Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije 1970. izvoljen za zaslužnega člana Zveze.

Iz tajniškega poročila za moje prvo mandatno obdobje navajam bogato in živahno dejavnost stanovskih združb Spomladi leta 1966 je bilo ustanovljeno društvo ajdovskih tekstilcev, prvo društvo na Primorskem. Z včlanjevanjem tekstilcev še iz drugih tekstilnih podjetij Primorske se je društvo preimenovalo v Društvo inženirjev in tehnikov tekstilcev Primorske s sedežem v Ajdovščini. Tako se je število članov družine slovenskih tekstilcev skupno povečalo za 326 rednih in 298 izrednih članov. Skupaj je ZITTS združevala dvanajst samostojnih društev (DITT) s 1.111 rednimi in 600 izrednimi člani.

Pri republiškem odboru so delovale:

- komisija za kvalitetni znak – predsednik prof. dr. Franjo Kočever;
- komisija za izobraževanje in šolstvo – predsednica Justa Lenardon;
- komisija za terminologijo – predsednik prof. Viktor Lindtner;
- komisija za tisk – predsednik Jože Barbič in
- komisija za izdelavo novega statuta – predsednik inž. Mirko Pogačnik.

Komisija za *kvalitetni znak* je opravila najobsežnejše delo. Pravilniki in odredbe za izdajo kvalitetnega znaka so bili potrjeni. Čeprav se je tekstilna industrija spopadala z velikimi težavami, je dobila možnost, da svojo visoko kakovost izdelkov potrdi z znakom kakovosti. Prav tako je bila uspešna komisija za izobraževanje in šolstvo. Svojo dejavnost je razvila na področja: usposabljanje na delovnem mestu, dopolnilno izobraževanje mladega strokovnega kadra, sodelovanje s tekstilnim šolstvom, uvajanje mladih tehnikov in inženirjev v proizvodni proces in smiselni razvoj skozi obvezno stažiranje.

Dejavnost društev je bila vsestranska in vsebinsko bogata. Tako je mariborsko društvo organiziralo zvezno posvetovanje o produktivnosti

Dejavno strokovno-izobraževalno delo društev in vedno več novih članov ...

predilnic in tkalnic. Osvetlilo je probleme produktivnosti in sprejelo konkretne zaključke. Ljubljansko društvo je skupaj z oddelkom za tekstilno tehnologijo FNT organiziralo simpozij o najnovejših dosežkih v predelavi sintetičnih vlaken. Ti simpoziji so postali stalnica in se prirejajo še danes. Društvo Novo mesto je organiziralo odmeven in aktualen cikel predavanj o proizvodnji in lastnostih mešanice diolen – volna. Izdali so tudi zapiske o izkušnjah proizvodnje iz mešanic diolen – volna. Društvo Kamnik je prevzelo izdelavo elaborata o razvoju podjetja. Prikazal je optimalno mejo proizvodnje frotirja in kravata glede na potrebe domačega tržišča in možnosti prodaje na tujem trgu ob upoštevanju najnižjih proizvodnih stroškov. Prevzelo je tudi izdelavo proizvodno – investicijskega elaborata za Frotirko Delčevo. Predavanja priznanih slovenskih strokovnjakov, tudi iz inozemstva, so bila osrednja točka delovanja društva.

Na področju strokovnega tiska sta bila najdelavnejša mariborsko in celjsko društvo. Tako je mariborsko društvo izdalo *Tekstilni priročnik* in celjsko društvo *Priročnik za normiranje*.

Poročilo sem končal s citatom, katerega vsebina je še danes aktualna:

»Naša strokovna organizacija ni sama sebi namen niti ni »cehovska«, temveč želi z umskimi kapacitetami svojih članov – strokovnjakov vseh stopenj aktivno sodelovati pri reševanju skupnih nalog s področja tekstilstva. Naš čas zahteva pri izvorševanju nalog žrtve in predanost, zahteva visoko strokovnost in srčnost vsakega od nas. Zavedamo se, da ni uspeha brez truda in da ne moremo zahtevati nekaj, česar nismo zaslužili in česar nismo vredni.«

Ob zahvali za uspešno sodelovanje sem se posebej zahvalil **Justi Lenardon** in **Tončki Tomšič**, ki sta mi nesebično stali ob strani in mi uravnavali prve korake v družinski krog slovenskih tekstilcev.

Justa Lenardon je bila absolventka devete generacije (1940) Tehniške tekstilne šole v Kranju. Svojo življenjsko pot je zapisala razvoju mariborske tekstilne industrije in slovenskemu tekstilnemu šolstvu. Kot mlada tekstilnica se je zaposlila v obratu Sukančarna tekstilne tovarne Hutter. Njen strokovni razvoj je prekinila vojna. Kot mlada slovenska razumnica se je z bratom vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Vso krutost okupacije je spoznala, ko so jo skupaj s hčerko – dojenčkom internirali v Nemčijo. S hčerko sta se leta 1945 vrnila. Ponovno se je zaposlila v Mariborski tekstilni tovarni. Ostala ji je zvesta vse do upokojitve.

Delovni zanos, strokovnost in ljubezen do svojega stanu so bili spremeljevalci njene uspešne življenjske poti. Po zasedbi odgovornih mest v proizvodnji in upravi je leta 1960 prevzela novo nalogo vodje tovarniškega izobraževalnega centra. Organizacija in vodenje centra je postala njena življenjska naloga. Pod njenim vodstvom se je razvil v vodilni izobraževalni tekstilni center Jugoslavije. Poleg delavcev, mojstrov, učencev, dijakov in tehnikov so se izobraževali tudi kadri nastajajočih tekstilnih podjetij v Črni gori, Bosni in Makedoniji. Njena visoka strokovnost in človeška toplina je bila zakladnica, iz katere smo se oplajali njeni sodelavci in učenci. Moje srečanje z njo sega v leto 1960, ko je bila organizatorica in vodja šestmesečnih tečajev za pridobitev kvalifikacije.

Vpisala se je v zgodovino slovenskega tekstilnega šolstva in zgodovino združevanja slovenskih tekstilcev. Kot predvojna članica društva slovenskih absolventov tekstilnih šol se je po vojni vključila v sekcijo tekstilnih inženirjev in tehnikov pri društvu inženirjev in tehnikov Maribor. Bila je med ustanovitelji slovenskega tekstilnega društva. Justi Lenardon so slovenski tekstilci zaupali mesto prvega tajnika društva. To pionirsko nalogo je odgovorno in uspešno opravljala deset let do leta 1963. Njena pomoč in nasveti, podprti z bogatimi življenjskimi izkušnjami, so bili nadvse dragoceni. Bila nam je vzor tekstilke, neutrudljive delavnosti in plodne ustvarjalnosti. Njeno življenjsko delo je vtakano v rast in razvoj slovenskega tekstilstva in združbe slovenskih tekstilcev. Z vero v prihodnost je stopila med velikane in vzornike generacij tekstilcev Slovenije.

Tekstilstvu in društvu slovenskih tekstilcev se je zapisala tudi **Tončka Tomšič**. »Naša dobra gospa Tončka«, tako so jo klicali študentje, sodelavci in prijatelji. Njen kabinet je bil pravi živžav obiskovalcev. No, gospa Tončka kljub preobilici dela ni bila nerazpoložena, za vsakega je imela prijazno besedo in topel nasmeh. Občudovali smo jo, njen delovni zanos in pripravljenost pomagati in svetovati. Spoznal sem jo na občnem zboru po izvolitvi za tajnika. Predstavil mi jo je predsednik ljubljanskega društva prof. Smolik z besedami: »To je naša dobra gospa Tončka, duša in srce ljubljanskega društva.« Pribil je: »Če boš kaj potreboval, se obrni na njo, rada ti bo pomagala. Res, njena pomoč in nasveti so mi bili dolga leta sodelovanja nadvse dragoceni.« Rad sem zahajal na Snežniško 5, službeno pa tudi na prijeten zasebni pogovor. Bila je neposredna, polna življenjskih modrosti in resnic, ki jih je potrdila njena življenjska pot, ki ni bila vedno prijazna do nje.

Justa Lenardon, prva tajnica republiškega društva DITTS in kasneje ZITTS ...

Tončka Tomšič je več kot štiri desetletja prizadevano delala v društvu tekstilcev Ljubljana (najprej kot tajnica, kasneje kot blagajnik).

Tehnično tekstilno šolo je dokončala 1941. leta na pragu druge svetovne vojne. Zaposlila se je v tovarni Hutter v Mariboru. Po vojni jo je službeno pot vodila v tekstilna podjetja v Novem mestu, Vižmarjih, Domžalah in Ljubljani. Na oddelku za tekstilno tehnologijo FNT se je zaposlila 1958. leta kot tehnični sodelavec. Celih 12 let je sodelovala kot pomočnik profesorjem in asistentov pri predavanjih in vajah. Študentom je s svojimi strokovnimi izkušnjami pomagala pri opravljanju strokovnih vaj. Do upokojitve je zadnjih sedem let vodila pisarno inštituta za tekstilno tehnologijo.

Podani podatki so skopi, saj zelo nerada govori o sebi, o svojem življenju, ki je bilo razpeto med skrbjo za otroke in službenimi dolžnostmi.

Razživi se ob spominih na skupno delo v društvu slovenskih tekstilcev, prav posebej pri delovanju njenega dragega društva – ljubljanskih tekstilcev, katerega tajnik je bila enaindvajset let. Leta 1980 je prevzela blagajniške posle, ki jih je vodila vse do konca leta 2000. S svojo srčnostjo, dobroto, strokovno zagnanostjo, z delom za naš danes in jutri je stopila med vzornike generacij slovenskih tekstilcev.

Ustanovitev komisije za sodelovanje na področju kakovosti

Posebno po reformi je zašla tekstilna industrija v velike težave. Iskale so se rešitve na vseh ravneh. Tako se je porodila misel, da bi poživili sodelovanje med podjetji na področju kakovosti, še več, delo naj ne bi bilo omejeno samo na standarde, temveč bi seglo še dlje.

Po več uvodnih razgovorih, vodil jih je Jože Zupan, tekst. inž., vodja kontrolne službe v Bombažni predilnici in tkalnici Tržič, s predstavniki kontrolnih oddelkov tekstilnih tovarn, MTT Maribor, Tekstilindusom Kranj, Novoteksom Novo Mesto in Tekstilno tovarno Prebold, je bilo sklenjeno, da se ustanovi pripravljalni odbor za ustanovitev **komisije za sodelovanje na področju kontrole kakovosti**.

Po potrditvi na republiškem upravnem odboru se je novoustanovljena komisija 27. 11. 1967 sestala na svoji prvi seji.

Glavne točke programa so bile: enoten nastop na tržišču, izboljšanje kakovosti izdelkov, centralna kontrola, povezava s konfeksionarji ter sorodnimi podjetji in ustanovami.

Naslednje leto so se zaradi funkcionalnosti dela ustanovile delovne skupine, ki so zajemale več tekstilnih tovarn mariborskega, celjskega, ljubljanskega, gorenjskega in dolenskega področja.

Zaradi vse večje pomembnosti kakovosti je bila 1971. leta oblikovana komisija pri Gospodarski zbornici Slovenije. Njena naloga je bila predvsem koordinacija dela na področju kakovosti.

Večina pravilnikov o enotnem ocenjevanju kakovosti proizvodov v tekstilni industriji, atestiranju uvoženega tekstila, enotnih obrazcev in postopkov so plod dejavnosti komisije in široko razpredene mreže sodelavcev. Na področju standardizacije je bilo zaradi boljše organiziranosti več uspešnih akcij, predvsem v zvezi z izdelavo novih standardov.

Komisija je svojo aktivnost še povečala v letu kakovosti 1973. Za uvod v leto kakovosti je bilo izvedeno zvezno posvetovanje *Zagotavljanje in zaščita kakovosti prej v tekstilni industriji*. Sledila so posvetovanja: *Vzdrževanje strojev in naprav, glede na kakovost s posebnim poudarkom na konfekcijsko industrijo*. *Individualizacija blaga in storitev ter tržišče in Organizacija in nagrajevanje ter stroški kakovosti v tekstilnih podjetjih*.

Za pionirsko delo na področju sodelovanja tekstilnih podjetij Slovenije na področju kakovosti in ustanovitvi komisije pri ZITT Slovenije in pri Svetu za oblačilno stroko GZS gre zasluga mlademu, s srcem predanemu tekstilcu, inž. **Jožetu Zupanu**. Dolga leta je kot predsednik uspešno opravljal koordinacijsko in inovacijsko delo med tekstilnimi podjetji na področju kakovosti. Njegova bogata bibliografija potrjuje ogromno strokovno delo, ki ga je opravil na področju »kakovosti« v najširšem smislu.

Prvi koraki na področju slovenske tekstilne terminologije

Problem slovenskega tekstilnega izrazoslovja sega v leto 1930, ko je bila ustanovljena prva tekstilna šola na Slovenskem. Slovenske izraze so iskali predvsem v ljudskem besedilu hribovitih predelov Gorenjske in v Beli krajini, kjer se je še ohranila izumirajoča ročna in obrtniška predelava lanu, konoplje in volne. Ohranjeni zakladi ljudskega besedišča so bili dragocen temelj novega tekstilnega izrazja, niso pa mogli izpolniti vseh

potreb, ki so nastajale z napredkom tekstilne tehnologije in znanosti v svetu. Glede na to so bili prisiljeni iskati druge vire za pravilno izražanje v stroki. Šli so po sledi vzorcev v ljudskem besedišču in tehničnem izrazoslovju drugih slovanskih narodov, posebno češkem. Čehi so imeli izmed vseh slovanskih narodov najstarejšo tradicijo v tekstilni industriji in v šolstvu. Osvajali so med njimi samo tiste tuje termine, ki so bili mednarodno ustaljeni, izogibali so se ustvarjanju novih iz sestavljenih besed. Slovenske izraze, ki so jih uporabljali na tekstilni šoli v Kranju, je zbral ravnatelj šole Črtomir Zorec ter izdal prvi samostojni zvezek *Slovenska tekstilna terminologija, predlogi za določitev najnujnejših izrazov v predilski, tkalski in apreterski stroki* (izdala Državna tekstilna šola v Kranju 1947. leta, 57 strani, cikl.)

Projekt – prvi slovenski
tekstilni slovar postaja
resničnost

Z ustanovitvijo tekstilnega odseka na FNT Univerze v Ljubljani se je skrb za slovensko izrazoslovje povečala. Najbolj pereče probleme so reševali na neuradnih sestankih učnega osebja, ki so bile vsak mesec v klubu znanstvenih delavcev. Tekstilna podjetja so problem tekstilnega izrazoslovja reševala ob izdaji jubilejnih zbornikov, v tovarniških časopisih in pri izdaji lastnih katalogov. Izrazi v teh publikacijah so bili v večini primerov pravilni, saj podjetja niso varčevala s sredstvi za čimboljši jezikovni pregled. Da bi delo končno organizirano steklo, je republiški upravni odbor Društva (1958) imenoval terminološko komisijo pri društvu slovenskih tekstilcev. Vodstvo komisije je bilo poverjeno višjemu predavatelju **Viktorju Lindtnerju**. Kljub velikim naporom, da bi delo steklo, do vidnejših rezultatov ni prišlo. Preobremenjenost članov komisije, delno pa tudi pomanjkanje denarnih sredstev za nastavitev izkušenega slavista v izrazoslovju, sta blokirala delo. Tako je skrb za slovensko tekstilno izrazoslovje ostala na profesorjih v mejah oddelka za tekstilno tehnologijo. Preteči je moralo še nekaj let, da je delo terminološke komisije pri Zvezi slovenskih tekstilcev prevzel dipl. inž. **Vlado Halužan** iz Tržiča. Opravil je pionirsko delo za bodoči Tekstilni tehniški slovar.

Prvič je o delu na slovenskem strokovnem tekstilnem izrazoslovju leta 1962 poročal predsednik terminološke komisije pri društvu slovenskih tekstilcev prof. inž. Viktor Lindtner.

Pobudo za delo terminološke komisije je dal prof. dr. **Franjo Kočever**. Na blejskem posvetovanju o standardizaciji (1962) je imel referat: *Standardizacija važnih terminov s področja tekstilnih surovin in preiskav*. Obdelal

je ca. 480 izrazov v angleškem, srbohrvaškem, nemškem in slovenskem jeziku. Tudi ljubljanska podružnica je v svoj delovni program vključila delo na tekstilnem izrazoslovju: »Skupaj z oddelkom za tekstilno tehnologijo pri FNT so pripravljali temeljne izraze v predilstvu, tkalstvu in oplemenitilstvu. Spiske predlaganih slovenskih strokovnih izrazov so posredovali člans-tvu v pregled, dopolnilo in popravke«.

Iz poročila prof. Lindtnerja leto kasneje: »Profesorji strokovnih predmetov so s svojega področja zbrali lepo število strokovnih izrazov, ki čakajo na pregled in ureditev po ustreznih načelih. V kratkem se bo sestala terminološka komisija, ki bo skupaj s prof. dr. Franjem Kočevarjem, članom terminološke komisije pri SAZU, določila način zbiranja in urejanja doslej zbranega gradiva. Kljub nekajletnim naporom je delo na tekstilnem izrazoslovju ostalo v mejah oddelka za tekstilno tehnologijo, kjer so občasno izdajali zvezke s temeljnimi strokovni-mi izrazi za predilstvo, tkalstvo, oplemenitenje in pletilstvo. Na pobudo tržiš-kega društva in mladega entuziasta inž. Vladimirja Halužana je bila v jeseni 1968 imenovana nova komisija za terminologijo z osnovno nalogo izdaje pre-ga slovenskega strokovnega tekstilnega slovarja. Odločili so se, da s pomočjo strokovnjakov s fakultete, tekstilnih strokovnih šol in strokovnjakov v podjetjih zberejo gradivo za nemško-angleški slovenski besednjak tekstilnih izrazov ozi-ro-ma ustrezní dvojezični slovar.

Komisija se je pri zbiranju gradiva oprla na šestjezični tekstilni slovar ITS TEXTILE GUIDE z več kot 26.000 izrazi z vseh področij tekstilstva. Vse izra-ze iz slovarja je inž. Halužan izpisal na listke in jih uredil v kartoteke. Grupi-rane so bile po področjih – predenje, tkanje, pletenje, konfekcija, kemija in oplemenitenje. Prevajanje teh izrazov je bila najtežavnejša naloga. Zato je delo kljub izredni prizadevnosti predsednika inž. Halužana, specialistov strokovnja-kov – prevajalcev je bilo namreč zelo malo – počasi napredovalo. Da bi zajeli čimširši krog sodelavcev, so pri društvi ustanovili podskupine, ki so združeva-le člane, pripravljene sodelovati na tem področju in brezplačno žrtvovati del svojega prostega časa.«

»Predenje obsega deset obrokov (obrok je enota 120 do 150 listkov). Do danes je tri obroke obdelal prof. Gregorič, 3 obroke so poslali člani društva iz Maribora en obrok prof. Ravnik iz tekstilne šole v Kranju.

- Tkanja je tudi deset obrokov. Vseh deset je prevedel prof. Stupica, Mariborčani so obdelali že tri četrtnine, po eno desetino pa predavatelji Srednje tek-stilne šole v Kranju in strokovnjaki iz Tekstilne tovarne Prebold.

Kako je potekalo delo?
 Iz poročila inž. Halužana na plenumu ZITTS,
 25. maja 1968

- *Konfekcije je za dva obroka. Vse besede s tega področja so obdelali predavatelji H. Samuda, A. Preskar, prof. V. Savnik in F. Voglar.*
- *Pletenja je nekoliko več. Prof. V. Savnik in F. Voglar sta opravila več kot tri četrtine tega dela.*
- *Plemenitenje je spet zasedlo 10 obrokov. Prof. I. Stojkovič, V. Lindtner, R. Šegula in D. Kimovec so opravili že več kot tri četrtine dela. Prof. S. Seliškar je obdelal dva, Mariborčani pa tri obroke.*
- *Kemije je šestnajst obrokov. Strokovnjaki iz Tekstilindusa so obdelali 6 obrokov, enega pa Mariborčani.*

Surovine in preizkušanje zajemajo 4 obroke. Prevoda še ni. Področje obdelujeta inž. V. Beninger in prof. dr. F. Kočevar.

Zelo resno in odgovorno so se dela lotili na Oddelku za tekstilno tehnologijo pri FNT. V Mariboru je uspelo nosilcu podskupine A. Travnu vključiti v prevajanje in obdelavo mariborske tekstilce, večjo pomoč pa so obljubili na kranjski tekstilni šoli.

Še nekaj o splošnem delu slovarja. Obsega 110 obrokov (deset polmetrskih lesenih škatel). Preveden je en obrok v tekstilni tovarni Polzela, na kranjski tekstilni šoli po en obrok prof. M. Stupica in H. Samuda, dva v Utenziliji, po tri iz Kamnika, Maribora, Novega Mesta in Prebolda. Tekstilci iz Jarš in Kranja so obdelali 4 obroke, mladi iz tekstilnega odseka 6 obrokov, inž. T. Završnik 7 in tržiški tekstilci 30, torej skupno 70 obrokov.

Statistika ni popolna, saj zajema le prevedeno in poslano gradivo, ne pa tistega, ki je sicer že prevedeno, pa ga komisija še ni dobila«.

V Šmarjeških toplicah
1971. leta je
inž. Halužan poročal:

»V zadnjih treh letih smo ob pomoči velikega števila slovenskih tekstilcev, ki se kakorkoli ukvarjajo s slovensko tekstilno terminologijo in skrbe za klene domače besede, zbrali za vsake izmed 26.000 besed že omenjenega slovarja, katerega vsebino smo prepisali na kartice in jo uvrstili glede na pripadnost v eno izmed področij (predilstvo, tkalstvo, pletilstvo in konfekcija, plemenitenje, surovine in preskušanje, kemija, splošni tekstilni izrazi po enega do pet predlogov).

Amatersko delo se je po tej stopnji nekoliko ustavilo. Komisija sodi, da ga je mogoče (in treba) končati z angažiranjem strokovnjakov za posamezna področja, ki bi ob pomoči sodelavcev uskladili zbrane predloge in jih predali tehniški sekciji terminološke komisije pri SAZU, ki nam je pripravljena gradivo redigirati.

V zadnjem letu smo zaključili usklajevanje splošnega dela slovarja (nekaj manj kot 15.000 besed), tehniška sekcija terminološke komisije pri SAZU nam je ob enem z izrazi s področja kemije del gradiva tega splošnega dela vzela v pretres.

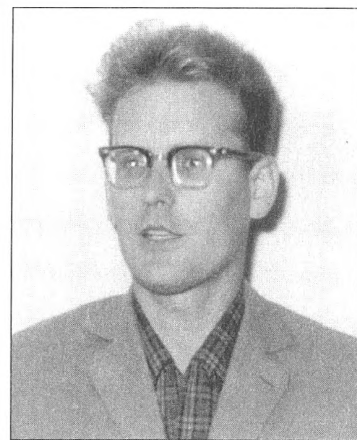
Žal smo po treh letih dela le morali priznati, da brez sredstev, ki jih Zveza nima, prepotrebne naloge ne bomo mogli končati. Morda smo bili pri iskanju finančne pomoči premalo uporni in premalo iznajdljivi, vendar so nam vsi dosežani poskusi pokazali, da nihče noče oddvojiti dela svojih razpoložljivih sredstev za tovrstne namene. Tekstilna industrija, kateri je slovar predvsem namenjen, nam bo priskočila na pomoč, tako vsaj upamo, pri zadnji fazi, prodaji».

To je bilo zadnje poročilo inž. **Vladimirja Halužana**. Meseca julija 1972 se je v steni Špika v Julijskih Alpah smrtno ponesrečil. Gore so ga grobo zavrnile, kot da ne bi vedele, da prihaja k njim z odprtim srcem in najčistejšimi nameni. Pri njih je iskal potrditve svojega bistva, popolnosti in prepotrebne sprostitev po velikih naporih pri delu.

Vlado Halužan se je rodil 1. 12. 1937 v Trziču. Srednjo tekstilno šolo je končal v Kranju leta 1955, diplomiral je leta 1961 na oddelku za tekstilno tehnologijo pri FNT v Ljubljani. Ob koncu študija je dobil prvo družbeno priznanje – Prešernovo nagrado za svoje diplomsko delo. Kmalu po diplomi in že v začetku dela v domači tovarni BPT v Trziču je postal član republiškega upravnega odbora slovenskih tekstilcev. Začel je veliko delo, zaradi katerega bo ostalo njegovo ime v tekstilni strokovni literaturi. Pripravil in sestavil je tekstilni slovar, katerega prvi del je bil že v obdelavi pri terminološki komisiji SAZU. V stroki, ki ji je posvetil vse delo, pa je nastala vrzel in nedokončani načrti. Slovenski tekstilci so ga uvrstili med velikane tekstilstva.

Kaj smo izgubili z inž. Halužanom, smo dognali ob dejstvu, da moramo njegovo začeto delo nadaljevati in dokončati. Najprej smo iz Trziča v Maribor preselili vso dokumentacijo. Vodja izobraževalnega centra MTT Justa Lenardon je v stavbi centra odstopila sobo, kjer smo vso dokumentacijo uskladiščili.

Delo na slovarju se je nadaljevalo po dveh letih, januarja 1975. Imenovan je bil redakcijski odbor in nosilci glavnih smeri. Za predsednika je bil imenovan dr. inž. **Jože Kolarič** in člani: prof. dr. **Alojz Gregorič**, inž. **Stanislav Pesjak**, **Jože Barlič** in za tehniškega sekretarja inž. **Viljem Beninger**.

Vlado Halužan je sestavil tekstilni slovar

Pričela se je ena od najtežavnejših faz, ponovna ureditev dokumentacije. Čeprav se je inž. V. Beninger z veliko zagnanostjo in požrtvovalnostjo lotil tega dela, je po dveh letih težaškega urejanja moral priznati, da ni zaželenih rezultatov. Republiški upravni odbor je imenoval za urednika **Antona Travn**a, ki je že sodeloval s pokojnim inž. Halužanom pri začetnem delu na tekstilnem slovarju.

Delo je prevzela **nov**o imenovana terminološka komisija v sestavi: predsednik prof. dr. **Alojz Gregorič**, prof. dr. **Franjo Kočev**ar, profesorji **Maksej Stupica**, **Demeter Kimovec**, **Viktor Savnik**, prof. dr. **Rudi Šegula** in **Alenka Raič**, prof. slovenskega jezika.

Srečujoč se z velikimi težavami, odkloni, spremembami in financami in ob maksimalnem angažiranju tehničnega urednika Antona Travn, ki je delo vodil, je bil konec leta prvi snopič tehničnega tekstilnega slovarja pripravljen za objavo v zadnji številki Tekstilca letnika 1979. Zaradi finančnih težav je bila sprejeta odločitev, da se slovar objavlja v snopičih kot priloga Tekstilca. Vsaka objava naj obsega 8 strani (tiskarsko polo). Člani društva, prejemniki glasila, naj snopiče hranijo, po končanem izhajanju jim jih bodo vezali v knjigo. Naklada Tekstilca je bila v letu 1980 ca. 3000 izvodov, 2500 izvodov za člane društva, 500 izvodov za podjetja in ustanove. Uredništvo je natisnilo še 400 izvodov za vezavo v knjigo za neposredno prodajo.

Konec leta 1982 je bil v Tekstilcu objavljen zadnji snopič slovarja. V začetku leta 1983 je mariborska tiskarna pričela vezavo snopičev za člane, vezala in opremila je tudi 350 izvodov knjig slovarja.

Tako je ob desetletnici smrti inž. Vlada Halužana, ki je opravil pionirsko in glavno delo, nadaljevali pa so ga njegovi sodelavci in posamezniki, tehnični tekstilni slovar pripravljen za izdajo. Za vse slovenske tekstilce in vse, ki so bili povezani s tekstilstvom, je bil to velik dan. Slovensko tekstilstvo je dobilo svojo prvo domačo – slovensko strokovno besedo.

Slovar je obsegal 300 strani formata A 4. Vsebuje: 1785 gesel iz predilstva, 2325 iz tkalstva, 2500 gesel iz plemenilstva, 1277 iz pletilstva, 402 iz konfekcije, 2075 iz kemije in 5000 gesel iz splošne tekstilne rabe. Slovar je trojezičen: nemško-angleško-slovenski, urejen po abecednem redu. Slovar je Zveza posvetila inž. Vladimirju Halužanu.

Končalo se je veliko delo slovenskih tekstilcev. Tehnični tekstilni slovar je bil tudi najlepše darilo ob 30-letnici povojnega društva ter 45-letnici ustanovitve prvega društva tekstilcev, absolventov tekstilnih šol.

Ekonomska dogajanja ob koncu 60-ih let ...

Obdobje med rednim občnim zborom junija 1966, plenumom maja 1968 v Dobrni, občnim zborom maja 1970 v Radencih in plenumom oktobra 1972 v Šmarjeških Toplicah, označujejo velike gospodarske spremembe in ekonomska dogajanja, ki so tekstilno industrijo najbolj prizadeli.

Odmevni javni nastopi
tekstilcev ...

Zlasti po plenumu v Dobrni je bilo jasno postavljeno, da se morajo Zveza in društva dejavno vključiti v razreševanje nastale problematike. Republiški upravni odbor se je zavedal, da zadanih nalog sam ne bo mogel voditi. Imenoval je delovno skupino, ki so jo sestavljali priznani gospodarstveniki – tekstilci. Delovna skupina se je preimenovala v »komisijo za gospodarska vprašanja«, katere vodstvo je prevzel **Stanislav Dolenc-Luka**, pomočnik glavnega direktorja Poslovnega združenja tekstilne industrije Ljubljana in od 1. 1970 njen glavni direktor.

Naloge komisije so bile: sodelovanje pri postavitvi sistemskih rešitev – blagovnih režimov, carin, izvoznih stimulacij, davkov in drugih ekonomskih inštrumentov, pomembnih za razvoj tekstilne industrije; spremljanje odredb in določil s področja surovin, cen na domačem in tujem tržišču; izvajanje samoupravnih sporazumov, predvsem tistih, ki vplivajo na rezultate gospodarjenja; sodelovanje pri izdelavi srednjeročnega programa, integracijskih procesov ter sodelovanje z gospodarskimi institucijami.

Tako zastavljen program je komisija pričela uresničevati. Sprožila je vrsto odmevnih akcij, nekatere že na robu dovoljenega za tisti čas, s ciljem reševanja težav tekstilne industrije.

V maju 1967 je bilo organizirano odmevno posvetovanje z direktorji tkalnic, tema razprav pa so bili možni ukrepi za izboljšanje stanja. Razprava se je osredotočila na tri bistvena vprašanja:

- uvoz tekstilnih proizvodov, za katere ne veljajo predpisi kot za domače proizvode, kar je velika diskriminacija domače industrije;

- priprave na devizni sistem za l. 1968: slovenska podjetja naj bodo v enakopravnem položaju s podjetji v drugih republikah, zlasti s podjetji v Srbiji, ki so privilegirana;
- trgovina ne sme uporabljati finančnih sredstev, ki jih dolguje domačim metražerjem, za nakup uvoženega blaga. Dogovorjeno je bilo, da se zaradi nemogoče situacije na tržišču, ki potiska industrijo v krizo, ta združi in nastopi enotno: prvič – na republiški ravni s pomočjo GZS, Poslovnim združenjem za tekstilno industrijo in panožnim sindikatom v zvezi s problematiko, ki zadeva vsa podjetja, drugič pri sodelovanju posameznih podjetij z drugimi.

V juniju 1968 je bil posvet o težavah uvoza tekstila in vplivu le-tega na domačo tekstilno industrijo. Tekstilci niso proti intervencijskemu uvozu, ki naj bi dopolnjeval ponudbo domače proizvodnje, so pa proti uvozu takih proizvodov, ki se proizvajajo doma v zadostnih količinah in ustrezni kakovosti. V letu 1967 je bilo uvoženega blaga za široko potrošnjo v vrednosti 57,6 milijonov dolarjev, v letu 1969 je bil uvoz večji za 46 % in v letu 1970 se je še povečal za 80 %. Posledica so bila polna skladišča gotovega blaga v podjetjih. Zveza je na predlog komisije sklicala tiskovno konferenco ter tako seznanila javnost s težavami, ki jih oblasti niso bile pripravljene reševati. Dokaj tvegano dejanje, ki pa je imelo velik odmev v javnosti. Na žalost so tekstilcem načrtovane javne nastope preprečili, ocenjeni so bili kot politično škodljivi.

Kljub negativnim ocenam delovanja Zveze je ta septembra 1968 organizirala posvetovanje s proizvajalci metražnega blaga in konfekcije.

Sprejeta so bila priporočila za tesnejšo partnerstvo med metražerji in rastočo konfekcijsko industrijo.

1. Podjetja naj bi intenzivneje pristopila k preučevanju tržišča. Ustanovili naj bi se oddelki za raziskavo tržišča.
2. Metražerji morajo konfekcijski industriji zagotoviti kakovost, pestrost in modni dizajn ter ustrezne cene in pravočasnost dobave. Proizvodnja mora upoštevati modne trende, uvajati nove vrste surovin in sodobne tehnološke postopke.
3. Poslovnost med partnerjema naj se odraža tako na komercialnem kot na tehničnem področju.
4. Oba partnerja sta poklicana izobraževati prodajalce in potrošnike o značilnostih, uporabnosti in negi tekstilnih proizvodov.

5. Konfekcija naj v večji meri pokriva svoje potrebe z domačimi tkaninami.
6. Zveza s svojimi društvi in članstvom bo pri izvajanju priporočil dejavno sodelovala v okviru pristojnosti in možnosti.

Prizadevanja zveze skupaj s Poslovnim združenjem so se nadaljevala. Tako je prišlo do obiska pri predsedniku Gospodarske zbornice Leopoldu Kresetu. Obljubljeno je bilo, da bo predloge slovenskih tekstilcev zbornica preučila in ukrepala. Pozval je Zvezo, naj nadaljuje s prizadevanji za izboljšanje gospodarskega položaja tekstilne industrije. Izpostavil je zahtevo po dejavnem sodelovanju pri sestavi perspektivnih planov razvoja in načrtovanih integracijskih procesov.

Leta 1970 je Zveza od GZS prevzela nalogo izdelati novo nomenklaturu poklicev za slovensko tekstilno industrijo. Do tedaj so bili poklici razvrščeni po osnovnih enotah dela – delovnih mestih, kar je bil odraz tradicije, ne pa po potrebnih poklicnih dejavnostih.

Nomenklatura je bila 1971 izdelana in usklajena po dejavnostih. Predstavlja pregled poklicev, ki jih zahteva organiziran proizvodni proces v tekstilni industriji. Ta nomenklatura poklicev je bila osnova za izdelavo učnih načrtov v tekstilnem šolstvu. Tudi na tem področju so dejavno sodelovale republiška komisija za šolstvo in izobraževanje in društvene komisije, ki so delovale pri društvu.

Kronisti, ki so predstavljali **Stanislava Dolenca** ob njegovih življenjskih mejnikih, so si bili edini – da je bil na čelu vodilnih ljudi v nabojni konicni slovenske tekstilne industrije. Bil je mož tekstilne stroke, ki je svoje poklicno življenje posvetil slovenskemu tekstilstvu. Prizadeval si je hoditi v korak z dosežki in kriteriji evropske tekstilne industrije in jih v marsičem tudi presegati. Pri delu je znal in mogel širše zajemati gospodarske, razvojne in poslovne vidike slovenskega gospodarstva in se uveljaviti na pomembnih mestih narodnega gospodarstva in politike, in to v času, ko se ni bilo lahko prebijati skozi goščavo administrativno-planjskih in drugače spolitiziranih ovir, ki niso vedno dopuščale svobodnega razmaha tržnih odnosov našega gospodarstva in tekstilne industrije še posebej. V njemu lastnem slogu je prizadevno, zavzeto in preudarno krčil pota gospodarskega napredka in hkrati doživljal uspehe, krče in prelome, ki so jih vsiljevali čas in razmere.

Stanislav Dolenc –
eden vodilnih tekstilcev
v prelomnih časih
slovenskega gospodarstva

Stanislav Dolenc, eden vodilnih tekstilcev v prelomnih časih tekstilne industrije v 70-ih letih

Stanislav Dolenc je bil absolvent tkalskega odseka XIII. generacije (1948) Tehniške tekstilne šole v Kranju. Kot mlad tekstilni tehnik se je vrnil v rodno Novo mesto, kjer se je zaposlil v podjetju Novoteks. Kaj kmalu je prevzel odgovorno mesto obratovodje, nato mesto tehničnega vodje in v 1953 mesto direktorja podjetja. Celih devet let je bil na čelu Novoteksa. Novomeščani so ga zaradi izredne priljubljenosti in visoke strokovnosti izvolili za župana mesta. Kaj kmalu so ga poklicali v Ljubljano, kjer je prevzel mesto podpredsednika okraja Ljubljana, od leta 1963 do 1967 je bil profesionalni predsednik odbora za proizvodnjo in promet pri Skupščini SRS. Od 1964 je bil tudi poslanec republiškega zbora.

Stane Dolenc ni bil zadovoljen, želel si je nazaj med tekstilce, svoje prijatelje, ki so bojevali bitko za obstoj in nadaljnji razvoj. Svoje mesto je našel 1967. leta, ko je bil imenovan za pomočnika glavnega direktorja Poslovnega združenja tekstilne industrije TOZD Unitex. Leta 1970 je bil postavljen za njegovega glavnega direktorja. To je bil čas nezadržane rasti izvoza in utrjevanja tekstilne industrije v svetu, obenem pa čas njegovega kriznega obdobja. Bil je čas, ko je prevzel najodgovornejše mesto v Zvezi tekstilcev Slovenije – predsedstvo gospodarske komisije. Bil je njen strateg in usmerjevalec številnih odmevnih akcij.

Velik je njegov tvorni delež, ki ga je vgrajeval v tekstilno industrijo kot pomemben člen slovenskega gospodarstva. Za njegov velik prispevek pri razvoju slovenske tekstilne industrije in njenega strokovnega društva je bil imenovan za zaslužnega in častnega člana Zveze slovenskih tekstilcev. S svojim delom se je zapisal med velike može tekstilstva Slovenije.

Poskus ukinitve oddelka za tekstilno tehnologijo pri FNT Ljubljana

Sekretariat za prosveto in kulturo SRS se je v svojem akcijskem programu za leto 1968 zavzemal za ukinitve tekstilnega oddelka, ki naj bi ga kot tehnološko usmeritev priključili oddelku za kemijo. Študijska komisija oddelka za kemijo je že izdelala predlog priključitve k oddelku.

Zveza tekstilcev je skupaj s predstavniki oddelka za tekstilno tehnologijo sprožila oster protest. Na 12. seji republiškega upravnega odbora so bila v navzočnosti predstojnika oddelka prof. dr. L. Jerovca, prof. dr. Kočvarja in predsednika upravnega odbora PZ inž. M. Pinterja sprejeta stališča slovenskih tekstilcev za nadaljnji obstoj tekstilnega visokega šolstva. Strokovno so stališča opredelili na sestanku predstavnikov tekstilne

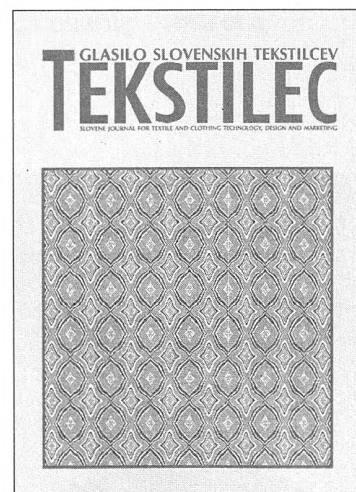
industrije, oddelka za tekstilno tehnologijo in Višje tehniške šole v Mariboru. Na osnovi izdelanih programov, organizacije tekstilnega šolstva v Sloveniji ter potreb industrije po tekstilnih inženirjih – tekstilnih tehnologih in raziskovalcih, je bila prikazana zahteva po nadaljnjem obstoju oddelka. Odločnemu in združenemu zavzemanju slovenske tekstilne industrije, stanovske organizacije – društvom slovenskih tekstilcev gre zahvala, da je bil predlog zavrnjen. Predstojnik prof. dr. Jerovec se je na zboru tekstilcev v Dobrni zahvalil tekstilcem za njihov velik prispevek za obstoj oddelka.

Sodelovanje slovenske tekstilne inteligence, združene v svoji stanovski združbi pri razreševanju družbenih, gospodarskih in strokovnih vprašanjih, je postalo vse pomembnejše. Vse bolj so postajali nosilci razvoja v podjetjih, iniciatorji družbenega dogovarjanja in organizatorji strokovnega izobraževanja.

Rojstvo strokovnega glasila tekstilcev – Tekstilec

Želja po strokovnem glasilu vse od ukinitve društvene revije Tekstilni razgled med tekstilci ni zamrla. Upravni odbor je na zahtevo članstva o novem glasilu tekstilcev pričel razmišljati, ko je ugotovil, da Tekstilni razgled nima več možnosti za obstoj. Idejni oče Tekstilnega obveščevalca je bil član upravnega odbora in njegov blagajnik Jože Barbič. Glasilo naj bi bilo ciklostirano in razmnoženo na 20 do 24 straneh, z naklado 340 izvodov. Izhajal bi v Mariboru enkrat mesečno. Posredoval bi kratke izvlečke najaktualnejših vesti iz tekstilstva doma in po svetu, ki so jih prinašali dnevno časopisje, revije, tovarniška glasila in tuje strokovne revije. Članstvo naj bi tudi seznanjal z dejavnostjo zveze in društev. Za urednika je upravni odbor imenoval Jožeta Barbiča.

Meseca maja 1957. leta je bila prva številka razposlana vsem tekstilnim podjetjem. Odmev je bil dober. Celoletna naročnina je znašala 6000 din, za člane pa izvod 30 din. Omeniti velja, da se je z izdajo lista financiralo tudi delovanje Zveze in njenih organov. Velik del stroškov je krila Mariborska tekstilna tovarna, saj so Tekstilni obveščevalec tiskali v tiskarni tovarne. Prispevek Jožeta Barbiča je bil v času izdajanja tega glasila neprecenljiv. Urejal, pisal in vodil je glasilo neprekinjeno od leta

1957 do vključno 1971. leta. Kot svojega otroka ga je vodil preko številnih čeri in težav, ki jih ni bilo malo. Skrbno in odgovorno je sestavljal številko za številko, letnik za letnikom.

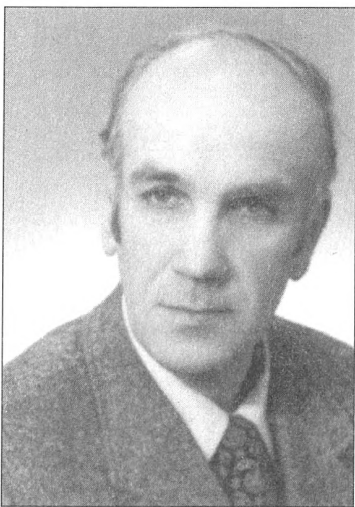
Jože Barbič, urednik Tekstilnega obveščevalca

Prenovljeno
strokovno glasilo ...

Jože Barbič je bil diplomant srednje tekstilne šole v Leskovcu. V Mariborski tekstilni tovarni se je zaposlil 1953. leta. To leto je tudi začetno leto njegove dejavnosti. Bil je med ustanovnimi člani slovenskega društva tekstilcev Slovenije. Na ustanovnem občnem zboru je bil izvoljen za člana upravnega odbora in blagajnika društva. To odgovorno nalogo je opravljal vse do svoje upokojitve leta 1984. Srečujemo ga med organizatorji 1. kongresa tekstilcev Jugoslavije v Mariboru, soorganizatorja številnih posvetovanj in manifestacij slovenskih tekstilcev. Ljubil je svoj poklic in svojo tekstilno organizacijo, zanjo se je razdajal, delal in ustvarjal. Za ta svoj velikanski prispevek je bil imenovan za zaslužnega člana slovenske in jugoslovanske zveze inženirjev in tehnikov. Bil je tudi častni član tekstilcev Slovenije in društva Maribor. S svojim delom se je uvrstil med velikane tekstilstva Slovenije.

Leta so tekla, vse več je bilo tovarniških glasil, tudi edina slovenska modna revija Maneken si je uspešno utrla pot med bralce, vendar je pri tekstilih še vedno tlela iskra spomina na priljubljeno glasilo Tekstilni razgled.

Vedno odločneje so se pojavljale želje in zahteve po kakovostnejšem in vsebinsko obsežnejšem glasilu, tiskanem v knjigotisku. Član uredniškega odbora Tekstilnega obveščevalca Ivo Marinc je prevzel nalogo raziskati splošno mnenje, obenem pa preučiti možnosti financiranja glasila. Z njemu dano trmo in s podporo somišljenikov je zadano nalogo dobro opravil. Še več. Poslovno združenje je bilo pripravljeno prvo številko prenovljenega glasila v celoti financirati. Generalni direktor Stanislav Dolenc Luka se je ponovno izkazal kot mecen in veliki prijatelj.

Ivo Marinc, prvi urednik prenovljenega strokovnega glasila – Tekstilec

Na osnovi razpisa je bil na 9. redni seji upravnega odbora za urednika prenovljenega glasila imenovan Ivo Marinc. Prva številka z letnico XV. je izšla za časa sejma Moda 1972 v mesecu januarju. Prejeli so jo vsi člani Zveze. Na 13. redni seji upravnega odbora je bil sprejet začasen sklep o zvišanju članarine, v kateri je bil zajet simboličen prispevek za glasilo. Urednik Ivo Marinc je bil postavljen pred številne težke naloge. Poiskati je moral prostor za uredništvo. Problem je začasno rešila Zveza društev

inženirjev in tehnikov Celje, ki je dala na razpolago prostor in najnujnejšo opremo. Mnogo časa in truda mu je vzelo uvajanje poslovanja. Uredništvo je prijavil in vpisal v register gospodarskih organizacij pri Gospodarskem sodišču kot samostojno temeljno organizacijo združenega dela ZITTS. Imenovan je bil uredniški odbor, ki ga je vodil prof. dr. Leon Jerovec s člani: dipl. inž. Tomaž Završnik, Anton Turk, Jože Debevc in urednik Ivo Marinc.

Tekstilni obveščevalec letnik XV je obsegal osem zvezkov, od tega dve dvojni številki. Prebrodene so bile začetne težave, uredništvo se je vse leto pripravljalo na izdajo povsem novega glasila. Za ime in zunanjo obliko je bil objavljen razpis. Iz številnih predlogov je bilo izbrano ime – Tekstilec. Osnutek za naslovno stran je izdelal arhitekt Marjan Stabej, vodja vzorčnega ateljeja pri Poslovnem združenju. Novo glasilo slovenskih tekstilcev je izšlo na pragu 20-letnice povojnega društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Uresničile so se 13-letne želje po ponovnem kakovostnem lastnem glasilu – reviji. Bilo je najdragocenejše darilo tekstilcem ob jubileju.

Odgovorni urednik je v uvodniku prve številke napisal: *»Prav gotovo so največje težave pri preoblikovanju za nami. Povsod, zlasti v tekstilni industriji, smo naleteli na razumevanje. Glasilo izhaja, naloge tekstilcev pa so, da ga izpopolnjujemo in obdržimo.«*

V poročilu tajnika Jožeta Debevca na jubilejnem občnem zboru pa bereмо: *»Iskrene čestitke snovalcem in vsem, ki so omogočili izid prve številke – Tekstilca. Zavedamo se, da nas pri stalnem izboljševanju kakovosti čaka še veliko dela, vendar smo na najboljši poti, da si naše glasilo utre ugled v strokovnih krogih. Pri tem pa nam je potrebna pomoč vseh, ki jim je slovenska strokovna beseda potreba in možnost. Prepričani smo, da nam bo pri teh prizadevanjih kot doslej pomagala vsa naša tekstilna industrija.«*

Konec drugega desetletja delovanja ZITTS (leta 1973)

Ob svojem 20-letnem jubileju so se slovenski tekstilci ponovno zbrali v rojstnem mestu Mariboru. 125 delegatov je zastopalo 1711 članov iz 13-ih samostojnih društev. Prišli so iz vseh tekstilnih centrov Slovenije – od Tržiča do Bele krajine, da bi skupaj s tekstilci Maribora proslavljali

20-letnica Zveze
inženirjev in tehnikov
tekstilcev Slovenije

20. rojstni dan svoje stanovske organizacije. Občni zbor je počastilo tudi 55 gostov iz gospodarstva in politike.

V svečanem delu zbora je predsednik Zveze Tone Tadel prebral svoj uvodni govor. Ob spominu na prehojeno pot je poudaril: *»Nam, starim tekstilcem, je dobro znano, kakšno je bilo stanje tekstilne industrije v Sloveniji pred vojno in v kakšnem stanju smo jo našli po vojni. Bila je zbirališče starih strojev iz vseh mogočih predelov Evrope, od bombardiranj poškodovana, brez rezervnih delov in pomožnih sredstev – lahko bi rekli uničena in nesposobna za obratovanje. Tu se je začelo delo naših strokovnjakov inženirjev in tehnikov. Iz kupa razvalin so s svojim strokovnim znanjem, organizacijskimi sposobnostmi in elanom, ki bi ga težko našli še drugje, napravili to, na kar smo mi vsi lahko ponosni. Mnoga naša tekstilna podjetja se lahko danes po opremljenosti, organizaciji in številu strokovnega vodstvenega kadra merijo s podjetji v industrijsko najbolj razvitih državah. Za tako visok strokovni nivo naših tekstilnih strokovnjakov moramo ob tej priliki dati priznanje in zahvalo ustanoviteljem in učiteljem – pedagogom Tehniške tekstilne šole v Kranju, Oddelku za tekstilno tehnologijo FNT v Ljubljani in Tekstilnemu oddelku na Tehniški šoli v Mariboru.«*

V nadaljevanju je spregovoril o znanstveno raziskovalnem delu. *»Prišel je čas, ko je nujno empirične izkušnje in navade nadomestiti z raziskovalnim delom. To delo je danes, ko prehajamo od navadne mehanizacije preko avtomatizacije do računalniške tehnike vse obsežnejše in pomembnejše. V pogojih, ko znanost in znanstveno raziskovalno delo v sodobnih pogojih dela postajata osnovna proizvodna sila, je vloga znanstvenih in strokovnih, posebno pa še inženirsko-tehniških kadrov osnovni element za nadaljnji razvoj gospodarstva in ekonomike.«*

Glede nalog in dela društev je poudarjal: *»Organizacije inženirjev in tehnikov morajo po svoji etiki zastopati svoja stališča in mišljenja na vseh ravneh*

Z jubilejne skupščine ZITTS v Mariboru; v delovnem predsedstvu sedijo od leve – Milan Ovin, Tone Špes, Anton Čare, Miro Pinter in Jože Kolarič

družbene ureditve. Odnose in sodelovanje z njimi je treba dopolnjevati s konkretnimi predlogi in akcijami.»

Uvodnik je zaključil: *»Vse obstoječe probleme in dileme, ki se bodo pojavile v nadaljnjem delu, morajo društva skupaj z Zvezo reševati sama. Karakter družbe ni opredeljen z navidezno zunanjo kvalifikacijo, le-ta je opredeljena s statutom organizacije, njenim programom dela in vsakodnevno dejavnostjo. S takega stališča pa je pravilna ugotovitev, da so organizacije inženirjev in tehnikov strokovne organizacije, v katere se vključujejo inženirji in tehniki kot svobodni državljani posamezniki, ki so bili in so voljni delati, graditi, ustvarjati lepšo in boljšo bodočnost.»*

Ob zaključku svečanega dela zbora so delegati soglasno sprejeli predlog republiškega upravnega odbora, ki je predlagal izvolitev 12-ih častnih in 29-ih zaslužnih članov Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Izvoljenim članom je diplome podelil predsednik Tone Tadel. Preden je delovni predsednik Tone Špes zaključil svečani del zbora, je dal besedo gostom.

Podpredsednik občinske skupščine občine Maribor Milivoj Raič, dipl. inž. je prvi izrekel dobrodošlico zbranim delegatom.

»Ime mesta Maribor je tesno povezano s tekstilno industrijo. Že v preteklosti je bil tekstil tisti, ki je kot aktiven dejavnik pripomogel, da je iz Maribora nastal tako močan industrijski center, kot je danes. Iz vrst naših tekstilcev so izšli prvi borci za nacionalno in socialno enakopravnost. Tudi danes je tekstil izredno pomemben dejavnik življenja v Mariboru. Maribor je postal tudi pomemben tekstilni izobraževalni center. Prepričani smo, da bo ta povezava tudi v bodoče tako pomembna. Zato znamo posebej ceniti gesto Zveze, da je prav v Mariboru organizirala svoj občni zbor. Želim vam mnogo uspehov pri delu in prijetno bivanje v Mariboru.»

Predsednik tekstilcev Hrvaške Božo Težački je v svojem pozdravnem nagovoru dejal: *»V imenu vseh tekstilcev Hrvaške pozdravljam vaš zbor. Smo sosedje in naši stiki ter sodelovanje so bili vedno uspešni in prijateljski. Tudi v bodoče moramo biti povezani in še bolj sodelovati.»*

Zelo tehten in kakovosten prispevek k jubileju Zveze je prispeval Jože Kolarič, dipl. inž., direktor Tekstilnega inštituta Maribor in predsednik

društva tekstilcev Maribor, s svojim referatom *Strukturne spremembe v tekstilni industriji*. Uvodoma je s krajšim prerezom za nazaj prikazal najpomembnejše kazalce, ki sicer niso povsem primerljivi, vendar pa so dovolj točni, da si lahko predstavljamo velik napredek tekstilne dejavnosti, kjer so inženirji in tehniki nastopali kot organizatorji proizvodnje in nosilci napredka. »Ponosni smo lahko na ustvarjene rezultate, posebno če pomislimo, da smo skoraj 20 let delali in poslovali z znatno slabšimi pogoji gospodarjenja, kot so ga imele druge industrijske veje. Še bolj kot pogled v preteklo 20-letno obdobje nas vsekakor zanima razvoj tekstilne industrije v bližnjem in prihodnjem obdobju. Moč sprememb v tekstilni industriji bo predvsem odvisna od naslednjih dveh smeri:

- v prvo smer štejemo tehnologijo surovin in tekstilno-tehnološke spremembe,
- druga smer sprememb pa bo pod močnim vplivom hiperpopularizacije in ekologije.

Rezultati raziskovalnega dela prve smeri bodo v bližnji prihodnosti vplivale na naslednje spremembe:

- naravna vlakna se bodo vse hitreje umikala sintetičnim,
- proizvodnja filamentov bo potekala hitreje kot proizvodnja preje in prediva,
- obseg tkanja se bo nekoliko zmanjšal,
- pletenje se bo najprej delno razširilo na ročno tkanje, potem pa se bo po obsegu zmanjšalo, ko bo na voljo obsežna paleta trajnih netkanih tekstilij,
- sistemi plemenitenja se bodo temeljito spremenili,
- konfencioniranje oblačil bo v veliki meri avtomatizirano.

Svoj referat je zaključil: »Za danes puščamo odprto drugo smer sprememb, ki jo povzroča hiperpopulacija, za katero vemo, da poleg vsesplošnega dviga življenjske ravni v svetu zahteva vedno več tekstilnih izdelkov.«

O problematiki tekstilnega šolstva so spregovorili Maks Stupica, dipl. inž., višji predavatelj na oddelku za tekstilno tehnologijo FNT, mag. Stanislava Jeler, dipl. inž., predstojnica tekstilnega oddelka VTŠ in Janez Sušnik, prof., direktor Tekstilne tehniške šole v Kranju.

Tako kot na vsakem zboru doslej je tudi na jubilejnem generalni direktor Poslovnega združenja tekstilne industrije Stanislav Dolenc Luka poročal o stanju tekstilne industrije. Pozval je zbor, naj v imenu tekstilcev Slovenije zahteva, da se predlogi podjetij za izboljšanje ekonomskega položaja tekstilne industrije, posredovani preko sveta tekstilne industrije pri

zvezni gospodarski zbornici, uresničijo. Zvezi je prinesel pozdrave združenja ter naglasil, da sta imela združenje in svet za tekstilno industrijo veliko oporo v Zvezi in njenih društvih. Za sodelovanje in pomoč se je zahvalil republiškem upravnemu odboru in ožjemu vodstvu.

Za predsednika ZITTS so delegati soglasno izvolili Vlado Skerbinjeka. Dipl. inž. Vlado Skerbinjek je diplomiral iz kemijske tehnologije leta 1957. Po diplomi je bil v MTT obratni inženir, obratovodja oplemenitilnice, nato tehnični direktor podjetja in sedaj pomočnik glavnega direktorja za komercialna vprašanja. Dosedanjemu predsedniku Tonetu Tadelu, ki je Zvezo vodil od leta 1966 do leta 1973, se je v imenu tekstilcev Slovenije zahvalil ter mu v znak zahvale izročil spominsko darilo.

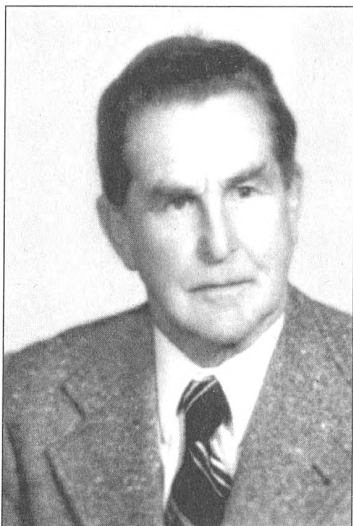
Ob zaključku jubilejnega občnega zbora je predsednik delovnega predsedstva Tone Špes navzoče povabil na svečani koncert pevskega zbora Slava Klavora ob 20-letnem jubileju Zveze. Po koncertu je bil družabni večer udeležencev zbora v prostorih hotela Slavija v Mariboru. Po nornem programu je bil zabavni zaključek mesto sprostitve, kjer so se udeleženci v sproščenem in prijetnem vzdušju pogovarjali o tistem, kar člane veseli ali teži. Znanci, sošolci in kolegi so to prijetno izkoristili in se v nočnih urah zadovoljni razšli.

Predstavitev velikih žena in mož slovenskega tekstilstva zaključujem s predstavitvijo ustanovnega člana Društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije in ljubljanske podružnice, njenega prvega predsednika, dolgoletnega člana republiškega upravnega odbora in predsednika zveze, dragega učitelja in prijatelja Toneta Tadel.

Tone Tadel –
prvi predsednik ljubljanske
podružnice tekstilcev

Rojen je 9. maja 1910. leta v Trziču. Kot absolvent II. generacije Srednje tekstilne šole v Kranju 1933. leta, se je zaposlil v Bombažni predilnici in tkalnici v Trziču. Leta 1946 je bil z dekretom Kovinske direkcije poslan v podjetje Utensilia v Ljubljano. Podjetje je proizvajalo tekstilne utenzilije, ki so bile za obnovo in redno obratovanje tekstilne industrije neobhodno potrebne. Povsem novi obrati, modernizacija proizvodnje in uvanje novih tekstilnih utenzilij so njegovo življenjsko delo.

Svoji tovarni je ostal zvest 30 ustvarjalnih let, vse do upokojitve. Dvaindvajset let je bil tehnični direktor in osem let glavni direktor.

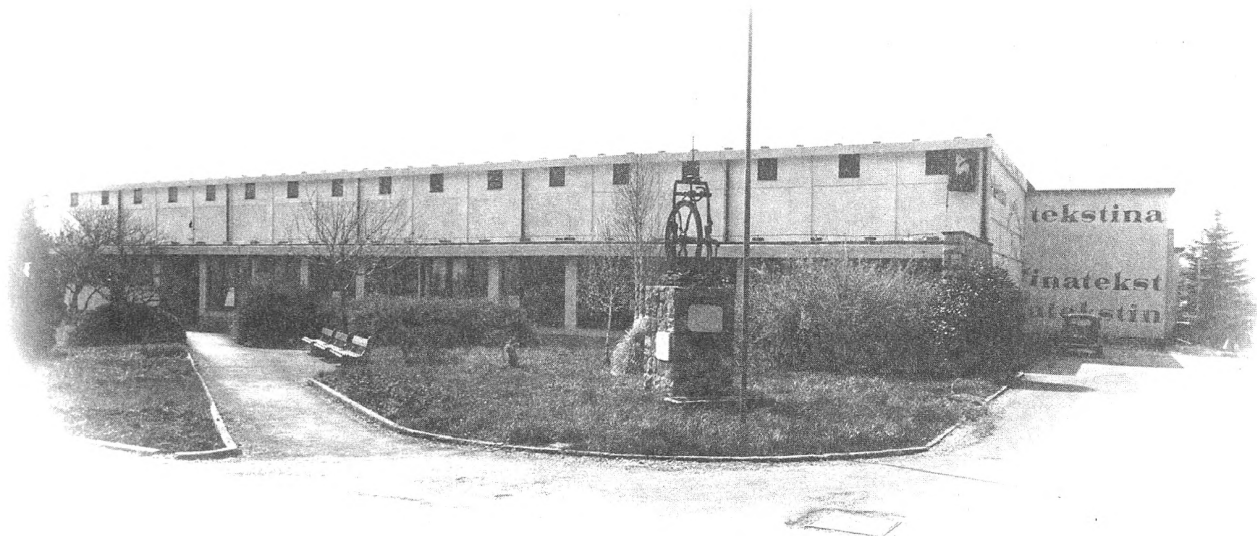

Tone Tadel, eden ustanovnih članov slovenskega društva tekstilcev in prvi predsednik ljubljanske podružnice.

Že kot dijak se je včlanil v Dijaško podporno društvo v okviru tekstilne šole. Njegovi člani so bili vsi dijaki I. in II. generacije. Društvo je bilo začetek stanovskih organizacij, ki sta bili 1936. leta ustanovljeni v Kranju in Mariboru. Ko je leta 1946 prišel v Ljubljano, se je vključil v tekstilno sekcijo društva inženirjev in tehnikov Slovenije. Zato ni naključje, da je med vidnimi soustanovitelji povojnega društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije. Ob ustanovitvi podružnice v Ljubljani je bil izvoljen za predsednika. Prizadevanja in občutek za skupno delo ter pripadnost gibanju slovenskih tekstilnih intelektualcev so ga življenjsko povezali z društvenim življenjem tekstilcev. V šestdesetih letih, v času velikih preizkušenj in težav tekstilne industrije, je kot predsednik zveze sedem let krmaril zvezo tekstilcev med številnimi čermi in viharji.

Pičli prosti trenutki so bili posvečeni športu. Njegova najljubša panoga je smučanje. Bil je med organizatorji in tekmovalci tekstiliad, zimsko športnih iger tekstilcev Slovenije. Od prve tekstiliade 1955 na Zelenici, do trintridesete 1994 na Soriški planini je navdušeno in športno vijugal po zasneženih strminah slovenskih smučišč. Ponosno lahko zre na prehojeno pot, saj je s svojim delom in življenjem neizbrisno zaznamoval zgodovino tekstilstva Slovenije. Naj še dolgo kot viharnik, jekleno in zanosno kljubuje viharjem življenja.

150-letnica tekstilne industrije Slovenije

Svoje spomine in utrinke zaključujem z visokim jubilejem tekstilne industrije Slovenije, ki smo ga proslavili v letu 1978.

Položaj slovenske tekstilne industrije ob koncu 70-ih let

V Sloveniji je bilo konec 70-ih let v tekstilni industriji (ki je 1978 praznovala 150-letnico od prvih začetkov) zaposlenih 46.000 ali 15,2 % vseh industrijskih delavcev v Sloveniji. Fizični obseg proizvodnje je predstavljal 11 % vse slovenske industrijske proizvodnje. Njen prihodek je znašal 17,5 milijarde din ali 10-odstotni delež v celotnem industrijskem prihodu Slovenije, dohodek pa 5,7 milijarde din, kar je bilo 12,5 % celotnega dohodka slovenske industrije.

Zaradi velikega števila zaposlenih in zaradi visokih uvoznih in drugih družbenih dajatev je bila akumulativnost tekstilne industrije zelo nizka. Po podatkih zaključnih računov za leto 1977 je bilo za poslovna sredstva in rezerve namenjeno 7520 din na zaposlenega, medtem ko je industrijsko povprečje v Sloveniji takrat znašalo 10.706 din.

Tekstilci nismo nikoli skrivali lastnih slabosti in napak. Glasno pa smo tudi opozarjali na nepravilnosti, katerih rešitev pa ni bila v rokah tekstilne industrije.

Ena od velikih nepravilnosti so bile dajatve pri uvozu surovin. Tako so se uvozne dajatve od leta 1975 do 1977 pri kilogramu bombaža povečale za trikrat (od 0,90 din za kg na 3,87 din), pri kilogramu prane volne za 100 %, pri uvozu sintetičnih vlaken pa za 65 %.

Ob vseh teh podražitvah so cene tekstilnih izdelkov v letih 1975/76 ostale na ravni cen meseca decembra 1974. Za leto 1977 je bilo s sporazumom dovoljeno 9-odstotno povišanje cen, česar pa delovne organizacije zaradi tržnih in drugih razmer niso mogle izkoristiti. Tudi če bi jih izkoristili, bi s tem le delno pokrili povečane proizvodne stroške, ki so hitro naraščali, ne le pri uvoznih dajatvah; naraščala je inflacija, ki ji tekstilna industrija kmalu ni bila več kos. V letu 1977 so se povečali občinski in republiški davki za 100 %, prispevki za pogodbeno in samoupravno prevzete obveznosti za 40 %, obvezna posojila za 20 % itd.

Že tako neugodne razmere so oteževale dodatne obremenitve, kot na primer obvezno posojilo za nerazvite republike in pokrajine, kjer je bila za tekstilno industrijo določena najvišja možna, 3 % stopnja.

Slovenska tekstilna industrija je plačala 48 % vsega posojila, ki so ga v sklad za nerazvite prispevale vse jugoslovanske tekstilne delovne organizacije, čeprav je znašal njen delež v skupni proizvodnji jugoslovanske tekstilne industrije samo 21,6 %.

Takšne okoliščine so seveda zavirale uresničevanje družbenega načrta za obdobje 1976–1980, po katerem naj bi se slovenska tekstilna industrija hitreje preusmerila v izdelovanje zahtevnejših, modernejših in kakovostnejših izdelkov, se še bolj usmerila v izvoz, posodobila svojo tehnologijo, organizacijo dela in poslovanje.

Na žalost so bile naložbe krepko pod načrtovano dinamiko. Večji del delovnih organizacij ni sledil niti potrebam enostavne reprodukcije, skoraj v nobeni pa ni bil uresničen program razširjene reprodukcije. Poleg že omenjenih problemov je tekstilno industrijo močno prizadela tudi omejitev uvoza opreme iz razvitih zahodnih držav.

V letu 1976 je tekstilna industrija Slovenije izvozila za skupno 990 milijonov din, leta 1977 pa za 1 milijardo din. V istem obdobju je uvozila leta 1976 za 1,35 milijarde din surovin in reprodukcijskega materiala, leta 1977 pa za 1,38 milijarde din. S tem je leta 1976 pokrila 73 % uvoza z izvozom, leta 1977 pa 58 %. Izvažala je pretežno v dežele konvertibilnega valutnega področja.

Zmogljivosti in obseg tekstilne proizvodnje sta že precej presegli potrebe domačega trga, ob tem pa so širom Jugoslavije v tistem času gradili več kot sto tekstilnih tovarn, ki so kmalu posegle na že tako prenasičeno domače tržišče. Če k temu prištejmo še uvoz končnih izdelkov, je bilo povsem jasno, zakaj so morali slovenski tekstilci povečevati izvoz na vsa valutna področja.

Zaradi takšnih razmer je pristojnim zveznim organom predlagano povečanje izvoznih stimulacij in zmanjšanje uvoznih obremenitev. Žal je ostalo le pri usklajevanju stališč pri priporočilu, naj republike spremenijo dogovor o zmanjšanju drugih obveznosti tekstilni industriji.

Visok odstotek zaposlenih žensk daje tekstilni industriji svojstveno posebnost, ki ji s stališča gospodarnosti poslovanja ni v prid. Bremeni jo mnogo višji izostanek z dela, kot je v drugih industrijskih panogah, ki zaposlujejo predvsem moške.

V letu 1977 je bil povprečno izplačan čisti osebni dohodek na zaposlenega v tekstilni industriji 3988 din, bili so najnižji v gospodarstvu in za 13 % nižji od povprečnih osebnih dohodkov v industriji Slovenije. V resnici so dejanski osebni dohodki tekstilnih delavcev še manjši, saj je v gornje povprečje zajet tudi del izplačanega osebnega dohodka za nočno delo.

Omeniti je treba, da so bili ti osebni dohodki v mnogih tekstilnih delovnih organizacijah izplačani za visoko produktivnost, ki je bila enaka ali celo višja od tiste v razvitih državah. Izplačani čisti osebni dohodki tekstilnih delavcev v skupnem znesku 2,5 milijarde din pomenijo v ustvarjenem družbenem proizvodu 39 %, iz teh izvirajoči prispevki v skupnem znesku 1,1 milijarde din pa 16,4 %.

Naj ob teh težavah izpostavimo še že skoraj desetletje trajajoče mnenje posameznikov, vidnih političnih in gospodarskih »modrecev«, da tekstilna industrija v Sloveniji nima življenjskega prostora. Takšno modrovanje ničesar ne rešuje, pač pa dosti škoduje.

Res je, da je slovenska tekstilna industrija prevelika za domače potrebe in da ne spada v vrsto prednostnih industrijskih panog, to pa še ne pomeni,

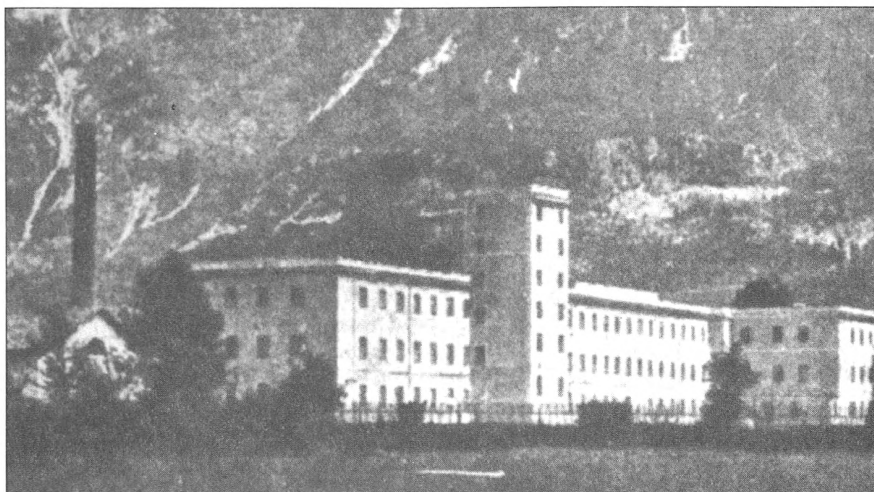
Na enem izmed plenumov v Lipici; Vlado Skerbinjek, predsednik ZITTS podaja poročilo, v delovnem predsedstvu – Justa Lenardon in Stanislav Dolenc

da nam v bodoče ne bo več potrebna. Zgrešeno je bilo mišljenje, da bi s hitrejšo industrializacijo dežele pomen tekstilne industrije nenehno padal, dokler ne bi ob neki visoki razvitosti povsem izginil. V resnici je prav narobe; nekatere razvite evropske države, ki so pred leti zanemari- le razvoj tekstilne industrije, zdaj napako popravljajo s posebnimi ukre- pi in posebnimi ugodnostmi oživljajo in poživljajo tekstilno dejavnost. Pri tem še zdaleč ne gre samo za gospodarske račune – čeprav gre kaj- pak tudi za te – pač pa je pomen tako vsestranski, da seže od strateških potreb do socialnih, družbenih in političnih.

Na osnovi podane analize stanja tekstilne industrije Slovenije, ki je bila predmet nekajmesečnih pogovorov med predstavniki tekstilne industri- je, predsedstvom Gospodarske zbornice, predstavniki izvršnega sveta Slovenije in republiškim sindikatom tekstilnih delavcev, aktivno so so- delovali tudi predstavniki Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slove- nije, so bila izoblikovana stališča za delno odpravo največjih težav.

Ta stališča so bila zavezujoča za vse udeležence pogovorov, bila pa so tudi javno izražena v uvodnem referatu predsednika sindikata Sloveni- je Vinka Hafnerja na proslavi 150-letnice tekstilne industrije na Sloven- skem v Ajdovščini.

Na začetku snovanja obletnice se je postavilo vprašanje, kateri dogodek vzeti za mejnik in reči, od tega trenutka naprej se začne slovenska tekstilna industrija. Po dragocenih virih Franceta Kresala, ki je zbral in

Predilnica v Ajdovščini ob koncu 19. stoletja (originalna razglednica v Narodnem Muzeju v Ljubljani)

zapisal domala vse, kar je v naši tekstilni preteklosti pomembnega in dosegljivega, se kot mejnik navaja 1828. Tega leta je namreč v Ajdovščini začela delati prva bombažna tekstilna tovarna na Slovenskem. Ustanovil jo je tržaški trgovec Josef Chiozze. V začetku je imela predilnico s 6000 vreteni, barvarno in mehanično delavnico. Zaposlovala je 500 delavcev. V primerjavi z različnimi kocarnami in drugimi manufakturami iz tistega časa je bila tekstilna tovarna v Ajdovščini moderen industrijski obrat in jo imamo zato upravičeno za začetek tekstilne industrije na Slovenskem.

Leta 1837 je potem začela obratovati tudi predilnica in tkalnica v Ljubljani, leta 1842 tekstilna tovarna v Preboldu, leta 1884 velika predilnica v Trziču pri Trstu, leta 1885 pa bombažna predilnica in tkalnica v Trziču na Gorenjskem.

Leta 1912, neposredno pred prvo svetovno vojno, je na Slovenskem obratovalo že osem večjih tekstilnih tovarn s skupno 178.000 predilniškimi vreteni, 860 tkalskimi statvami in 3300 zaposlenimi.

Proslava 150-letnice slovenske tekstilne industrije

V soboto, 16. decembra 1978, so se zbrali tekstilci iz vse Slovenije. To je bil najširši in najbolj reprezentančni zbor v zgodovini slovenskega tekstilstva. Zbralo se je preko 3000 tekstilcev, med njimi tudi člani društev inženirjev in tehnikov tekstilcev. Na proslavi so prisostvovali tudi najvidnejši slovenski družbeno politični delavci ter direktorji tekstilnih podjetij.

S posebnim spoštovanjem so tekstilci pozdravili več kot 300 borcev nekdanjega goriškega vojnega področja ter šivilje in krojače partizanskih delavnic na Primorskem. Zbrali smo se pred vhodom v tekstilno tovarno Tekstina, Ajdovščina kjer sta najstarejša tkalka, Pavla Peršič in Rado Jelinčič, borec goriško vojnega področja ter avtor spomenika, odkrila spomenik. Spomenik sestavlja podstavek iz kraškega kamna, na katerem stoji kolovrat, ki je sestavljen iz starih železnih strojnih delov. V kamniti podstavek so pritrjene tri marmorne plošče z vklesanimi teksti:

Na tej proslavi, vključno z govorom predsednika Vinka Hafnerja, je tekstilna industrija dobila tudi javno družbeno verifikacijo.

Brez zadržkov smo pokazali na težek gospodarski položaj tekstilne industrije in javno povedali, kaj pričakujemo od izvršnega sveta Slovenije

in Jugoslavije. Pričakovanja se niso izpolnila. Ostali smo sami, oprti na lastne moči, znanje, pridnost in s srčno pripadnostjo svojemu stanu.

Slovenski tekstilci s ponosom zremo na prehojeno pot. Celo poldrugo stoletje je bila vodilna gospodarska panoga na Slovenskem. Zaposlovala je največ delavcev, ustvarjala je pomemben del prihodkov v slovenski industriji. Čeprav je proizvajala ob najmanjših naložbah na posamezno delovno mesto, je bila tretja po rentabilnosti naložb. V povojnih letih obnove in industrijske graditve je pretakala ustvarjeno akumulacijo za hitrejši razvoj t. i. perspektivnih industrij.

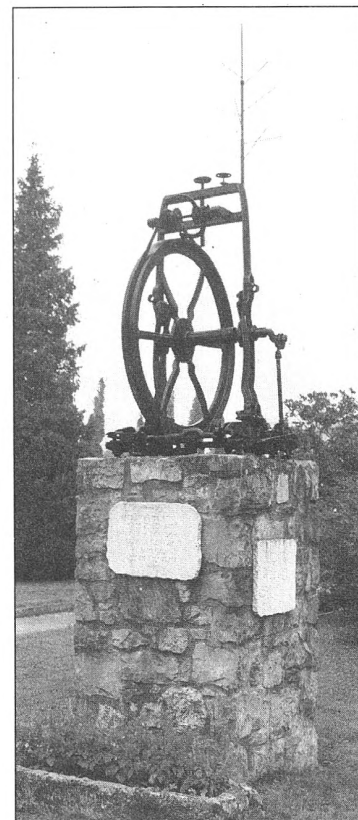
Nova procesna tehnika, nova tehnologija, novi materiali, nove tržne možnosti doma in v svetu iz leta v leto spreminjajo podobo tekstilne industrije. Čakajo nas nove preizkušnje, obvladovali jih bomo z znanjem, boljším delom in neomajno pripadnostjo – družini tekstilcev Slovenije.

Naj sklenem z ugotovitvijo: opravljeno je bilo veliko delo, to opravljeno delo nas navdaja s prijetno zavestjo, da smo delali za skupno stvar, za lepši jutrišnji dan slovenskega tekstilstva.

*Pomnik času
pred stopetdesetimi leti,
ko so železni stroji
prav tu, na ajdovskih tleh
provič na Slovenskem
zamenjali
lesene kolovrate leta 1928.*

*Spomin delavcem
tekstilne industrije
na Slovenskem,
ki so s svojim delom
gradili nov čas,
ki je priznal
delu čas in oblast.
1828–1978*

*Čast
vsem tovarišicam
in tovarišem, ki so v
letih NOB sodelovali
v partizanskih
krojaških in šiviljskih
delavnicah
1941–1945*

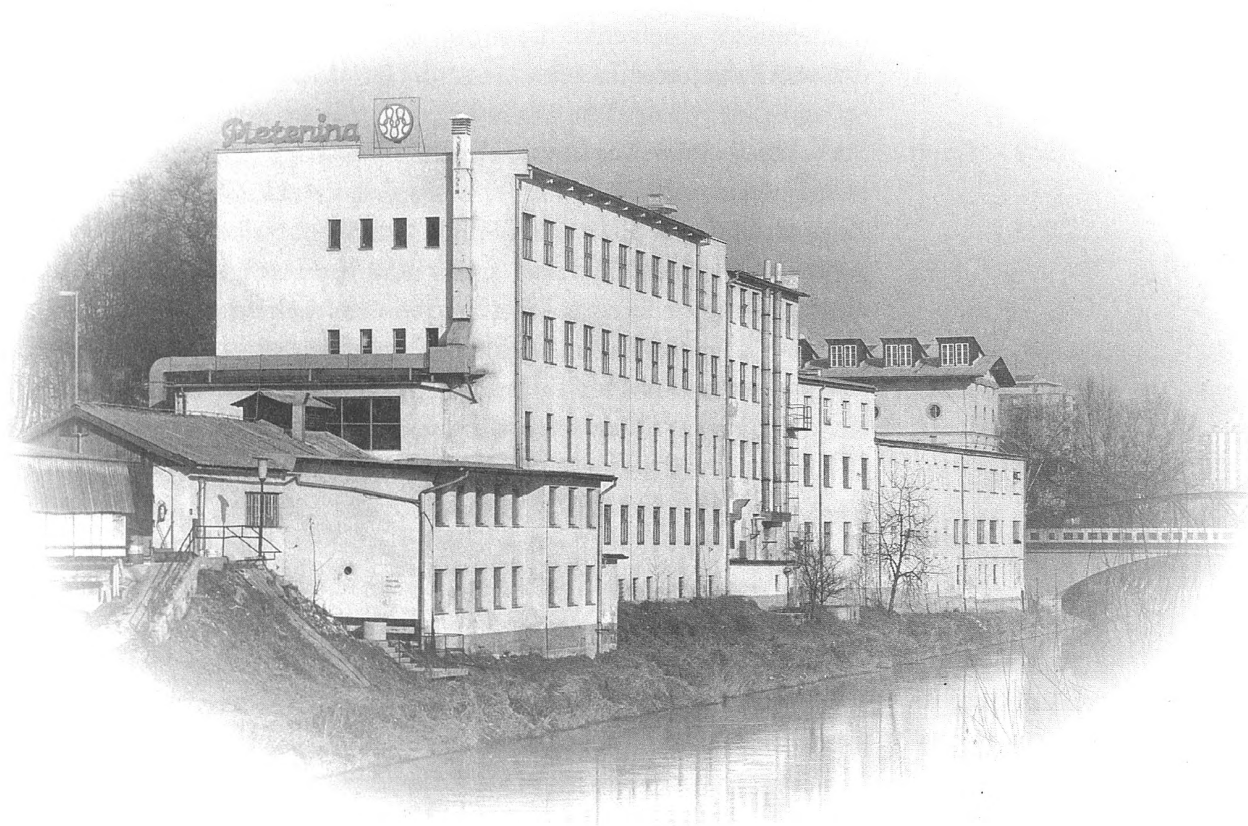
Pomnik časa – pred današnjo Tekstino v Ajdovščini

Viri

1. *Tekstilni razgled : strokovno-kulturna revija tekstilne industrije Slovenije*. Maribor : Združenje tekstilnih podjetij Slovenije. 1954–1957.
2. *Tekstilni obveščevalec : glasilo Republiškega odbora Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije*. Maribor : Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev SR Slovenije. 1958–1972.
3. *Tekstilec : glasilo slovenskih tekstilcev*. Ljubljana : Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije : Splošno združenje tekstilne industrije Slovenije. 1973–1980.
4. *30 let Tehniške tekstilne šole v Kranju : jubilejni zbornik ob 30. letnici šole, 1930/31, 1960/61*. Kranj : Tehniška tekstilna šola, 1961.
5. *Jubilejni zbornik ob 25. letnici Tehniške tekstilne šole 1930–1955; Letno poročilo 1954-1955*. Kranj : Tehniška tekstilna šola, 1956.
6. *Pisana tkanina življenja : 50 let Srednje tekstilne šole Maribor*. Maribor : Srednja tekstilna šola Maribor, 1998.
7. *30 let visokošolskega izobraževanja v tekstilni tehnologiji*. Ljubljana : Oddelek za tekstilno tehnologijo pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani, 1986.
8. *Zbornik Visoke tehniške šole Maribor ob 10-letnici ustanovitve*. Maribor : Visoka tehniška šola, 1969.
9. *Zbornik Visoke tehniške šole Maribor ob 20-letnici ustanovitve*. Maribor : Visoka tehniška šola, 1979.
10. Zapisniki občnih zborov ZITTS.
11. Zapisniki republiških upravnih odborov ZITTS.
12. Avtorjev arhiv.
13. KRESAL, F. *Tekstilna industrija v Sloveniji*. Ljubljana : Borec, 1976.
14. *150 let slovenske tekstilne industrije*. Ljubljana : Center za sodobno oblačenje in opremo, 1978.
15. *Zbornik : Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije : Ob 25-letnici ustanovitve 1953–1978*. Maribor : Zveza inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije, 1978.

6. Poglavje

Sprehod skozi čas

Mejniki razvoja Društva slovenskih tekstilcev

- 1932 – Kranj Dijaki kranjske tekstilne šole so ustanovili prvo združenje tekstilcev – Dijaško podporno društvo. Za predsednika so izvolili absolventa prve generacije šole (1932) Črtomirja Zorca.
- 1936 – Maribor V Mariboru se je zbralo 15 tekstilcev – tekstilnih tehnikov ter ustanovilo prvo stanovsko organizacijo »Organizacija tekstilnih tehnikov«. Za predsednika je bil izvoljen absolvent druge generacije (1933) tekstilne šole v Kranju Franjo Orešič.
V organizaciji tekstilcev se je pričel dvoletni večerni tekstilni tečaj. Vodstvo tečaja sta prevzela Amand Kovačič, absolvent tekstilne šole v Brnu in Franjo Orešič.
- 1936 – Kranj Še istega leta so tekstilci z Gorenjske in iz ljubljanske pokrajine ustanovili svoje prvo društvo tekstilcev. Poimenovali so ga »Organizacija tekstilnih tehnikov absolventov tekstilnih šol.« Za predsednika je bil izvoljen Črtomir Zorec, tekstilni tehnik.
- 1938 – Kranj Prvi skupni občni zbor kranjskih in mariborskih tekstilcev. Ustanovili so »Organizacijo tekstilnih tehnikov absolventov tekstilnih šol Slovenije«. Za predsednika je bil izvoljen Franjo Orešič iz Maribora. Tajniško mesto je prevzel absolvent VII. generacije (1938) Heribert Samuda. Sedež organizacije je bil v Mariboru.
- 1941 – Maribor Upravni odbor tekstilcev Slovenije je sklenil svojo organizacijo razširiti z zavednimi tekstilci drugih narodnosti države Jugoslavije. Ustanovni občni zbor je bil 9. januarja 1941 v Mariboru. Na zboru so ustanovili »Zvezo tekstilnih strokovnjakov Jugoslavije«. Za predsednika je bil izvoljen absolvent tekstilne šole v Leskovcu (1936) Alojz Jere, za tajnika Heribert Samuda, za blagajnika absolvent pete generacije (1936) Kranjske tekstilne šole Marjan Pahor.
- 1946 – Ljubljana V mesecu marcu so se zbrali inženirji in tehniki vseh tehniških poklicev na ustanovnem občnem zboru. Ustanovili so »Društvo inženirjev in tehnikov Slovenije«. Ustanovljene so bile sekcije po panogah. Za tekstilstvo so bile sekcije v Ljubljani, Kranju, Celju in Mariboru. Tekstilno sekcijo v Ljubljani

sta zastopala Marjan Sadar in Maks Stupica, oba tekstilna tehnika, Maribor je zastopal Alojz Jere, Celje inž. Štrukelj in Kranj Črtomir Zorec.

Mariborska tekstilna industrija je ustanovila Tekstilno industrijsko šolo v Mariboru. Z rednim poukom je pričela 20. oktobra 1947 na štirih oddelkih: kovinarski, predilski, tkalski in oplemenitilski. Učilnice je imela v obratu II. Mariborske tekstilne tovarne.

1947 – Maribor

Po dograditvi stavbe (gradnjo je načrtoval že lastnik Hutter) se je preselila v nove prostore. Za direktorja šole je bil imenovan Simon Petrovič iz MTT.

Ministrstvo železnic Jugoslavije je ustanovilo »Delavski tehnikum v Mariboru«, v sklopu katerega je bil tekstilni oddelek. V šolskem letu 1948 so se prvič odprla vrata Šole učencev v gospodarstvu za oblačilno stroko.

1948 – Maribor

Prva reorganizacija na Tekstilni šoli Kranj. Ustanovljen je bil tkalski, predilski in apreterski odsek. Iz šole so odšli zadnji absolventi dveletne tekstilne šole. V šolskem letu 1948/49 so se dijaki vpisovali v triletni Tekstilni tehnikum.

1948 – Kranj

V Mariboru so se 10. junija zbrali slovenski tekstilci na ustanovnem občnem zboru. Ustanovili so »Društvo inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije«. Sprejeli so določilo, da se ustanovijo podružnice inženirjev in tehnikov tekstilcev povsod tam, kjer obstajajo možnosti za njihovo delovanje in obstoj.

1953 – Maribor

Za predsednika je bil izvoljen Tone Čare – tekstilni tehnik, direktor Predilnice in tkalnice Maribor, za podpredsednika Stane Žagar – direktor Gorenjske predilnice Škofja Loka. Za tajnika sta bila izvoljena Justa Leonardon in Miro Pinter, tekstilna tehnika iz Mariborske tekstilne tovarne. Sedež društva je bil v Mariboru. Kot je zibelka predvojnega društva mesto Maribor, tako je po vojni stekla zibelka ponovno v Mariboru.

1953 – ustanovitev podružnic inženirjev in tehnikov tekstilcev

Tekstilci savinjskega bazena, Laškega, Žalca, Sv. Petra v Savinjski dolini, Prebolda, Polzele in Škofje vasi so na ustanovnem občnem zboru ustanovili »Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Celje«. Za predsednika so izvolili Veljka Repiča – tekstilnega tehnika, direktorja tovarne nogavic Polzela.

1953 – Celje
29. september

- 1953 – Maribor
13. oktober Tekstilci mariborskega bazena, Ptuja in Majšperka so na ustanovnem občnem zboru ustanovili »Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Maribor«. Za predsednika so izvolili Dušana Marinska, direktorja Tekstilnega inštituta Maribor.
- 1953 – Kranj
16. november Tekstilci gorenjskih tekstilnih tovarn v Kranju, Škofji Loki, Tržiču, Zupzah v Begunjah, Bleda in Šentvida nad Ljubljano so na ustanovnem občnem zboru ustanovili »Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Kranj«. Za predsednika so izvolili Jožeta Aleša – tekstilnega tehnika, tehničnega vodjo tekstilne tovarne INTEX Kranj.
- 1953 – Ljubljana
november Tekstilci ljubljanskega bazena Zasavja, Dolenjske, Notranjske in Slovenskega Primorja so na ustanovnem občnem zboru ustanovili »Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Ljubljana«. Za predsednika so izvolili Antona Tadra – tekstilnega tehnika, tehničnega vodjo tovarne Utensilia.
- 1953 – Jarše
december Tekstilci Domžal, Mengša, Kamnika in Jarš so na ustanovnem občnem zboru ustanovili »Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Jarše«. Za predsednika so izvolili Franca Jeraja, tekstilnega tehnika iz Induplati Jarše.
- 1954 – Maribor Septembra je izšla prva številka glasila slovenskih tekstilcev »Tekstilni razgled«. Glavni in odgovorni urednik je bil Lojze Orešič – tekstilni tehnik, obratovodja tkalnice perila v mariborski tekstilni tovarni.
- 1955 – Maribor V času od 19. do 22. maja je v Mariboru potekal 1. Kongres inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije. Kongres je sprejel sklepe, ki jih lahko imenujemo »ustanovna listina« dela in prizadevanj inženirjev in tehnikov tekstilcev na pragu desetletne obnove in razvoja. Organizatorja kongresa sta bila Društvo slovenskih tekstilcev in mariborska podružnica.
- 1956 – Ljubljana Od 28. aprila do 6. maja – prva strokovna razstava tekstila z mednarodno udeležbo »MODA 1956«. Priredilo jo je združenje – odbor tekstilne industrije Slovenije skupaj z društvom slovenskih tekstilcev.
- 1956 – Ljubljana V jeseni so se želje slovenske tekstilne industrije uresničile. Izpolnjena je bila tudi želja mnogih tehnikov po nadaljevanju izobraževanja. Pri Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo – oddelku za kemijsko tehnologijo je bil ustanovljen »Odsek za tekstilno tehnologijo«. V študijsko

leto 1956/57 se je vpisalo stosedem študentov iz vse Jugoslavije. Vodstvo tekstilnega odseka je bilo v rokah našega strokovnjaka in znanstvenika, rednega univerzitetnega profesorja, doktorja tehniških znanosti Franja Kočevarja.

V mesecu maju je izšla prva številka »Tekstilni obveščevalec«. Nadomestila je »Tekstilni razgled«, ki je leta 1956 prenehal izhajati. Urednik je bil Jože Barbič, tekstilni tehnik iz Mariborske tekstilne tovarne.

1957 – Maribor

Tržiški tekstilci, ki so bili člani kranjske podružnice, so v mesecu februarju ustanovili svojo podružnico – Podružnica inženirjev in tehnikov tekstilcev Tržič. Za predsednika so izvolili Vlada Rozina – tekstilnega tehnika, obratovodja Predilnice in tkalnice Tržič.

1957 – Tržič

Tekstilci Prebolda, ki so bili člani celjske podružnice, so ustanovili svojo podružnico – Podružnica inženirjev in tehnikov tekstilcev Prebold. Za predsednika so izvolili Draga Škorjanca – tekstilnega tehnika, obratovodja Tekstilne tovarne Prebold.

1957 – Prebold

Ponovno ustanovljena Industrijska tekstilna šola v Mariboru. Ministrstvo za šolstvo in okrajni organi za šolstvo mesta Maribor so zavrnili predlog in program za ustanovitev šole. Zato so tekstilna podjetja severovzhodne Slovenije sama ustanovila Industrijsko tekstilno šolo. Šola je pričela z rednim poukom v šolskem letu 1958/59. Za šolske prostore je Mariborska tekstilna tovarna odstopila stavbo na Meljski cesti. Za ravnatelja so ustanoviteljice imenovali Edija Sitarja, tekstilnega tehnika, ki je bil od pobude do realizacije programa idejni in strokovni vodja.

1958 – Maribor

Litijski tekstilci so izstopili iz ljubljanske podružnice in ustanovili svojo podružnico – Podružnica inženirjev in tehnikov tekstilcev Litija. Za predsednika so izvolili Maksa Senico – tekstilnega tehnika, direktorja Predilnice Litija.

1959 – Litija

25. november – rojstni in hkrati zgodovinski dan za Višjo tehniško šolo v Mariboru.

1959 – Maribor

Slovesna otvoritev se je zgodila 5. marca 1960. Redna predavanja na tekstilnem, strojnem in elektro odseku so se pričela 7. marca. Za direktorja je bil imenovan Jože Kolarič dipl. inž. kem., direktor Tekstilnega inštituta in dolgoletni predsednik mariborske podružnice.

- 1960 – Novo mesto Tekstilci iz podjetij Novoteks obrat I, Novoteks obrat II v Metliki in Tekstilana Kočevje so ustanovili Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Novo mesto. Za predsednika so izvolili Franca Kelnerja – tekstilnega tehnika, tehničnega vodjo Novoteksa.
- 1960 – Grosuplje Tudi tekstilci iz Grosuplja so ustanovili svojo podružnico – Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Grosuplje. Za predsednika so izvolili Miro Mišigoja, tekstilnega tehnika.
- 1961 – Ljubljana Tekstilna industrija je dobila prve diplomirane tekstilne inženirje tekstilne tehnologije, ki so diplomirali na prvi slovenski tekstilni visokošolski organizaciji. Diplomirali so: Tone Lesjak, Alojz Šarec, Srečko Bergant, Maks Stupica, Jože Jordan, Zvone Rostohar, Marjan Kovač, Vladimir Halužan, Slavko Ribaš, Zvonko Vojkovič, Tihomir Stamenkovič, Stane Šinkovec, Alojz Kos, Zvonimir Bavčar, Alenka Korče, Ivan Kosolec, Roza Kožuh, Vilibald Bukošek, Ana – Marija Gregorič in Anton Matelič. Vsi ti so s svojim strokovnim delom veliko prispevali k razvoju tekstilne industrije in njenemu preporodu. Mnogi med njimi so se aktivno vključili v društveno življenje in tako z drugimi pisali zgodovino združevanja tekstilcev.
- 1961 – Škofja Loka Škofjeloški tekstilci so se odcepili od ljubljanske podružnice in ustanovili svojo – Podružnico inženirjev in tehnikov tekstilcev Škofja Loka. Za predsednika so izvolili Jožeta Ferjančiča, obratovodjo tehničnih obratov Gorenjske predilnice.
- 1961 – Maribor Slovenski konfektionarji so organizirali »Prvi jugoslovanski specializirani sejem konfekcije v Mariboru«. Sejem je 17. junija odprl predsednik Centra za sodobno oblačenje LRS Heribert Samuda.
- 1962 – Ljubljana Zgrajen je bil novi dom slovenskih tekstilcev – viskošolskih študentov v Ljubljani. Z vselitvijo v novo šolsko stavbo, z opremo laboratorijev, predavalnic, knjižnice in delavnice so bili ustvarjeni pogoji za normalno pedagoško in znanstveno raziskovalno delo. V zgradbi je dobilo svoj sedež društvo ljubljanskih tekstilcev.
- 1963 – Šmarješke Toplice Na rednem občnem zboru 20. junija 1963 so se po sklepu V. Kongresa Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije društva preimenovala v Zveze, podružnice pa v društva inženirjev in tehnikov.

- V mesecu marcu so se osamosvojili tekstilci iz Kamnika. Ustanovili so svoje društvo – Društvo inženirjev in tehnikov tekstilcev Kamnik. Za predsednika so izvolili Slavka Ribaša, dipl. inž. tekst. tehn. 1964 – Kamnik
- V mesecu juniju je potekal II. Kongres Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Jugoslavije. Na kongresu je z referati in koreferati sodelovalo večje število slovenskih strokovnjakov in znanstvenih delavcev. Prvič so imenovali častne in zaslužne člane ZITT Jugoslavije. Iz vrst članov slovenske zveze so priznanje zaslužnega člana prejeli: prof. dr. Franjo Kočevar, Justa Lenardon, Jože Barbič in Tone Tadel. 1964 – Zagreb
- Na ustanovnem občnem zboru 13. oktobra so bili postavljeni temelji »Društva inženirjev in tehnikov tekstilcev Primorske«. Za predsednika so izvolili Dimitrija Stankoviča, dipl. inž. tekst. 1972 – Ajdovščina
- Januarja je izšla prva številka novega strokovnega glasila slovenskih tekstilcev »TEKSTILEC«. Za odgovornega in glavnega urednika je bil imenovan njen pobudnik in soustvarjalec Ivo Marinc iz Celja. V uredniški odbor so bili imenovani: prof. dr. Leon Jerovec kot predsednik in člani Tomaž Završnik, dipl. inž.; Anton Turk, dipl. inž.; Jože Debevc, oec. in Ivo Marinc, dipl. tekst. tehnik. 1973 – Celje
- V soboto, 16. decembra, so se v Ajdovščini zbrali tekstilci iz vse Slovenije. To je bil najširši in najbolj reprezentančni zbor v zgodovini slovenskega tekstilstva. Preko 2000 tekstilcev, med njimi tudi člani tekstilnih društev so se zbrali, da počastijo 150-letnico tekstilne industrije Slovenije. Na tej veliki manifestaciji slovenskega tekstilstva je tekstilna dejavnost in industrija dobila tudi javno družbeno verifikacijo. 1978 – Ajdovščina

Častni in zaslužni člani Zveze inženirjev in tehnikov – tekstilcev Slovenije

Zgodovino ustvarjajo ljudje. Tudi slovenski tekstilci so jo živeli, ustvarjali in pisali.

V zahvalo za njihov velik prispevek pri uresničevanju strokovnih in društvenih nalog, za dolgoletno in požrtvovalno delo v združbi slovenskih tekstilcev in za pomembne uspehe pri uveljavljanju in razvoju, so prejeli naziv častnega in zaslužnega člana Zveze.

V spomin in zahvalo jih poimensko navajam. (Označen le akademski naslov – doktor znanosti)

Častni člani Zveze inženirjev in tehnikov Slovenije	Barbič Jože dr. Kolarič Jože dr. Kočevar Franjo	Lenardon Justa dr. Smolik Franc Tadel Tone	Vesnaver Svetozar
Zaslužni člani Zveze inženirjev in tehnikov Slovenije	Debevc Jože Dolenc Stanislav Dovečar Stane Kovačič Danilo	Marinc Ivo Mencinger Janez Pirih Miro Pogačnik Mirko	Tadel Anton Trajbarič Štefan
Častni člani Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije	Barbič Jože Bergant Srečko Bratuš Milan Čuk Ivan Černe Zvone Debevc Jože Dobovišek Heribert Dolenc Stanislav Došler Alojz Dovečar Stanko Fajfer Avgust Horjak Dušan	dr. Hrastelj Tone Jenko Matija dr. Jerovec Leon Kanduč Franc Kavkler Mirjana Kelner Franc dr. Kočevar Franjo Kodrič Anton dr. Kolarič Jože Lenardon Justa Logar Jože Lončar Janko	Marčinko Slavko Markič Zdenka Marinc Ivo Marcijan Stane Mencinger Janez Mirtič Jože Oman Franc Pogačnik Mirko Pavlin Stanislav Petan Zdravko Pirc Marjan Ravnikar Bruno

Rozman Miro	Šinigoj Grozdan	Vonta Jože
Samuda Heribert	Tomat Vili	Vesnaver Svetozar
dr. Simoneti Rino	Tadel Tone	Vodenik Kazimir
dr. Smolik Franc	Tomšič Tončka	Zorec Črtomir

Ahačič Rudi	dr. Jeler Stanislava	Lozar Edo
Ahlin Dušan	Jemec Boštjan	Luckmann Franc
Bader Pavle	Jenko Ciril	Lupinc Renato
Barbič Jože	Jenko Matija	dr. Malej Kveder Sonja
Bavčar Mirjana	Jeraj Franc	Makuc Marija
Bajželj Peter	Jere Alojz	Marinc Dana
Bečan Karel	Jerič Edo	Marinc Ivo
Beganovič Salem	Jerman Alojz	Marinšek Dušan
Bele Ivo	dr. Jerovec Leon	Marinšek Marija
Beninger Viljem	Kajdiž Greta	Markič Zdenka
Bernat Bernard	Kastelic Veronika	Maver Emil
Bitenc Anton	Kavkler Mirjana	Mencinger Janez
Bizjak Branko	Kimovec Demeter	Mihelčič Jana
Boškovič Božena	Kmecl Janko	Mihelič Niko
Božnik Ivan	dr. Kočevar Franjo	Miladinovič Slobodan
Cetina Franc	dr. Kolarič Jože	Misja Jasmina
Čare Anton	Koleša Peter	Mlinar Francka
Černe Zvone	Komačar Edo	Mrak Marjeta
Černoša Truda	Kovač Marjan	Nebec Ivo
Čoh Zorica	Kovačič Amand	Okorn Tomaž
Čuk Francka	Kovačič Danilo	Omejc Alojz
Ergaver Drago	Kovačič Franc	Omejec Tone
Furlan Dora	Kragelj Franc	Orešič Lojze
Gladek Marjana	Krapež Boris	Ovin Milan
dr. Gregorič Alojz	Kunej Jelka	Pahulja Stane
Gril Franc	Kurpes Mijo	Pavle Pavla
Haložan Vladimir	Lasič Boris	Pavlenič Jože
Hočevar Franc	Lenardon Justa	Pelipenko Janez
Hohnjec Franjo	Ličen Niko	Peranovič Pavla
Hladnik Andrej	Likovnik Boža	Pernuš Marjan
Hvalec Franc	Lindtner Viktor	Pinter Miro
Janša Franc	Lovšin Franc	Pirc Irena
Jedlovčnik Branka	Lozar Marija	Pirih Miro

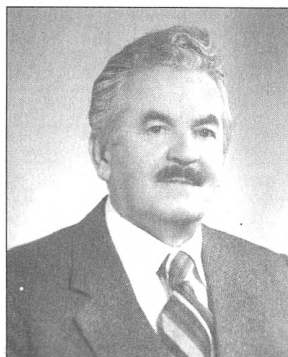
Zaslužni člani
Zveze inženirjev
in tehnikov tekstilcev
Slovenije

Pirjavec Ignac	Selan Ana	Špes Anton
Podpeskar Jože	Seljak Bogdan	Šubic Peter
Podpeskar Zorman	Sennih Kosta	dr. Šujica Milena
Francka	Skrušny Anka	Šujica Slobodan
Potočnik Tomo	Slabe Bojana	Šuster Pavla
Povše Anton	Sitar Edvard	Šuster Marjan
Pungartnik Branko	dr. Simoneti Rino	Tadel Tone
Pungerčar Franc	Skerbinjek Vlado	Tomšič Tončka
Rakovec Marička	Somrak Marjan	Tomat Vili
Razboršek Martin	dr. Smolik Franc	Trajbarič Štefan
Rednak Stane	Smuk Andrej	Traven Anton
Repič Veljko	Stankovič Brane	Velikonja Viktor
Resnik Riko	Stanojevič Todor	Vever Marjan
Ribaš Slavko	Stanjko Anton	Vrhunc Bogomir
Rode Bernard	Strmšek Rupert	Zabukovec Lado
Rot Slavko	Stupica Maks	Zajc Anka
Rozman Marjeta	Šilec Jože	Zorec Črtomir
Ruperčič Mirko	Šen Jože	Zupan Jože
Sadar Marjan	Šetina Angela	Zupančič Jože
Samuda Heribert	Šintler Hinko	Žagar Ivan
Sambolec Krešo	Šolar Jožica	Železnikar Danica
Sedušak Kristina	Špendal Jure	Žitnik Franc

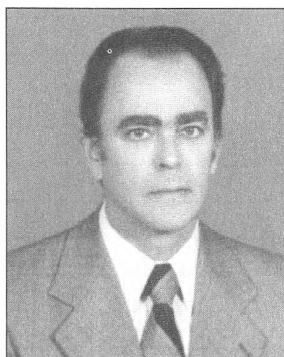
Predsedniki Društva – Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije, 1953–1993

*TONE ČARE, tekstilni tehnik,
1953–1955*

*MILAN OVIN, tekstilni tehnik,
1955–1956, 1957–1958*

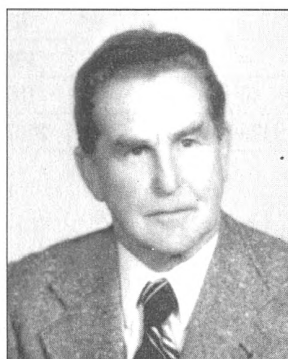
*MIRO PINTER, dipl. inž. tekst.
tehn., 1956–1957*

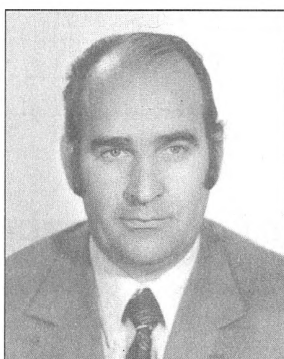
*TONE ŠPES, tekstilni tehnik
1958–1960*

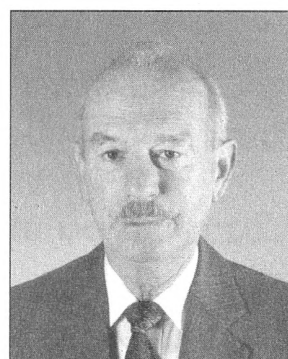
*FRANC HVALEC, dipl. inž.
kemije, 1960–1966*

*TONE TADEL, tekstilni tehnik
1966–1973*

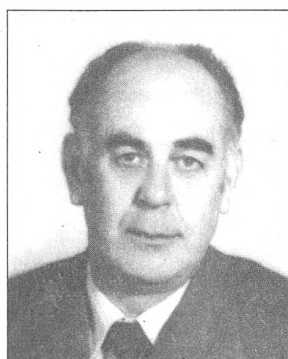
*VLADO SKERBINJEK, dipl.
inž. kemije, 1973–1975*

*MIRKO POGAČNIK, dipl. inž.
kemije, 1975–1976*

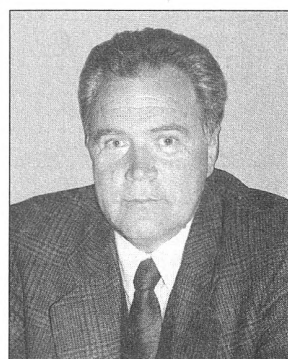
*SLOBODAN ŠUJICA, dipl.
inž. tekst. tehn., 1976–1980*

*PETER ŠUBIC, dipl. inž.
kemije, 1980–1986*

*SLAVKO MARČINKO, inž.
tekst. tehn., 1986–1988*

*mag. SLAVKO DOVEČAR,
dipl. inž. tekst. tehn., 1988–1993*

Tajniki: 1953–1954 Justa Lenardon, Miro Pinter, 1954–1963 Justa Lenardon, 1963–1993 Jože Debevc

Gibanje števila članstva od leta 1953–1984

DITT	1953	1955	1957	1959	1960	1963	1966	1970	1973	1976	1978	1980	1982	1984
1. Bela Krajina	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	108	110	134
2. Celje	46	49	50	75	51	55	77	117	167	160	162	190	185	198
3. Dolenjska	–	–	–	–	–	24	73	155	176	141	148	188	188	216
4. Grosuplje	–	–	–	–	–	16	28	28	17	19	27	23	23	33
5. Jarše	30	40	40	51	58	59	69	69	92	118	156	185	184	166
6. Kamnik	–	–	–	–	–	–	48	48	65	72	83	103	103	103
7. Kočevje	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	32	39	45
8. Kranj	86	96	70	130	132	151	123	197	214	236	314	314	312	292
9. Litija	–	–	–	19	16	16	64	74	64	87	87	90	92	92
10. Ljubljana	37	64	75	61	145	143	256	288	241	322	330	384	428	433
11. Maribor	168	160	160	160	173	202	298	365	365	381	493	489	450	514
12. Pomurje	–	–	–	–	–	–	–	–	–	142	–	–	–	–
13. Prebold	–	–	–	24	26	57	50	58	66	73	84	84	97	122
14. Primorska	–	–	–	–	–	–	–	36	87	88	85	85	120	126
15. Škofja Loka	–	–	–	–	–	–	–	–	87	138	142	129	129	128
16. Trzič	–	–	25	26	29	40	40	65	70	105	106	99	99	109
Skupaj	367	409	420	546	630	763	1126	1500	1711	2082	2227	2503	2559	2711

Članstvo po strukturi izobrazbe – leta 1984

Društvo	Skupno število članov	Tekstilna stroka			Kemijska stroka			Strojna stroka			Ekonomska stroka			Ostali		
		dipl. inž.	inž.	teh.	dipl. inž.	inž.	teh.	dipl. inž.	inž.	teh.	dipl. oec.	oec.	teh.	dipl. inž.	inž.	teh.
1. Celje	198	15	26	157	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
2. Dolenjska	216	9	16	109	–	–	11	1	–	10	5	5	9	–	7	34
3. Grosuplje	33	2	1	8	–	–	1	1	1	1	1	–	14	1	1	1
4. Jarše	166	18	4	68	2	–	9	1	4	9	4	4	21	2	11	9
5. Kamnik	103	4	5	54	1	–	3	–	2	2	2	3	12	10	4	1
6. Kočevje	45	1	2	30	–	–	–	–	–	2	1	1	–	–	3	5
7. Kranj	292	14	26	209	9	3	3	1	2	1	–	3	6	12	–	3
8. Litija	92	4	–	27	–	–	–	–	–	2	1	3	23	3	10	19
9. Ljubljana	433	68	9	265	15	1	12	2	1	4	5	3	8	7	11	22
10. Maribor	514	50	45	300	12	10	15	5	3	5	12	8	13	4	15	17
11. Metlika	134	2	27	80	–	–	7	–	–	7	–	2	–	2	1	6
12. Prebold	122	4	11	37	6	–	3	–	5	3	–	9	20	–	6	18
13. Primorska	126	9	10	77	1	–	–	–	1	5	1	8	2	1	1	10
14. Škofja Loka	128	3	2	35	2	1	5	1	–	17	3	7	19	5	6	22
15. Trzič	109	4	3	57	1	1	–	–	1	6	2	4	8	2	7	13
Skupaj	2711	207	187	1513	49	16	69	12	20	74	37	60	155	49	83	180

Stare tekstilne tovarne na Slovenskem

1. poglavje

Tekstilindus Kranj je nastal iz treh tekstilnih podjetij – Jugočeške (ustanovljena 1923. leta), Inteksa, ustanovljenega v letu 1926 in Jugobruna, ustanovljene l. 1928. Te tri tovarne so po drugi svetovni vojni nacionalizirali in zaradi njihove krajevne bližine združili v zgradbah in na prostoru bivše Jugočeške.

2. poglavje

MTT Maribor je nastal v letu 1925 iz leta 1924 ustanovljenega podjetja Mariborska belilnica in apretura Schonsky in Löbel. S prodajo deleža praški firmi Schick in Co. se je družba preimenovala v Mariborska tekstilna tvornica Maribor (MTT).

3. poglavje

Predilnica Litija je bila ustanovljena v letu 1886; ustanovila jo je komanditna družba italijanskih fabrikantov in trgovcev, da bi oskrbovali nenasičeni vzhodni trg, posebno BIH. Tovarna v Litiji pa je postala solo predilnica.

4. poglavje

Bombažno predilnico in tkalnico Tržič sta ustanovila E. Glanzmann in L. Wachter leta 1885. Po času nastanka četrto tekstilno podjetje na Slovenskem je imelo v lasti 4 hidrocentrale, ki so poganjale vse tovarniške stroje.

5. poglavje

Tekstilna tovarna v Ajdovščini, današnja Tekstina je naša najstarejša tekstilna tovarna, ki so jo v letu 1826 ustanovili tržaški trgovci. Tovarna je začela obratovati l. 1828 pod imenom Delniška družba, cesarsko kraljeva privatna mehanična predilnica v Ajdovščini, ki so jo sestavljali predilnica, barvarna in mehanična delavnica.

6. poglavje

Pletenino Ljubljana je v l. 1899 ustanovil Dragotin Hribar pod imenom Prva slovenska mehanična avtomatična tvornica pletenja in tkanin, Ljubljana, s sedežem na Tržaški cesti. V letu 1903 je obrat preselil v opuščeno Terpinčevo sukarno.

Jože Debevc, *Slovensko tekstilstvo skozi čas*

Delo znanega mariborskega tekstilca ter javnega in kulturnega delavca Jožeta Debevca, *Slovensko tekstilstvo skozi čas (obdobje od 1930. do začetka 80-ih let)* ni klasična zgodovina slovenske tekstilne industrije (to je napisal že dr. France Kresal), niti ni prava kronika razvoja slovenskega tekstilnega šolstva, ampak nekaj vmes. Gre predvsem za dragocene utrinke iz bogatih avtorjevih spominov, ki jih je obogatil in dokumentiral z avtentičnimi dokumenti predvsem svoje stanovske organizacije Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije.

Debevčevo knjigo moramo vrednotiti predvsem iz dveh zornih kotov. Prvi je njena dokumentarna, zgodovinska vrednost, čeprav avtor ni zgodovinar, drugi pa je v avtorjevi zanosni privrženosti svoji stroki, tekstilstvu. Debevčev intimni sprehod skozi čas, v katerem je tudi sam pomembno sooblikoval podobo slovenskega tekstilstva, je izpoved človeka, ki mu stroka ni samo poklic, ampak na nek način tudi konjiček.

Avtor je delo razdelil na šest poglavij, v katerih je zaokrožil časovni lok svoje pripovedi od začetkov slovenskega tekstilnega šolstva v začetku tridesetih let do predstavitve izobrazbene strukture članstva Društva slovenskih tekstilcev sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Prvo poglavje je Debevc namenil prvi slovenski tekstilni šoli, ki je pričela delovati septembra 1930 v Kranju, in ustanovitvi prve stanovske društvene organizacije Društva tekstilnih tehnikov – absolventov tekstilnih šol, ki je bilo ustanovljeno v Mariboru leta 1936. V drugem poglavju se je avtor osredotočil na prikaz razvoja tekstilne industrije in tekstilnega šolstva na Slovenskem v prvem desetletju po drugi svetovni vojni ter na drugo rojstvo Društva inženirjev in tehnikov tekstilne industrije Slovenije.

Predvsem skozi delovanje društva nam je avtor v tretjem poglavju prikazal zelo burno desetletje 1953–1963 v slovenski tekstilni industriji. To je bil čas, ko se je rojevalo tekstilno visoko šolstvo, ko so začele uspešno delovati številne društvene podružnice, ko je stekla povezava tekstilcev na državnem nivoju in ko je bila tekstilna industrija ena od paradnih panog slovenskega gospodarstva. Ta trend se je nadaljeval tudi v šestdesetih letih, vendar je z gospodarsko reformo sredi tega desetletja doživela tudi tekstilna industrija številne pretrese, ki nam jih je avtor predstavil bolj obrobno, skozi delovanje Zveze in društev. V predzadnjem poglavju se je avtor pomudil pri prikazu položaja panoge slovenske tekstilne industrije ob njeni 150-letnici, ki jo je praznovala leta 1978.

V zadnjem poglavju svojega sprehoda skozi burnega pol stoletja delovanja slovenskih tekstilcev, je Debevc nanizal nekaj kronoloških in statističnih podatkov, s katerimi je ilustriral svoje dotedanje pisanje. Ponudil nam je nekatere mejnike razvoja Društva slovenskih tekstilcev ter gibanje članstva od leta 1953 do 1984 in njegovo izobrazbeno strukturo leta 1984.

Velika vrednost Debevčevega pisanja je tudi v čudovitih biografskih skicah mnogih pomembnih in zaslužnih slovenskih tekstilcev v obravnavanem obdobju, od dr. Franja Kočevarja, Franja Orešiča, Toneta Čareta, do Črtomirja Zorca, Mira Pinterja, Edija Sitarja, Juste Lenardon in mnogih drugih. Debevčevo *Slovensko tekstilstvo skozi čas* je dragocen prispevek k zgodovini slovenske tekstilne stroke, zlasti njenega šolstva in društvenega delovanja. V roke jo bodo jemali vsi, ki se bodo v bodoče tako ali drugače ukvarjali z zgodovino tekstilne industrije pri nas, s hvaležnostjo pa jo bodo tudi brali številni slovenski tekstilci, ki so bili desetletja ponos slovenskega gospodarstva, danes pa, žal, ostajajo samo še del zgodovine. Jože Debevc je pomemben del te zgodovine rešil pred pozabo.

Maribor, 6. avgust 2001

dr. Marjan Žnidarič

Univerza v Mariboru

Fakulteta za strojništvo